

ОСЪДЕНИТЕ ЖЕНИ И ДЕЦА, ИЗОЛИРАНИ, УЛОВЕНИ В КАПАН И ЕКСПЛОАТИРАНИ В ИРАК

Амнести интернешънъл е глобално движение на повече от 7 милиона души, които се борят за свят, в който човешките права се ползват от всички.

Нашето виждане е всеки човек да се радва на всички права, залегнали във Всеобщата декларация за правата на човека и други международни стандарти за правата на човека.

Ние сме независими от всякакви правителствени политически идеологии, икономически интереси или религии и се финансираме предимно от членство и публични дарения.

©Amnesty International 2018

Освен ако не е отбелязано друго, съдържанието в този документ е лицензирано съгласно лиценз Creative Commons (авторство, нетърговски, без деривати, международен 4.0). <https://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/4.0/legalcode>

За повече информация, моля, посетете страницата с разрешения на нашия уебсайт: www.amnesty.org Когато материалът е приписан на притежател на авторски права, различен от Amnesty International, този материал не е предмет на лиценза Creative Commons.

Публикувано за пръв път през 2018 от Amnesty International Ltd
Peter Benenson House, 1 Easton Street
London WC1X 0DW, UK

Снимка на корицата: „Захра”, 33-годишна жена, седи в палатката си в лагера за вътрешно разселени лица Саламия, където тя и семейството й живеят от седем месеца. Дошли от село южно от Мосул, семейството се мести в Мосул три години след като мъжът на „Захра” се присъединява към ИДИЛ и работи като готвач за групировката. Убит е при въздушен удар през юни 2017 г. © Amnesty International

ИНДЕКС: MDE 14/8196/2018

Април 2018

ЕЗИК: АНГЛИЙСКИ

amnesty.org

СЪДЪРЖАНИЕ

1. РЕЗЮМЕ	4
2. МЕТОДОЛОГИЯ	6
3. ПРЕДИСТОРИЯ И КОНТЕКСТ	7
3.1 БИТКАТА СРЕЩУ ИДИЛ В ИРАК	7
3.2 ТРАВМА И СТРАДАНИЕ КАТО РЕЗУЛТАТ ОТ КОНФЛИКТА	9
4. ВЪЗДЕЙСТВИЕ НА НАСИЛСТВЕНОТО ИЗЧЕЗВАНЕ	11
4.1 МАЩАБ И МОДЕЛИ НА НАСИЛСТВЕНОТО ИЗЧЕЗВАНЕ	11
4.2 ИЗТЕЗАНИЯ, НЕЧОВЕШКИ УСЛОВИЯ И ЕКЗЕКУЦИИ	13
4.3 ВЪЗДЕЙСТВИЕ НА НАСИЛСТВЕНОТО ИЗЧЕЗВАНЕ ВЪРХУ ИЗОСТАВЕНИТЕ СЕМЕЙСТВА	13
5. НАРУШЕНИЯ, ЗЛОУПОТРЕБИ И РИСКОВЕ В ЛАГЕРИТЕ ЗА ВЪТРЕШНО РАЗСЕЛЕНИ ЛИЦА	14
5.1 ДОСТЪП ДО ХРАНА, ВОДА И ЗДРАВНИ ГРИЖИ	14
5.2 ГРАЖДАНСКА ДОКУМЕНТАЦИЯ	16
5.3 СВОБОДА НА ДВИЖЕНИЕ	18
5.4 ТОРМОЗ И СПЛАШВАНЕ	20
5.5 ИЗНАСИЛВАНЕ И СЕКСУАЛНА ЕКСПЛОАТАЦИЯ	20
6. ЛИПСА НА ВЪЗМОЖНОСТИ, БЪДЕЩИ РИСКОВЕ	27
6.1 ПРЕЧКИ ЗА ВРЪЩАНЕ	27
6.2 МАЛТРЕТИРАНЕ В МЕСТАТА НА ПРОИЗХОД	28
6.3 "БУМЕРАНГЪТ" СЕ ВРЪЩА В ЛАГЕРИТЕ	30
6.4 МРАЧНО БЪДЕЩЕ	30
7. ПРИЛАГАНЕ НА МЕЖДУНАРОДНОТО ПРАВО	31
7.1 ПРОИЗВОЛНО ЗАДЪРЖАНЕ, ЕКЗЕКУЦИЯ БЕЗ СЪД И ПРИСЪДА, НАСИЛСТВЕНИ ИЗЧЕЗВАНИЯ	32
7.2 ПРАВО НА ХРАНА, ВОДА, ЗДРАВНИ ГРИЖИ И ОБРАЗОВАНИЕ	34
7.3 ПРАВОТО ДА БЪДЕШ ПРИЗНАТ КАТО ЛИЦЕ ПРЕД ЗАКОНА	34
7.4 СВОБОДА НА ДВИЖЕНИЕ	35
7.5 НАСИЛИЕ, ОСНОВАНО НА ПОЛА, В ТОВА ЧИСЛО ИЗНАСИЛВАНЕ И СЕКСУАЛНА ЕКСПЛОАТАЦИЯ	36
8. ЗАКЛЮЧЕНИЕ	37
9. ПРЕПОРЪКИ	38

1. РЕЗЮМЕ

„Чувствам сякаш се събудих от лош сън, но това, което е наоколо е още по-лошо. Ние сме жени и деца. Просто защитете права ни - нашите основни права.”

„Маха”, член на домакинство, оглавявано от жена в лагера Хамам ал-Алил

След тригодишен въоръжен конфликт с участието на въоръжена група нарекла се Ислямска държава /ИДИЛ/, хиляди иракски жени и деца, с предполагаеми връзки с ИДИЛ, са осъдени за престъпления, които не са извършили. Те са заклеймени и наказани за фактори, които са извън техния контрол - като например връзки, макар и отдалечени, с мъже, които по някакъв начин са свързани с ИДИЛ, или за бягство от райони, за които се смята, че са укрепления на ИДИЛ.

Проучване на Амнести интернешънъл разкри, че в лагерите за разселени лица в цял Ирак тези жени и деца са лишени от храна, вода и здравни грижи; възпрепятствани са да получат граждански документи, от които се нуждаят, за да работят и се придвижват свободно; подложени са на сексуален тормоз, изнасилване и сексуална експлоатация; и са възпрепятствани да се завърнат вкъщи. Това отношение оставя тези семейства отчаяни, изолирани и с дълбоко чувство за несправедливост.

Амнести интернешънъл стигна до заключението, че жените и децата, с предполагаеми връзки с ИДИЛ, са били подложени на сериозни нарушения на човешките права и колективно наказание.

Амнести интернешънъл проведе проучване на положението на иракските жени и деца, с предполагаеми връзки с ИДИЛ, от октомври 2017 г. до март 2018 г. То се съсредоточава върху нарушенията на правата на човека, пред които са изправени семействата, оглавявани от жени, с предполагаеми връзки с ИДИЛ, а не с нарушенията, с които се сблъскват домакинствата, оглавявани от жени по принцип, защото в хода на проучването се установи, че семействата с такива връзки са изправени пред особени или по-осезаеми рискове в няколко сфери. В периода от 7 до 16 декември 2017 г. и от 15 до 29 януари 2018 г. трима изследователи от Амнести интернешънъл посетиха осем лагера за вътрешно разселени лица в провинциите Ниневия и Салах ал-Дин и интервюираха общо 92 жени, членове на домакинства, оглавявани от жени. Изследователи от „Амнести интернешънъл” интервюираха също и 11 членове на лагерната администрация, 24 служители на международни НПО, 6 служители на национални НПО и 9 настоящи или бивши служители на ООН.

На 3 април 2018 г. „Амнести интернешънъл” съобщи основните си заключения в меморандум, адресиран до иракския премиер Хайдер ал-Абади. Към 13 април 2018 г. все още няма получен отговор по същество след изготвянето на този доклад.

ВЪЗДЕЙСТВИЕ НА НАСИЛСТВЕНОТО ИЗЧЕЗВАНЕ

Тъй като семействата са избягали от териториите, контролирани от ИДИЛ, в Мосул и околните райони, хиляди мъже и момчета са отделени от семействата си и са арестувани произволно. Макар някои бойци и командири на ИДИЛ да са били заловени при тези арести, много други са били арестувани за това, че са изпълнявали не-бойни роли в ИДИЛ, като например готвачи или шофьори, или просто защото имат имена, подобни на мъжете, присъстващи в компютърните бази данни, за бягство от някои райони или квартали или за връзка с бойци от ИДИЛ. Много са били екзекутирани без съд и присъда. Оцелелите са държани в огромна мрежа от официални и подземни центрове за задържане и са принудени да търпят изтезания и ужасни условия. Почти всички тези мъже и момчета са били насилствено изчезнали - откъснати от външния свят и техните семейства, като им е била отказвана всякаква информация за тяхната съдба. Тази вълна от „изчезвания”, в съчетание с факта, че хиляди мъже са убити или се водят изчезнали по време на конфликта, означава, че хиляди семейства, оглавявани от жени, с предполагаеми връзки с ИДИЛ, сега се борят за оцеляване в Ирак.

НАРУШЕНИЯ, ЗЛОУПОТРЕБИ И РИСКОВЕ В ЛАГЕРИТЕ ЗА ВЪТРЕШНО РАЗСЕЛЕНИ ЛИЦА

Жените и децата, живеещи в лагери за вътрешно разселени лица, са подложени на редица нарушения, злоупотреби и рискове, поради предполагаемите им връзки с ИДИЛ. Тези нарушения се извършват от въоръжени лица действащи в лагерите, от лагерните власти и от други участници. На мнозина е отказан достъп до храна, вода и здравни грижи. Обикновено са възпрепятствани да получат нови или заместващи лични карти и други

граждански документи, което често означава, че жените не могат да се придвижват свободно, да работят или да събират семейни пенсии и че децата им не могат да посещават училище. Те са строго ограничени в свободата си на придвижване, независимо дали защото нямат подходящи документи или защото властите в лагерите ги възпрепятстват да напускат лагера и де факто ги държат като затворници.

Поради маргинализацията и уязвимостта си, жените с предполагаеми връзки с ИДИЛ са преживели сексуален тормоз. Много от тях са били подложени и на сексуално насилие, включително изнасилване и сексуална експлоатация. Изследователите на „Амнести интернешънъл“ установиха, че сексуалната експлоатация се случва във всеки лагер, посетен по време на проучването за този доклад. Тази практика бе потвърдена и описана от 26 служители на международни НПО, служители на национални НПО и настоящи и бивши служители на ООН и 19 членове на домакинства, оглавявани от жени, девет от които заявиха пред „Амнести интернешънъл“, че лично са били подложени на принуда или натиск да влязат в отношения на сексуална експлоатация с мъже. Според тези източници сексуалната експлоатация се извършва предимно от въоръжени лица, намиращи се в лагерите. Тези въоръжени лица се възползват от властовите си позиции, принуждават и притискат жените да влизат в сексуални отношения в замяна на отчайващо необходими парични средства, хуманитарна помощ или защита от други въоръжени лица или мъже в лагерите.

„Дана“, 20-годишна жена, преживява няколко опита за изнасилване и многократно бива подлагана на натиск да влезе в сексуални отношения с член на силите за сигурност в лагера си. Тя сподели с „Амнести интернешънъл“: „Тъй като ме смятат за боец на ИДИЛ, те ме изнасилиха и ме върнаха обратно. Искаха да покажат на всички какво могат да ми направят - да отнемат честта ми ... Не мога да се чувствам добре в моята палатка. Просто искам вратата да се заключва и да има стени около мен ... всяка нощ си казвам: „Тази нощ е нощта, в която ще умра“.

ЛИПСА НА ВЪЗМОЖНОСТИ, БЪДЕЩИ РИСКОВЕ

Много жени и деца с предполагаеми връзки с ИДИЛ са в капан в лагерите и не могат да се върнат по домовете си в резултат на заплахи или заповеди. Отговорните за това включват племенни и местни власти, иракски въоръжени сили, включително Отрядите за народна мобилизация (ОНМ), проправителствените милиции и членовете на общността. Семействата, които са успели да се приберат по домовете си, са били подложени на атаки, изселвания, арести и други злоупотреби. Това доведе до „ефект на бумеранга“ - приливно връщане в лагерите. Някои жени споделиха с „Амнести интернешънъл“, че липсата на възможности за бъдещето ги е накарала да помислят за самоубийство.

„Амнести интернешънъл“ подробно документира ужасяващите престъпления, извършени от ИДИЛ в Ирак, включително, но не само, насилственото разселване на хиляди цивилни граждани в зони на активни военни действия, използвайки ги като щит за собствените си бойци, умишленото убиване на цивилни, опитващи се да избягат от боевете, набирането и разгръщането на бойното поле на деца войници и подлагането на хиляди жени язиди на изнасилване, покушение и поробване. Извършителите на тези престъпления трябва да бъдат изправени пред съд в справедливи съдебни процеси, а техните жертви следва да получат пълно обезщетение. И все пак, да се подлагат на колективно наказание жените и децата, които не са извършили тези престъпления, не е решение. Осъждането на тези семейства на още един кръг от посегателства и злоупотреби е ужасно несправедливо, подкопава перспективата за помирение и може да подготви почвата за още един цикъл от нарушения и престъпления в Ирак. Според „Ясмин“ член на семейство, оглавявано от жена, живеещо в лагера Нимруд: „Правителството трябва да обърне нова страница или те няма да бъдат по-добри от ИДИЛ“.

„Амнести интернешънъл“ призовава иракските власти да сложат край на колективното наказание на семействата, с предполагаеми връзки с ИДИЛ. Като неотложен въпрос властите трябва да прекратят системната и широко разпространена практика на насилствено изчезване на мъже и момчета, с предполагаеми връзки с ИДИЛ, което доведе до появата на хиляди семейства, оглавявани от жени в Ирак. Те трябва да гарантират, че на семействата, с предполагаеми връзки с ИДИЛ, е осигурен равен достъп до хуманитарна помощ, здравни грижи и граждански документи. Властите трябва също така да изпълняват задълженията си да позволят на тези семейства да се движат свободно в лагерите и извън тях и да се върнат по домовете си без страх от сплашване, арести или нападения. Като приоритет, иракските власти трябва да предприемат действия за прекратяване на сексуалното насилие, включително изнасилването и сексуалната експлоатация срещу жените, с предполагаеми връзки с ИДИЛ. Като първа стъпка те трябва да потърсят отговорност от всички извършители на престъпления и да попречат на въоръжени лица да влизат в лагерите за вътрешно разселени лица.

„Победата“ над ИДИЛ в Ирак не може да бъде възприемана само като военна победа. За да се сложи край на циклите на малтретиране, маргинализация и последващо обществено насилие и злоупотреби, иракското правителство и международната общност трябва да се ангажират - както с думи, така и с действия - да отстояват и защитават правата на всички иракчани без дискриминация. Нищо не е по-важно от насърчването на условия за национално помирение и за справедлив и устойчив мир в Ирак.

2. МЕТОДОЛОГИЯ

Този доклад се основава на проучвания, проведени между октомври 2017 г. и март 2018 г., включващи две пътувания за полеви проучвания в Ирак, проведени между 7 и 16 декември 2017 г. и 15 и 29 януари 2018 г. По време на тези пътувания, изследователите на „Амнести интернешънъл“ проведоха интервюта в осем лагера за вътрешно разселени лица: Хамам ал-Алил, Джедаа 1, Джедаа 3, Джедаа 6, Нимруд, Летище Кайяра и Саламия, всички в провинция Ниневия и в лагера ал-Шахама в провинция Салах ал-Дин.

В тези лагери за вътрешно разселени лица трима изследователи на „Амнести интернешънъл“ интервюираха общо 92 жени членове на домакинства, оглавявани от жени. Всички те бяха цивилни. От тези 92 интервюирани, 64 са казали пред „Амнести интернешънъл“, че имат непосредствени членове или роднини на семейството, по някакъв начин замесени с ИДИЛ, 13 съобщават, че нямат връзка с ИДИЛ и 15 не коментират предполагаемата си връзка с ИДИЛ. По-голямата част от интервютата бяха проведени на база индивидуално събеседване „лице в лице“, а останалите бяха проведени в малки групи, състоящи се от интервюирания и няколко близки членове на семейството. Лагерните или местните власти не присъстваха по време на интервютата.

„Амнести интернешънъл“ се опита да интервюира членове на домакинства, оглавявани от жени и живеещи в лагери за вътрешно разселени лица, които са избягали от територии контролирани от ИДИЛ след януари 2017 г. В някои случаи социалните работници или служители на международни НПО идентифицират жени, които са били изправени пред особени рискове и склонни да говорят пред „Амнести интернешънъл“. В други случаи „Амнести интернешънъл“ идентифицира сектори от лагери за вътрешно разселени лица, които се състоят предимно от домакинства, оглавявани от жени, включително жени, с предполагаеми връзки с ИДИЛ, въз основа на напътствия от членове на персонала на хуманитарни организации, членове на лагерни администрации, журналисти и други обитатели на лагера, и провежда интервюта в тези сектори. Интервютата са проведени на арабски език или с превод от арабски на английски.

„Амнести интернешънъл“ интервюира 11 служители на лагерните администрации, 24 служители на международни неправителствени организации, 6 служители на национални неправителствени организации, 9 настоящи или бивши служители на ООН и трима журналисти с познания относно семействата, с предполагаеми връзки с ИДИЛ. Изследователите също така прегледаха съответните доклади от агенциите на ООН, международните НПО, местните мониторингови групи и медиите.

Поради желанието им да останат анонимни и заради собствената им сигурност или сигурността на членовете на техните семейства, „Амнести интернешънъл“ промени имената на интервюираните в този доклад. Следователно имената на интервюираните се появяват в кавички. За да се запази анонимността на свидетелите, местонахождението на интервютата не е посочено, а ключови идентифициращи подробности като мястото на произход на интервюирания понякога са пропуснати. Възрастта на споменатите интервюирани е валидна по време на интервюто. Имената на служителите на международни и национални неправителствени организации също са пропуснати по тяхна молба, за да се запази анонимността и способността им да работят без ограничения в лагерите за вътрешно разселени лица и на други места в Ирак.

Този доклад се съсредоточава върху злоупотребите, с които се сблъскват домакинствата, оглавявани от жени, с предполагаеми връзки с ИДИЛ, а не върху злоупотребите, с които се сблъскват домакинствата, оглавявани от жени по принцип. Това е така, защото в хода на документирането „Амнести интернешънъл“ установи, че жените с предполагаеми връзки с ИДИЛ, са изправени пред особени или по-остри рискове и злоупотреби в няколко сфери - конкретно ограничения за достъп до граждански документи, ограничаване на свободата на движение и пречки за връщане - в сравнение с жените без такива връзки.

Докладът се фокусира върху иракски жени и деца, с предполагаеми връзки с ИДИЛ, а не върху чуждестранни жени и деца с такива връзки. Има три основни причини за това: първо, чуждестранните жени и деца, с предполагаеми връзки с ИДИЛ са относително малцинство от общото население на жените и децата с такива връзки в Ирак; второ, чуждестранните жени и деца, свързани с ИДИЛ, са изправени пред рискове различни от онези пред иракските жени и деца; и трето, опитът на тези чуждестранни жени и деца вече е получил значително внимание от страна на медиите и международната общност.

Този доклад се фокусира върху жените и децата с предполагаеми връзки с ИДИЛ, които са напуснали районите, контролирани от ИДИЛ след януари 2017 г. Техният опит не се различава съществено от опита на онези, които са избягали по-рано в течение на конфликта. Преживяванията им обаче, в общи линии са представителни за по-голямата част от жените и децата с предполагаеми връзки с ИДИЛ.

На 3 април 2018 г. „Амнести интернешънъл“ съобщи основните си заключения от този доклад в меморандум, адресиран до иракския премиер Хайдер ал-Абади. Към 13 април 2018 г. все още няма получен отговор по същество след изготвянето на този доклад.

3. ПРЕДИСТОРИЯ И КОНТЕКСТ

3.1 БИТКАТА СРЕЩУ ИДИЛ В ИРАК

3.1.1 ПРЕДИСТОРИЯ И ВЪЗДЕЙСТВИЕ НА ВЪОРЪЖЕНИЯ КОНФЛИКТ

Появата на ИДИЛ в Ирак може да бъде отнесена към редица взаимосвързани фактори. По-долу са цитирани най-често изказваните от експерти: прилагането на политики на „де-БААСификация“ в началото на американското нахлуване в Ирак през 2003 г., което изключваше много араби сунити от обществените услуги и политическите процеси в Ирак; неуспехът на иракските правителства през последвалото десетилетие да обърнат внимание на сунитските оплаквания; взимането на прицел на членове на сунитската общност чрез произволни арести от силите за сигурност, често последвано от несправедливи съдебни процеси и други злоупотреби в системата на наказателното правораздаване; и способността на ал-Каида в Ирак и впоследствие на ИДИЛ да провокират разногласия между сектите и да използват влошаващите се сунитско-шиитски отношения като източник за набиране на хора и ресурси.¹

През декември 2013 г. в провинция Анбар избухва въоръжен конфликт, в който са замесени иракски сили, въоръжени групи и местни жители. Сблъсъците последваха след година на до голяма степен мирни протести срещу правителствените политики предимно от сунитски жители на провинциите Анбар, Ниневия и Салах ал-Дин. ИДИЛ се възползва от насилието и нестабилността, за да завладее Фалуджа, вторият по големина град в Анбар през януари 2014 г. Към средата на 2014 г. ИДИЛ вече бе придобил контрол върху големи части от провинциите Анбар, Дияля, Ниневия и Салах ал-Дин, включително град Мосул на 10 юни 2014 г. До началото на август 2014 г. ИДИЛ завладява още повече територия, включително райони в областите Макмур и Синджар в провинция Ниневия.²

В средата на 2014 г. иракските и кюрдските власти, с подкрепата на коалиция от държави, водени от САЩ, започнаха военни операции, за да си възвърнат териториите от ИДИЛ. Силите срещу ИДИЛ обхващаха широк спектър военни участници: иракските сили за сигурност, включително Службата за борба с тероризма, Федералната полиция и Отдела за спешно реагиране; Отрядите за народна мобилизация³ (ОНМ или *Ал-Хашд ал-Шааби*), групировка обединяваща преобладаващо шиитски милиции, която бе официално прикрепена към иракските сили на 8 март 2018 г.; Племенните мобилизационни милиции (*ал-Хашд ал-Ашаири*), съставени от бойци от сунитските племена; Кюрдските сили Пешмерга; и водената от САЩ коалиция, включваща няколко държави освен САЩ, някои от най-активните от които са Австралия, Белгия, Канада, Дания, Франция, Холандия и Великобритания.⁴

През декември, силите срещу ИДИЛ вече си бяха възвърнали територията и населените центрове, държани от ИДИЛ в Ирак, която някога е включвала почти една трета от страната и милиони иракчани.⁵ На 9 декември 2017 г. след три години въоръжен конфликт, премиерът Хайдер ал-Абади обяви победа над ИДИЛ.

Конфликтът, свързан с ИДИЛ в Ирак, има огромно въздействие върху цивилното население. През януари 2018 г. над 2,6 милиона души остават вътрешно разселени и 8,7 милиона се нуждаят от хуманитарна помощ.⁶ Почти един милион души са разселени в провинция Ниневия единствено като резултат от военната операция за повторното превземане на Мосул и околните райони.⁷

3.1.2 ПРЕСТЪПЛЕНИЯ НА ИДИЛ

След появата на ИДИЛ в Ирак, „Амнести интернешънъл“ документира престъпленията, извършени от въоръжената групировка, които включват военни престъпления и престъпления срещу човечеството.⁸ По време

1 За повече подробности вижте „Криза в Ислямска държава: Издигането на джихадистите в Ирак и Сирия“, BBC, 3 октомври 2014, www.bbc.co.uk/news/world-middle-east-29445063; „Как се въздигна ИДИЛ“, The Guardian, 22 август 2014 г., www.theguardian.com/world/2014/aug/22/syria-iraq-incubators-isis-ihad; Амнести интернешънъл, „Наказани за престъпленията на ИДИЛ“; Разселени иракчани, жертви на злоупотреба от милиции и правителство (Индекс: MDE 14/4962/2016, наричан по-долу „Амнести Интернешънъл“); „Наказани за престъпленията на ИДИЛ“; Human Rights Watch, Провалено правосъдие: Отговорност за престъпленията на ИДИЛ в Ирак, декември 2017, www.hrw.org/report/2017/12/05/flawed-justice/accountability-isis-crimes-iraq (тук и по-надолу: Human Rights Watch, Flawed justice), Раздел I.

2 Амнести интернешънъл, „Наказани за престъпленията на ИДИЛ“.

3 В този доклад Отрядите за народна мобилизация (ОНМ) не се наричат отделни паравоенни сили или проправителствени милиции, както са били наричани в предишни доклади на „Амнести интернешънъл“. Вместо това те се споменават като включени в иракските сили. Това е така, защото иракското правителство сега официално включи ОНМ в иракските сили за сигурност. За повече подробности вижте „Иракските шиитски милиции, официално въведени в силите за сигурност“, Reuters, 8 март 2018, www.reuters.com/article/us-mideast-crisis-iraq-militias/iraqs-shiite-militias-formally-inducted-into-security-forces-idUSKCN1GK354

4 За пълен списък на членовете на коалицията, вижте операция „Вродена решителност“, „About us: Coalition“, 2017, www.inherentresolve.mil/About-Us/Coalition/

5 „Премиерът на Ирак обяви победа над ИДИЛ“, The New York Times, 9 декември 2017, www.nytimes.com/2017/12/09/world/middleeast/iraq-isis-haider-al-abadi.html

6 Службата на ООН за координация по хуманитарните въпроси (ОНСА), „Ирак: ключови фигури“, февруари 2018, www.unocha.org/iraq

7 Върховният комисариат на ООН за бежанците (ВКБООН), „Светкавична актуализация“, 20 ноември 2017 г., www.reliefweb.int/sites/reliefweb.int/files/resources/20171120%20UNHCR%20iraq%20Flash%20Update.pdf

8 Амнести интернешънъл, Бяство от Ада: изтезание и сексуално робство, в плен на Ислямска държава в Ирак (Index: MDE 14/021/2014); Амнести интернешънъл, Ирак: етническо прочистване в исторически мащаб (Index: MDE 14/011/2014); Амнести интернешънъл, „Ирак: Язиди, оцелели от ужасяваща злоупотреба в пленничеството на ИДИЛ, пренебрегвани от международната общност“ (Пресъобщение, 10 октомври 2016), www.amnesty.org/en/latest/news/2016/10/iraq-yezidi-survivors-of-horrific-abuse-in-is-captivity-neglected-by-international-community/

на въоръжения конфликт със силите срещу ИДИЛ, ИДИЛ насилствено изселваше хиляди цивилни граждани в зоните на активни военни действия в опит да защитят собствените си бойци. Въоръжената групировка умишлено убива цивилни, които се опитват да избягат от бойното поле. Въоръжената групировка извършва убийства в стил „екзекуция“ срещу опоненти и набира и използва деца войници. В Мосул бойци на ИДИЛ завземат медицински сгради и болници, за да не попаднат под прицела на иракските и коалиционните сили.⁹

ИДИЛ се прицелва в малцинствените общности, включително християни, язиди, шиити шабак и шиити туркмени. През август 2014 г. тя се прицелва в язидите с поредица от атаки в Синджар, екзекутирайки поне 2 000 души и отвлечайки хиляди.¹⁰ След това ИДИЛ подлага хиляди жени и момичета язиди на изнасилване, сексуално насилие и други форми на изтезания и поробване. През юни 2016 г. Комисията за разследване на ООН за Сирия установява, че ИДИЛ е извършила престъплението геноцид срещу общността язиди в Сирия и Ирак.¹¹ ИДИЛ систематично се прицелва и в мюсюлманите шиити. При един инцидент през юни 2014 г. те убиват общо 1700 кадети шиити в тренировъчния лагер Шпайхер, близо до Тикрит.¹² ИДИЛ убива и ранява цивилни граждани в Ирак при самоубийствени бомбени атентати и други атаки, които целенасочено се прицелват в цивилни граждани в преобладаващо шиитски мюсюлмански райони.

3.1.3 ПРЕСТЪПЛЕНИЯ НА СИЛИТЕ СРЕЩУ ИДИЛ

В контекста на боевете с участие на ИДИЛ, иракските, кюрдските и коалиционните сили извършват повтарящи се нарушения на международното хуманитарно право, някои от които могат да се равняват на военни престъпления. В западната част на Мосул, иракските и коалиционните сили започнаха серия от непропорционални или по друг начин безразборни атаки. При такава атака на 17 март в квартал ал-Джадида на Мосул най-малко 105 цивилни бяха убити от американска въздушна атака, насочена срещу двама снайперисти от ИДИЛ.¹³ В западната част на Мосул иракските сили непрекъснато използват експлозивни оръжия с широкообхватен ефект, като например самоделни ракетно-взривни устройства (минохвъргачки) (IRAMs), които не могат да бъдат точно насочени към военни цели или законно използвани в населени цивилни области. В източната част на Мосул стотици цивилни бяха убити при въздушни удари, лансирани от коалиционните сили и иракските сили върху техните домове или местата, където търсеха убежище, следвайки указанията на иракското правителство да не напускат бойното поле.

Иракските сили, в това число ОНМ и кюрдските сили също са извършвали екзекуции без съд и присъда на мъже и момчета заподозрени във връзки с ИДИЛ.¹⁴ Те произволно арестуват хиляди хора с предполагаеми връзки с ИДИЛ, много от които са измъчвани и държани затворени в ужасни условия. Много от задържаните са екзекутирани чрез обесване на основата на признания изтръгнати чрез изтезания.¹⁵ Иракските сили, включително ОНМ и кюрдските сили също насилствено разселват цивилни граждани и масово разрушават домовете им.¹⁶

КАКВО ПРАВИ ЕДНО СЕМЕЙСТВО, СЕМЕЙСТВО НА ИДИЛ

Според иракчаните, интервюирани за този доклад, членове на лагерните власти в лагерите на вътрешно разселени лица и местните и международни хуманитарни работници, няколко фактора, някои от които взаимосвързани и припокриващи се, определят кои семейства се възприемат от силите за сигурност и други хора в техните общности, като свързани с ИДИЛ. Може би най-определящият фактор е, ако семейството има роднина, който е член на ИДИЛ. Допускането на принадлежност към ИДИЛ може да съществува, дори ако роднината е далечен роднина, без кръвна връзка. То може да съществува и в случаите, когато роднината не е боец или командир в ИДИЛ, но изпълнява невоенни роли, като например административен служител, шофьор или готвач. Други определящи фактори включват: ако семейството живее в район, който е укрепление на ИДИЛ; ако семейството е живяло в район, контролиран от ИДИЛ, а след това е избягало от този район на по-късен етап от военните действия; ако семейството принадлежи на племе, което в мнозинството си подкрепя ИДИЛ; или ако един или повече членове на семейството от мъжки пол са арестувани, след напускането на територия под контрола на ИДИЛ или след пристигането им в лагер за вътрешно разселени лица.

9 За повече подробности вижте „Амнести интернешънъл“ На всяка цена: Гражданската катастрофа в западен Мосул (Индекс: MDE 14/6610/2017).

10 Мисията на ООН за подпомагане на Ирак, „изявление на г-н Дъорд Бустин, заместник-специален представител на Генералния секретар при отбелязването на нападенията срещу язидите“, 3 август 2017, www.reliefweb.int/report/iraq/statement-mr-gy-gy-bustin-deputy-special-representative-secretary-general

11 Независима международна анкетна комисия за Сирийската арабска република, *Те дойдоха да унищожават: Престъпленията на ИДИЛ срещу язидите*, 115 June 2016, www.ohchr.org/Documents/HRBodies/HRCouncil/CoSyria/A_HRC_32_CRP.2_en.pdf

12 Амнести интернешънъл, *Наказани за престъпленията на ИДИЛ*.

13 За повече подробности вижте „Амнести интернешънъл“ На всяка цена: Гражданската катастрофа в западен Мосул (Индекс: MDE 14/6610/2017).

14 Вж. Например, „Амнести интернешънъл“, „Изследване на докладите, че иракските сили са изтезавали и убивали селяните край Мосул „хладнокръвно““, (Прессъобщение, 10 ноември 2016), www.amnesty.org/en/latest/news/2016/11/investigate-reports-iraqi-forces-tortured-and-killed-villagers-near-mosul/; „Хюман Райтс Уоч“, „Кюрдското регионално правителство: Твърдения за масови екзекуции“, 8 февруари 2018, www.hrw.org/news/2018/02/08/kurdistan-regional-government-allegations-mass-executions.

15 За повече подробности вижте „Въздействие на насилственото изчезване“, по-долу.

16 Вижте, например, „Амнести интернешънъл“, *Къде се предполага, че трябва да отидем? Унищожение и принудително разселване в Киркук* (Индекс: MDE 14/5094/2016).

3.2 ТРАВМА И СТРАДАНИЕ КАТО РЕЗУЛТАТ ОТ КОНФЛИКТА

Членовете на семейства, оглавявани от жена, с предполагаеми връзки с ИДИЛ, са имали травматични преживявания по време на военните действия между ИДИЛ и анти-ИДИЛ силите. За мнозина, последиците от тези преживявания върху психическото им здраве са постоянни и инвалидизиращи. Те описват борбата си да останат живи по време на военните действия и как са станали свидетели на смъртта на членове от семейството. Някои съобщават, че те или техните деца са били засегнати чрез сериозни наранявания в резултат от боевете. „Ханан”, 46-годишна жена, споделя опита си по време на боевете:

Бяхме подслонени в Стария град [в западен Мосул]. Четири или пет денонощия имаше постоянни въздушни удари. Не знаех къде да отида. Ако останех на страната на ИДИЛ, може би щяха да ме застрелят, а същото се отнася и за иракската страна. На 4 юли имаше въздушен удар по дома ни [2017. Ударът уби снаха ми, а синът ми изгуби ръката си. По-голямата ми дъщеря загуби едно от очите си, а ръката ѝ е вече сериозно увредена ... Решихме да отидем в иракската армия, затова се преместихме в друга къща, където бяха настанени 300 души. На 8 юли удари минохвъргачка и по-големият ми син загина заедно с още двама души... Трябваше да отида в болницата в квартал ал-Джамхури, защото бях ранена ... Оставих сина си ... Не го погребях, просто не трябваше да спираме да се движим. Когато пристигнах в болницата, измих краката си и това беше кръвта на сина ми, която отмивах. Части от тялото му бяха върху дрехите ми, върху кожата ми.¹⁷

Няколко жени съобщиха на „Амнести интернешънъл”, че членове на семейства им са починали, след като са намерили подслон в лагера за вътрешно разселени лица, поради наранявания по време на боевете. Например „Дуня”, 45-годишна жена, описва съдбата на дъщеря си, след като е била ранена по време на въздушен удар през юни 2017 г.:

Дъщеря ми имаше сериозни мозъчни увреждания, заради дима от експлозията. Откараха я в клиника в Бартела и след това в американската клиника в Хамам ал-Алил ... Имаше гърчове след вдишването на дима и казаха, че не могат да направят нищо, за да се почувства по-добре. Казаха, че единствената възможност е частна клиника. Нямах достатъчно пари - искаха от мен твърде много. Тя изкара още 15 дни в лагера ... Отначало беше добре, но след това може би защото беше лято и палатката беше особено гореща, тя умря. А беше само на седем години.¹⁸

„Анхар”, 56-годишна жена, обяснява как преживяното по време на боевете все още засяга психическото ѝ състояние:

През юни 2017 г. бяхме отседнали с още 14 семейства в една къща, близо до реката [в западната част на Мосул] ... Бях навън да донеса вода от реката, когато бе нанесен удар. [Синът ми] Баха и дъщеря ми бяха с мен и се спуснаха напред. Точно кагато Баха влезе в сградата, тя се срути ... Направих малка дупка в земята - сложих го там, за да го намеря по-късно и да му направя подходящо погребение. Той бе на четири години. Един от другите мъже в къщата бе ранен при въздушния удар и затиснат под развалините. Ръката му сграбчи крака ми, докато бяха, но трябваше да продължа да бягам. Ето защо не мога да изляза извън палатката. Все още се страхувам да изляза навън - Постоянно виждам ръката, която се протягаше да сграбчи глезена ми ... Не мога да спя през нощта ... Толкова съм уморена. Прекалено съм уморена, за да мисля за всичко това. Не искам да мисля повече ... Аз съм наистина силна жена, но в [Мосул] и тук в лагера човешкият живот не означава нищо. С мен е свършено.¹⁹

ОТНОШЕНИЕ КЪМ ИДИЛ

Жените с близки или по-далечни роднини от семейството, замесени с ИДИЛ, изразиха различно отношение към въоръжената групировка и споделиха различни обяснения защо близките им са се присъединили. Няколко жени, интервюирани за този доклад, споменават като основна причина, поради която техните роднини са се присъединили към ИДИЛ, отношението на което са били подложени от иракските власти или паравоенни милиции - включително произволни арести, принудително разселване и дискриминация - в годините преди ИДИЛ да завладее техните села и квартали. Например „Анхар” споделя:

През 2005 г. американските и иракски сили извършваха нападения в домовете ни и през деня и през нощта. Когато иракската армия дойде при нас, бях наистина учтив с тях, за да защитя семейството си. Дадох им обяд и те го изядоха. След това арестуваха съпруга ми и

¹⁷ Интервю с „Ханан” (променено истинско име) на 12 декември 2017 г.

¹⁸ Интервюта с „Дуня” (променено истинско име) на 12 декември и 14 декември 2017 г.

¹⁹ Интервю с „Анхар” (променено истинско име) на 14 декември 2017 г.

сина ми ... Заведоха сина ми в затвора Абу Гариб. Тогавата той бе на 12 години и бе осъден на шест месеца затвор. Това беше просто случаен арест. Тъй като нашето семейство пострада толкова много от иракските сили преди ИДИЛ, когато дойде ИДИЛ, ние се присъединихме към тях ... Не бях доволна от идеологията на [ИДИЛ] - не бях съгласна с това че убиват цивилни ... Но аз мразя иракското правителство. Когато ни нападнаха [при нападенията], удряха децата, правеха каквото им хрумне ... Бяха готови да ни изведат от домовете по нощници. Това е войната. Ако ме бяха уважавали, щях да ги уважавам.²⁰

„Джихан”, 27-годишна жена, да подобно обяснение: „Съпругът ми се присъедини към ИДИЛ, защото [иракската] армия уби по-малкия му брат. Американците винаги нападаха къщата им и след като си тръгнаха, армията правеше същото. Един ден нападнаха къщата, очевидно търсейки терористи ... Братът на съпруга ми бе толкова уплашен, че когато побегна, те го простреляха в крака. И така умря.” По-късно тя сравни годините преди ИДИЛ с живота под контрола на ИДИЛ. „Никой не ни е искал личните карти през последните три години [под управлението на ИДИЛ]”, каза тя. „[ИДИЛ] ни каза:” Това е вашата страна. Нямаме нужда от лична карта.”²¹ „Нуран” добави: „През 2008 г. бригадите Бадр и армията на Махди [групи милиции, действащи в Ирак преди да бъдат взети под чадъра на ОНМ] ни накараха да напуснем дома си. Синът ми се присъедини към ИДИЛ, защото беше разстроен. Видя как ни направиха бездомни и не посмя да се противопостави.”²²

Няколко жени, омъжени за мъже с връзки с иракското правителство, обясниха, че ако съпрузите им не са се били присъединили към ИДИЛ, са щели да бъдат убити. Според „Рихам”, 41-годишна жена: „Съпругът ми беше полицай и го принудиха да бъде с ИДИЛ ... Те казаха: „Ако не работите за нас, ще ви унищожим.” Той имаше диабет и високо кръвно налягане, така че не можеше да бъде боец. Готвеше и чистеше за тях.”²³

Няколко жени съобщиха на „Амнести интернешънъл”, че техните съпрузи или синове са се присъединили към ИДИЛ или защото въоръжената групировка е предложила да им помогне по някакъв начин, или защото е трябвало да печелят достатъчно пари, за да оцеляват. Например, 42-годишната „Сама” разказва: „Точно в края на боевете, съпругът ми се присъедини към ИДИЛ ... Работеше при тях като механик ... Те казаха, че ако се присъедини, ще се грижат за нашия син, който е инвалид ... Синът ми не може да ходи и аз трябва да го вдигам от леглото, за да отиде в банята. Той е на осем години ... Съпругът ми се присъедини само заради сина ни - за да получи лечение за него. Но те не направиха нищо за нас.”²⁴ „Асил”, 39-годишна жена, заяви: „[Съпругът ми] прекара само една година като боец на ИДИЛ ... Причината, поради която се присъедини беше, че нямаше храна и вода, затова се почувствахме като че трябваше да се присъединим. Имахме заплата, докато беше с тях.”²⁵

Много жени подчертаваха факта, че не са имали друг избор освен да подкрепят решението на съпрузите си да се присъединят към ИДИЛ. Например, 50-годишната „Яра” казва: „Нямах никакъв избор. Някой убеди съпруга ми да стане боец ... Искам да попитам ... каква е вината на тези деца и жени?”²⁶ Няколко други жени заявиха, че са съгласни с религиозните ценности на ИДИЛ, но не са съгласни с бруталните им методи. „Асил” обясни: „Аз ги приемах от една страна, но от друга ги отхвърлях. Наистина ми хареса тяхната религиозна идеология - жените да носят хиджаб и да си стоят у дома - предпочитам това. Но не ми харесваше насилието, което използваша.”²⁷

Няколко жени споделиха с „Амнести интернешънъл”, че са се опитали да убедят съпрузите и синовете си да не се присъединяват към ИДИЛ. „Рания”, на 37 г., каза пред „Амнести интернешънъл”, че съпругът ѝ преподавал арабски на група бойци от ИДИЛ в град Мосул, преди да бъде убит при въздушен удар през януари 2017 г. Тя обясни отношението си към въоръжената групировка:

Не приемах ИДИЛ. Не ми харесваше съпругът ми да работи за тях. От момента, в който се присъедини, постоянно го молах да напусне. Не можех да разбера защо искаше да остане с тях. Но той постепенно се довери на бойците на ИДИЛ и те го харесаха много. Беше добър и помагаше на всички. Мисля, че затова остана с тях. Все още мисля за съдбата на съпруга ми. Знаех, че това може да се случи ... Някои от бойците на ИДИЛ бяха добри, а някои бяха лоши. Системата беше лоша - но що се отнася до хората, винаги има добри и лоши хора във всяка система.”²⁸

Четиридесет и шест годишната „Иман” добави: „Съпругът ми беше с промит мозък. Винаги е бил много религиозен ... И когато [ИДИЛ] дойде, той каза, че това е правилният път. Аз му се противопоставих. Казах му, че [ИДИЛ] няма да просъществува дълго и да помисли за синовете си.”²⁹

Дори и да не харесваше или да отхвърляше ИДИЛ, почти всяка жена, която беше попитана, каза, че предпочита времето, когато е живяла под управлението на ИДИЛ, отколкото сегашната ситуация. „Далия”, 48-годишна жена,

²⁰ Интервю с „Анхар” (променено истинско име) на 14 декември 2017 г.

²¹ Интервю с „Джихан” (променено истинско име) на 12 декември 2017 г.

²² Интервю с „Нуран” (променено истинско име) на 28 януари 2018 г. За повече подробности относно бригадите Бадр и армията на Махди, вижте „Амнести интернешънъл” Абсолютна безкаказаност: Господство на милициите в Ирак (Index: MDE 14/015/2014).

²³ Интервю с „Анхар” (променено истинско име) на 14 декември 2017 г.

²⁴ Интервю със „Сама” (променено истинско име) на 15 декември 2017 г.

²⁵ Интервю с „Асил” (променено истинско име) на 25 януари 2018 г.

²⁶ Интервю с „Яра” (променено истинско име) на 11 декември 2017 г.

²⁷ Интервю с „Асил” (променено истинско име) на 25 януари 2018 г.

²⁸ Интервю с „Рания” (променено истинско име) на 21 януари 2018 г.

²⁹ Интервю с „Иман” (променено истинско име) на 25 януари 2018 г.

чиито двама сина са били арестувани и насилствено изчезнали от кюрдските сили в проверочен пункт в Хамдания, изказа типично мнение:

При ИДИЛ трябваше да носим никаб [пълен воал] и нямаше мобилни телефони, нито телевизия. Но не бяхме под заплаха и никой не ни тормозеше. По-добре е да нямате мобилен телефон, отколкото да се чувствате застрашени. Чувствахме се удобно под контрола на ИДИЛ ... и бяхме заедно - всички ние, като семейство. Проблемите за нас бяха от въздушните удари и минохвъргачките, но дори това беше по-добре от сегашната ситуация. Готови сме да преминем през всичко, стига да сме заедно.³⁰

„Самар”, 26-годишна жена, обяснява: „Изправени сме пред толкова много злоупотреби след ИДИЛ. По времето на ИДИЛ бяхме в безопасност под тяхна защита. Те предлагаха сигурност и уважение към жените.”³¹ Майка й, 54-годишната „Зейнаб”, продължи: „Ситуацията сега е наистина най-лошата - няма уважение, няма защита и не притежаваме нищо.”³² Според 21-годишната „Рубаа”: „Според мен ИДИЛ са много по-добри от ОНП. ИДИЛ имат по-голямо уважение към жените. Те ни закриляха. Имахме човешки права при ИДИЛ.”³³

4. ВЪЗДЕЙСТВИЕ НА НАСИЛСТВЕНОТО ИЗЧЕЗВАНЕ

„Нуждаем се от нашите мъже - или поне да знаем какво им се е случило. Объркани сме и не знаем нищо. Искаме да се изправим пред реалността и да се подготвим за следващия етап от живота, вместо просто да чакаме.”

„Абеер”, член на домакинство, оглавявано от жена, в лагера Джедаа 6³⁴

От 2014 г. насам има вълна от произволни арести и насилствени изчезвания на мъже и момчета, бягащи от територии под контрола на ИДИЛ. Тези арести се извършват от иракските сили, включително от ОНМ и кюрдските сили. Тази глава очертава огромния мащаб на тези насилствени изчезвания, които досега не са били признати от иракското правителство и международната общност. Тук се разглеждат рудиментарни методи на „проверка”, използвани от властите, които без най-основните гаранции, доведоха до произволен арест и насилствено изчезване на хиляди мъже и момчета. След това се изследва въздействието на тези насилствени изчезвания върху многото хиляди изоставени семейства.

4.1. МАЩАБ И МОДЕЛИ НА НАСИЛСТВЕНО ИЗЧЕЗВАНЕ

Жените, интервюирани за този доклад, описаха пред „Амнести интернешънъл” своите отчаяни търсения на всякаква информация за съпрузи и синове, които са били арестувани от иракските и кюрдските сили, докато са бягали от територии под контрола на ИДИЛ. По-голямата част от жените съобщиха, че държавните служители отричат да са задържали роднините им или отказват да предоставят информация за местонахождението им. При тези случаи, въпросните мъже и момчета са били подложени на насилствено изчезване - когато дадено лице е арестувано, задържано или отвлечено от държавата или от държавен служител, които след това отричат, че лицето е било задържано или укриват местонахождението му, което го поставя извън защитата на закона. Насилственото изчезване е само по себе си престъпление съгласно международното право и поставя лицата в сериозен риск от екзекуция без съд и присъда, изтезания и други груби нарушения на правата на човека.

Мащабът на насилствените изчезвания в контекста на конфликта, свързан с ИДИЛ в Ирак, е огромен и към днешна дата си остава почти непризнат от иракското правителство и международната общност. Хиляди мъже и

³⁰ Интервю с „Далия” (променено истинско име) на 10 декември 2017 г.

³¹ Интервю със „Зейнаб” (променено истинско име) на 20 януари 2018 г.

³² Интервю със „Самар” (променено истинско име) на 20 януари 2018 г.

³³ Интервю с „Рубаа” (променено истинско име) на 19 януари 2018 г.

³⁴ Интервю с „Абеер” (променено истинско име) на 12 декември 2017 г.

момчета са били насилствено изчезнали от иракските и кюрдските сили от 2014 г. насам.³⁵ Едва в хода на изследването за този доклад, който включва интервюта с 92 членове на семейства, оглавявани от жени, избягали от територията на ИДИЛ от 2017 г. насам, „Амнести интернешънъл“ регистрира доказателства, че 53 души са били подложени на насилствено изчезване от иракските и кюрдските сили.

В Мосул и околните райони по-голямата част от произволните арести и насилствените изчезвания произхождат от проверочните пунктове, разположени в близост до фронтната линия, които са под контрола на иракските сили, включително ОНМ и кюрдските сили. Семейства, които са избягали от територии под контрола на ИДИЛ, са пристигали в тези пунктове на групи с различна големина, обикновено между десетки и стотици хора. При пристигането мъжете и момчетата на възраст над 13 години се отделят от жените и другите деца.³⁶

Тези мъже и момчета след това биват подлагани на проверка за принадлежност към ИДИЛ. Всички методи за проверка, използвани от властите, пораждаат сериозна загриженост по отношение правилността на процедурата и липсата на основни гаранции за предотвратяване на малтретиране. Няма съдебен надзор. На мъжете и момчетата, които са арестувани, не е предоставен достъп до юридическо представителство. И на семействата не се казва къде са били отведени техните роднини или как могат да комуникират с тях.

Определянето на принадлежността от властите се основава главно на това дали имената на мъжете и момчетата се появяват в „списъците с търсени лица“, съдържащи се в различни компютърни бази данни. „Списъците с търсени лица“, използвани в проверочните пунктове, са изготвени от 2014 г. насам, от различни агенции по сигурността и се основават до голяма степен на публично достъпна информация за членовете на ИДИЛ, както и на информация, предоставена от информатори и членове на общността.³⁷ Името на дадено лице би могло да бъде включено в тези списъци, ако той по някакъв начин е бил замесен с ИДИЛ - независимо дали е бил боец или командир, или е изпълнявал невоенна роля на шофьор, готвач или административен служител. Името му би могло да е включено в списъците, ако неговите роднини - колкото и да са далечни - са били свързани с ИДИЛ или ако членовете на общността са предложили името му, с цел да си отмъстят за лични или племенни оплаквания.³⁸ Освен това, десетки мъже и момчета са били арестувани по време на проверката, само защото имената им са подобни на имената, съдържащи се в списъците с търсени лица.³⁹

Присъединяването към ИДИЛ може да бъде потвърдено и от „маскиран човек“, често пъти член на общността, който е бил помолен да посочи кой от мъжете и момчетата в неговата общност, село или квартал е свързан с ИДИЛ.⁴⁰ „Хусам“, който е избягал от село ал-Обур край Мосул, описва този метод на проверка: „Когато стигнахме в транзитния лагер, [ОНМ] прибра много хора ... Те доведоха маскирани информатори, които да посочат мъжете. Когато той посочи, бива отвлечен. Мъжете трепереха, дори ако нямаха какво да крият“.⁴¹ Мъжете и момчетата, избягали от райони, за които се смята, че са укрепления на ИДИЛ или които са избягали от територии под контрола на ИДИЛ в късните етапи на военните действия, също често биват арестувани.⁴² Мъжете и момчетата често биват бити веднага след като бъдат отделени от жените и другите деца.

„Дуня“ описва своя опит в проверочния пункт извън Мосул:

Имаше около 200 души в нашата група, всички цивилни. Иракските сили ни прекараха през реката - вървахме по моста. Когато пристигнахме от другата страна, имаше голяма сграда край реката и те ни разделиха. Мъжете отидоха на една страна, а жените и децата на друга. Вероятно имаше около 50 мъже и никой от тях не дойде с нас след това. Всички те все още са в неизвестност. Последният път, когато ги видях, беше този ден.⁴³

Иракските сили, включително и ОНП, също редовно арестуваха и насилствено изчезваха мъже, с предполагаеми връзки с ИДИЛ, директно от лагерите за вътрешно разселени лица.⁴⁴ Един такъв арест беше описан от „Ханеен“, 56-годишна жена. Тя съобщи на „Амнести интернешънъл“, че нейният 20-годишен син бил арестуван и насилствено изчезнал от лагер за вътрешно разселени лица в провинция Ниневия. Тя смяташе, че арестът, извършен от милицията на ОНМ, действаща в нейното село, е извършен, защото другите ѝ синове са воювали за ИДИЛ. Тя заяви:

[ОНМ] дойдоха на 2 май 2017 г., около 9.30 или 10 часа сутринта. Те дойдоха с цивилна кола и в цивилни дрехи, но носеха оръжия. Бяха четирима или петима. Изведоха сина ми от палатката и го биха заедно с другите ми синове. Разпознахме някои от мъжете, които го отведоха. Те са от нашата общност ... Аз печах хляб наблизо. Дойдох и видях, че го бият.

35 Точният брой на мъжете и момчетата, които са били насилствено изчезнали, в резултат на предполагаемата им принадлежност към ИДИЛ, не е ясен, тъй като нито държавни органи, нито международни и национални мониторингови групи са публикували надеждни публични данни. Въпреки това, „Амнести интернешънъл“ е убеден, че броят на мъжете и момчетата, които са били насилствено изчезнали от иракските и кюрдските сили, е достигнал поне няколко хиляди души, въз основа на дискусии с информирани събеседници, действащи в Ирак.

36 Подробности за процеса на проверка бяха съобщавани последователно на „Амнести интернешънъл“ в интервюта, проведени с членове на домакинства, оглавявани от жени, както и с членове на персонала на хуманитарни организации и други наблюдаващи, присъстващи в проверочните пунктове през декември 2017 г. и януари 2018 г.

37 За повече подробности вж. „Хюман Райтс Уоч“, Провалено правосъдие, стр. 23.

38 „Хюман Райтс Уоч“, Провалено правосъдие.

39 Телефонни интервюта с международни хуманитарни работници на 11 февруари и 27 февруари 2018 г.

40 Интервюта със „Зейнаб“ (променено истинско име) на 19 януари 2018 г. и „Асил“ (променено истинско име) на 25 януари 2018 г. Информацията от тези интервюта допълва уместни подробности, получени от други интервюта, проведени през март и май 2017 г. за Амнести интернешънъл за доклада *На всяка цена: Гражданската катастрофа в западен Мосул* (Index: MDE 14/6610/2017).

41 Интервю с „Хусам“ (променено истинско име) на 24 януари 2018 г.

42 Вижте „Какво прави едно семейство“, семейство на ИДИЛ“, за повече подробности кои фактори обикновено водят другите да възприемат семейството като свързано с ИДИЛ. Много от тези фактори също определят дали даден индивид ще бъде арестуван в даден проверочен пункт.

43 Интервю с „Дуня“ (променено истинско име) на 14 декември 2017 г.

44 Интервюта с „Ханеен“ (променено истинско име) на 23 януари 2018 г., с „Ханин“ и „Рима“ (променено истинско име) на 23 януари 2018 г. и „Дана“ (променено истинско име) на 24 януари 2018 г.; интервю с член на персонала на международната НПО на 15 февруари 2018 г.

Удряха го с юмруци и го ритаха. Вкараха го в колата и когато се затичах след нея, ме отблъснаха ... Той беше ученик - току-що завършил, преди да дойде ИДИЛ.⁴⁵

4.2 ИЗТЕЗАНИЯ, НЕЧОВЕШКИ УСЛОВИЯ И ЕКЗЕКУЦИИ

В съответствие с предварителната документация на „Амнести интернешънъл“, както и на други организации за защита правата на човека, някои от мъжете и момчетата, подложени на произволен арест и насилствено изчезване от иракски и кюрдски сили, са били екзекутирани без съд и присъда.⁴⁶ Онези, които не са били убити, са се озовали в огромна мрежа от официални и неофициални центрове за задържане, контролирани от иракските министерства на вътрешните работи и отбраната, от кюрдското регионално правителство (KRG), от иракските сили, включително от ОНМ и други проправителствени милиции. Задържаните в тези центрове, са били рутинно подложени на изтезания. Някои от най-разпространените форми включват бой по главата и тялото с метални пръти и кабели, окачване в стресови позиции за ръцете или краката и използване на електрически удари. Мъжете и момчетата също са изправени пред ужасяващи и нечовешки условия на задържане, с ограничен достъп до храна, вода и медицински грижи, както и тежка пренаселеност и липса на достъп до душеве или тоалетни. „Признанията“ на задържаните, които често се извличат при мъчения, обичайно се използват като основа за издаването на смъртни присъди, водещи до екзекуции чрез обесване.⁴⁷

4.3 ВЪЗДЕЙСТВИЕ НА НАСИЛСТВЕНОТО ИЗЧЕЗВАНЕ ВЪРХУ ИЗОСТАВЕНИТЕ СЕМЕЙСТВА

Поради тази вълна от насилствени изчезвания - както и факта, че много мъже са били убити или изчезнали по време на битката срещу ИДИЛ в Ирак - сега има хиляди и хиляди семейства, оглавявани от жени, с предполагаеми връзки с ИДИЛ, които се борят за оцеляване в Ирак. Те искат отговори къде се държат членовете на техните семейства и дали са още живи.

„Далия“ разказа пред „Амнести интернешънъл“, че двамата ѝ 25-годишни снове са били арестувани от ОНМ на 28 август 2017 г. в контролно-пропускателния пункт Хамдания. Тя споделя какво е преживяла след като са избягали от Тал Афар:

Кюрдските и иракските сили ни поставиха в голям автобус и когато пристигнахме в [контролния пункт] на ОНМ, всеки мъж от нашата група беше арестуван ... Арестуваха мъжете и взеха телефоните им. Взеха дори и снимките ни, така че сега нямам снимка на синовете ми ... Просто искам да получа информация за двамата ми сина. Дали ядат, дали се къпят? Те са толкова млади. Един от синовете ми винаги е бил с увреждания и [силите на ОНМ] го биха пред мен ... Знаем, че сега ги измъчват... Вече четири месеца нямаме информация за тях. Никой не може да ни помогне. Никакви пари и никакви уаста [връзки] не биха ни помогнали. Чухме, че някой бил освободен за 7 000 или 8 000 щ.д., но тези пари са немислими за нас.⁴⁸

„Рубаа“ разказа на „Амнести интернешънъл“, че 27-годишният ѝ брат е бил арестуван от кюрдски сили на август 2017 г. в училище в Сахил ал-Малих.⁴⁹ Тя описва ареста и последиците за семейството ѝ:

Доведоха ни в училището... Отведоха всички мъже, включително брат ми. Дори тогава беше наистина болен, но го арестуваха. Не можеше да ходи или да избяга. Дори да се опиташе да работи един час, щеше да се наложи да си почине. Продаваше сладкиши в сладкарница. Не можеше да стане боец на ИДИЛ. Дори не можеше да тича. Беше женен с двама сина ... Видяхме го отведен и оставен в двора на училището под слънцето. Остана там от сутринта до 16:00 часа следобед. Те просто седяха там без вода. Бяхме в класните стаи и можехме да гледаме какво

се случва Биеха ги с юмруци ... След това видяхме мъжете да напускат с автобуси. Плачехме. Все още страдам от това.⁵⁰

„Рахаф“, майка ѝ, продължи:

⁴⁵ Интервю с „Ханеен“ (променено истинско име) на 23 януари 2018 г.

⁴⁶ Вижте, например, „Амнести интернешънъл“, „Наказани за престъпленията на ИДИЛ“; „Хюман Райтс Уоч“, „Кюрдското регионално правителство: Твърдения за масови екзекуции“, февруари 2018, www.hrw.org/news/2018/02/08/kurdistan-regional-government-allegations-mass-executions

⁴⁷ За повече подробности относно нарушенията, пред които са изправени лицата, арестувани по обвинения в тероризъм, вижте „Амнести интернешънъл“, „Наказани за престъпленията на ИДИЛ“ Chapters 6-8; and Human Rights Watch, *Провалено правосъдие*.

⁴⁸ Интервю с „Далия“ (променено истинско име) на 10 декември 2017 г.

⁴⁹ За повече информация относно арестите, извършени от кюрдските войски в училището Сахил ал-Малих между 28 август и 3 септември 2017 г., вижте „Хюман Райтс Уоч“, „Кюрдското регионално правителство: Твърдения за масови екзекуции“, 8 февруари 2018, www.hrw.org/news/2018/02/08/kurdistan-regional-government-allegations-mass-executions

⁵⁰ Интервю с „Рубаа“ (променено истинско име) на 19 януари 2018 г.

Моят приоритет е да знам къде е [синът ми], какво прави ... Най-важното за нас е синът ми. Надяваме се, че ситуацията ще се подобри, но какво ще стане с него? Наистина се надяваме, че синът ни ще се върне и ще построи къща. Тогава ще можем да отидем при него. Наистина искам да се махна от тази палатка. Животът в тази палатка е толкова труден. През зимата е мразовито ... Тук сме наистина сами. Имам само един син и те го арестуваха. Ако синът ми бъде освободен, може би ще се върна в Мосул ... Без него е трудно да се върна. Те приемат, че сме с ИДИЛ, защото синът ми е задържан.⁵¹

Няколко жени заявиха пред „Амнести интернешънъл“, че са разочаровани и ядосани от липсата на систематичен отговор от страна на международната общност. Например, „Зейнаб“ каза: „Никой не ни помага да намерим нашите изчезнали роднини. Споделяме информацията с всички организации, които идват в лагера, но на никой не му пука.“⁵² „Майя“, 18-годишна жена, споделя раздразнението си от положението: „Знаете ли от какво се страхуваме най-много? Страхуваме се, че ще умрем, докато чакаме.“⁵³

5. НАРУШЕНИЯ, ЗЛОУПОТРЕБИ И РИСКОВЕ В ЛАГЕРИТЕ ЗА ВЪТРЕШНО РАЗСЕЛЕНИ ЛИЦА

„Животът тук [в лагера] е постоянно унижение ... Ако вашият съпруг е бил в ИДИЛ, той би ви принудил да отидете с тях. А когато той умре, вие сте наказани след него. Каква е вината на жените и децата? ... Докато сме живи, ще трябва да приемаме всичко лошо, което ни се случва.“

„Фарах“, 18-годишен член на семейство, оглавявано от жена в лагера Джедаа б⁵⁴

Жените и децата, с предполагаеми връзки с ИДИЛ, които живеят в лагери в Ирак, са подложени на редица сериозни нарушения на правата на човека. Тази глава описва на колко от тези семейства е отказан достъп до храна, вода и здравни грижи, поради предполагаемите им връзки с ИДИЛ. Тя описва подробно последствията от това, че редовно са възпрепятствани да получат нови или заместващи лични карти и други граждански документи, както и строгите ограничения на свободата им на движение. След това документира словесния тормоз, включително сексуалния тормоз и сплашването на семействата от въоръжени лица, лагерните власти и други обитатели на лагера. И накрая, това обяснява как жените, с предполагаеми връзки с ИДИЛ, наред с други жени от семейства, оглавявани от жени, са станали жертва на сексуално насилие, включително на изнасилване и сексуална експлоатация, предимно от въоръжени лица, присъстващи в лагерите.⁵⁵

5.1 ДОСТЪП ДО ХРАНА, ВОДА И ЗДРАВНИ ГРИЖИ

„Отношението тук зависи от това кой си и кое е твоето семейство.“

„Далия“, член на домакинство, оглавявано от жена в лагера Нимруд⁵⁶

Семействата, оглавявани от жени съобщават, че им е отказан достъп до храна, вода, нехранителни стоки и здравни грижи в лагерите за вътрешно разселени лица, в резултат на предполагаемата им връзка с ИДИЛ.⁵⁷

⁵¹ Интервю с „Рубаа“ (променено истинско име) на 19 януари 2018 г.

⁵² Интервю със „Зейнаб“ (променено истинско име) на 20 януари 2018 г.

⁵³ Интервю с „Мая“ (променено истинско име) на 20 януари 2018 г.

⁵⁴ Интервю с „Фарах“ (променено истинско име) на 12 декември 2017 г.

⁵⁵ На 3 април 2017 г., иранският министър-председател издаде директива, съгласно която на всички въоръжени лица е забранено да влизат в лагерите за вътрешно разселени лица. Директивата е в архив на Амнести Интернешънъл.

⁵⁶ Интервю с „Далия“ на 10 декември 2017 г.

⁵⁷ Международни хуманитарни работници са съобщили пред „Амнести интернешънъл“, че семейства, с предполагаеми връзки с ИДИЛ, които живеят извън лагерите за вътрешно разселени лица, също са изправени пред ограничения за достъпа им до хуманитарна помощ и здравни грижи. Скуре интервю с международен хуманитарен работник на 11 февруари 2018 г. и интервю с международен хуманитарен работник в Бейрут, Ливан, на 15 февруари 2018 г. Според „Хюман Райтс Уоч“, силите за сигурност и жителите на Мосул също възпрепятстват организациите за международна помощ да предоставят основни хуманитарни услуги

Жените, интервюирани за този доклад, разказаха на „Амнести интернешънъл“, че им е била отказана помощ или медицинска помощ от лагерната администрация, от служители на международни или национални хуманитарни организации или от други лица, натоварени да разпределят помощи в лагера.

„Фатима“ сподели типично преживяване, описващо отношението, с което се е сблъскала обръщайки се към хуманитарен работник при раздаване на контейнери с вода. Тя сподели пред „Амнести интернешънъл“

Отидох при [служителя на национална неправителствена организация, която отговаря за разпределението] и го помолех за един от тези контейнери, които раздаваха за вода. Той ми отвърна: „Вие не го заслужавате.“ Така че се наложи да го купя от [друг обитател на лагера] за 20 000 иракски динара [еквивалент на 17 щ.д.] ... Купих от него това, което трябваше да получа, ако изобщо имаше някаква справедливост ... През юли [същият член на персонала на НПО] заяви, че няма да раздава нагреватели на „семействата на ИДИЛ“, така че трябваше да продам готварското масло, което имахме, за да си купим един.⁵⁸

„Исраа“, 44-годишна жена, сподели своя опит:

По време на посещението на [местна организация за подпомагане] щяха да раздават кухненски пособия: чинии, лъжици и кошница за храна. Когато едно семейство се приближи до тях, те казаха: „Вие сте семейство на ИДИЛ - не получавате нищо“. Биха ги с пръчка. По време на това раздаване, 50 семейства останаха без каквото и да било, включително и нашето. Казаха, че ще дойдат на следващия ден, но повече не се върнаха.⁵⁹

„Анхар“ каза пред „Амнести интернешънъл“: „Другите хора в лагера ни торМОЗЯТ. Отнасят се с нас ужасно. Доставчикът на вода не ни дава да вземем вода. Когато дъщеря ми излезе да вземе вода, той ритна контейнера ѝ и отказа да ѝ даде вода. Когато го попитах защо, ми каза ужасни думи.“⁶⁰ „Манал“ добави: „Когато отиваме да вземем вода оттук, [хуманитарните работници, които разпределят водата] казват: „Само една кофа за семействата на ИДИЛ“... Работниците на НПО ни се подиграват, когато отиваме за вода.“⁶¹

Няколко жени, с предполагаеми връзки с ИДИЛ, разказаха на „Амнести интернешънъл“, че въоръжените лица в лагера ги торМОЗЯЛИ по време на раздаването или им пречели да получат помощите. Например, според 39-годишната „Худа“: „Когато [жените, с предполагаеми връзки с ИДИЛ] отиваме да се редим на опашка за раздаването, иракската армия стои от другата страна на оградата и ни подхвърля обиди през цялото време. Някои жени избухват в плач и не се връщат. Други, които имат деца, се налага да се примирят с това.“⁶² „Лина“ добави: „През лятото, когато отиваме до главната порта, за да вземем храната, *ал-Хашд ал-Шааби* [ОИМ] ни казват, че не сме я заслужили, защото сме на страната на ИДИЛ. И ние се връщаме в палатките с празни ръце. Ние сме най-слабите хора. Нямаме думата за нищо. Така че просто се обръщаме и се връщаме в палатките си с празни ръце.“⁶³

Някои жени съобщават също, че те или техните семейства са били възпрепятствани да получат достъп до медицински грижи в клиники вътре в лагера или в близките лагери за вътрешно разселени лица, поради предполагаемата им връзка с ИДИЛ. Например „Маха“ има син, чиито очи са пострадали при взрив на пехотна мина, докато бягал от село Аядия, близо до Тал Афар, споделя с „Амнести интернешънъл“:

Синът ми имаше малко камъче и прах в очите си. Прекара една седмица в болницата [в лагера Хамам ал-Алил]. В началото, те много ни помагаша. После разбраха коя съм. Аз съм известна, защото съпругът ми е високопоставен [в ИДИЛ]. Всички ме отхвърлиха - от медицинските сестри до лекарите - само защото бяхме семейство на ИДИЛ. Сега вече не може да вижда почти нищо. С едното око е изгубил напълно зрение, а другото е на 50%.⁶⁴

„Нур“, 26-годишна жена, споделя подобен опит: „В клиниката [ръководена от местна НПО] сестрите си казват една на друга: Тя е от „семейство на ИДИЛ“, не ѝ давайте каквото и да е. Синът ми е с диабет, а спринцовката струва 100 000 иракски динара [еквивалентна на 83 щ.д.]. Откъде да ги взема? В Кайяра има болница на MSF [Лекари без граници], където можете да получите безплатно лекарство, но [член на властите] отказа да ни даде направлението, от което се нуждаехме, защото сме били от ИДИЛ“.⁶⁵

За разлика от много други семейства в лагерите, домакинствата, оглавявани от жени, с предполагаеми връзки с ИДИЛ, често се отчуждават от далечните си роднини и общности и следователно не могат да получат финансова помощ или помощ извън лагера. Те също така често не са в състояние да си осигурят заетост в лагера, поради предполагаемата си връзка с ИДИЛ.⁶⁶ Отказът да им бъдат предоставени основни хуманитарни стоки и здравни

за семействата, ако тези семейства се възприемат като свързани с ИДИЛ. „Хюман Райтс Уоч“, „Семействата в Ирак, с предполагаеми връзки с ИДИЛ, отказана помощ: Правителството трябва да сложи край на „колективното наказание“,“ 15 февруари 2018, www.hrw.org/news/2018/02/15/families-iraq-alleged-isis-ties-denied-aid

58 Интервю с „Фатима“ (променено истинско име) на 26 януари 2018 г.

59 Интервю с „Исраа“ (променено истинско име) на 26 януари 2018 г.

60 Интервю с „Анхар“ (променено истинско име) на 14 декември 2017 г.

61 Интервю с „Манал“ (променено истинско име) на 12 декември 2017 г.

62 Интервю с „Худа“ (променено истинско име) на 23 януари 2017 г.

63 Интервю с „Лина“ (променено истинско име) на 28 януари 2018 г.

64 Интервю с „Маха“ (променено истинско име) на 21 януари 2018 г.

65 Интервю с „Нур“ (променено истинско име) на 26 януари 2018 г.

66 Вижте „Гражданска документация“ за повече подробности по този въпрос.

грижи следователно задълбочава още повече тяхното и без това окаяно положение. Социален работник, от лагер за вътрешно разселени лица в провинция Ниневия, обяснява: „Вдовиците на ИДИЛ са отрязани от света - нямат заплати и нямат пари, идващи отвън, така че положението им е много лошо.”⁶⁷

Поради броя на случаите на отказ от предоставяне на храна, вода и здравни грижи на семейства с предполагаеми връзки с ИДИЛ, записани по време на проучването за този доклад, „Амнести интернешънъл” се опасява, че тези откази са организирани и извършвани целенасочено от по-високите нива в лагерната администрация или са възникнали, поради културата на дискриминация, позволявана или насърчавана от властите в лагера. Някои хуманитарни работници заявиха пред „Амнести интернешънъл”, че такива откази са организирани от въоръжени лица, които се намесват в разпределението на хуманитарната помощ в лагерите за вътрешно разселени лица. Член на персонала на международна хуманитарна организация описа дискриминацията, на която е бил свидетел:

*Има систематична дискриминация по отношение на това, кой получава помощ [в лагерите за вътрешно разселени лица] ... Секторите, които се състоят от „семейства на ИДИЛ”, се третират като по-малко важни. При разпределенията не винаги има достатъчно за всички членове на лагера. Те [секторите, състоящи се предимно от семейства, с предполагаеми връзки с ИДИЛ] винаги последни получават разпределените дажби и това се вижда от документите за разпределение. Лагерните власти не са основният проблем, [но] някой позволява на въоръжените групи да влизат и да влияят на разпределението.*⁶⁸

Няколко жени в сектори, до голяма степен съставени от семейства с предполагаеми връзки с ИДИЛ, съобщават, че техните сектори редовно получават разпределението си или последно, или по-късно от други сектори в лагера, което означава, че са били принудени да издържат по-дълги периоди без хуманитарна помощ и основни доставки.⁶⁹

5.2 ГРАЖДАНСКА ДОКУМЕНТАЦИЯ

„Нямам лична карта - никой няма да ни позволи да получим нова. Те казват: „Няма права за семействата на ИДИЛ” ... Те [администрацията на лагера] каза, че дори и да имахме документи щяха да ги скъсат - и дори да получим нова лична карта, ще ни арестуват.”

„Маха”, член на домакинство, оглавявано от жена в лагера Хамам ал-Алил⁷⁰

Според жените, интервюирани за този доклад и членове на персонала на международни и национални НПО, семействата с предполагаеми връзки с ИДИЛ са редовно възпрепятствани от достъп до нови или заместващи лични карти и други граждански документи. Без тези документи много жени не могат да работят, да се движат свободно или да наследяват имущество или пенсии, а децата им често не могат да посещават училище и са изложени на риск да останат без гражданство.

Много семейства, които са живели под контрола на ИДИЛ, сега живеят без един или повече от своите граждански документи, включително карти за самоличност и купонни книжки; паспорти; и удостоверения за раждане, смърт и брак. Това е така, защото както ИДИЛ, така и анти-ИДИЛ силите рутинно конфискуват документите на семействата. Семействата също така губят документите си бягайки от териториите под контрола на ИДИЛ. Освен това граждански документи, издадени от ИДИЛ, са обявявани за невалидни от иракските власти и отново трябва да бъдат валидирани.⁷¹ За семействата с предполагаеми връзки с ИДИЛ има още по-голяма вероятност да не разполагат с основните си граждански документи, тъй като много от тях нарочно ги изхвърлят от страх, че ще потвърдят връзката им с ИДИЛ или са им били конфискувани от ръководството на лагера, в който пребивават.⁷²

Докато повечето разселени семейства имат възможност да получат нови или заместващи граждански документи, то разселените семейства, които се считат за свързани с ИДИЛ, или са изправени пред големи закъснения, или по-често са напълно възпрепятствани да ги получат от иракските сили за сигурност или от местните власти.⁷³ Според служители на НПО и адвокати, работещи по дела за гражданска документация, иракчаните, подали молба за издаване на лична карта, трябва първо да подадат молба до местната Служба по гражданското състояние, където те се подлагат на проверка от служители на разузнаването и сигурността. Ако един от близките на семейството се

67 Интервю със социален работник от международна хуманитарна организация на 26 януари 2018 г.

68 Интервю с член на персонала на международна хуманитарна организация на 27 януари 2018 г.

69 Информация от, например, интервюта със „Зейнаб” на 20 януари 2018 г., „Самар” на 20 януари 2018 г. и „Исраа” на 28 януари 2018 г.

70 Интервю с „Маха” (променено истинско име) на 21 януари 2018 г.

71 Вижте Международната група за правата на малцинствата, Хуманитарните предизвикателства в кризата на разселването в Ирак, декември 2016, www.minorityrights.org/wp-content/uploads/2016/12/MRC-report-A4_english-DECEMBER-2016_WEB-2.pdf

72 Според член на персонала на международна хуманитарна организация, членовете на лагерната администрация понякога отнемат граждански документи по време на прехвърлянето на разселени лица между лагери или от един сектор на лагер в друг. Според този член на персонала много хуманитарни работници се опасяват, че тези практики ще се увеличават като честота само по време на предстоящите усилия за консолидиране и затваряне на лагерите за вътрешно разселени лица. Скуре интервю на 25 март 2018 г.

73 Докато проучването за този доклад се фокусира върху семействата, живеещи в лагери за вътрешно разселени лица, семействата с предполагаеми връзки с ИДИЛ, разположени извън лагерите за ВРЛ, са изправени пред сходни пречки. Вижте „Юман Райтс Уоч”, „Ирак: Семействата на предполагаемите членове на ИДИЛ отказва лични карти”, 25 февруари 2018, www.hrw.org/news/2018/02/25/iraq-families-alleged-isis-members-denied-ids

появи в някои от многобройните „списъци с търсени лица”, съставени от иракските сили за сигурност, молбата вероятно ще бъде отхвърлена.⁷⁴

Семейства с предполагаеми връзки с ИДИЛ, които искат нови или заместващи купонни книжки, паспорти и удостоверения за раждане, смърт или брак, са изправени пред подобни бариери и пречки.⁷⁵ Международен хуманитарен работник, чиято организация оказва помощ на семействата да се оправят с документите, заяви пред „Амнести интернешънъл”:

На обикновено семейство от лагера за вътрешно разселени лица отнема от две до четири седмици да получи нови документи и да приключи случая ... Когато това е „семейство на ИДИЛ”, документите може никога да не бъдат преиздадени. Те са поканени в съдилищата, също както и други семейства, но тогава изведнъж се изправят пред някаква пречка. Или ще има правописна грешка или ще им липсва някаква съществена информация. За други семейства те не се интересуват от тези неща, но за „семейство на ИДИЛ”, това означава, че издаването на документите се проточва, често безкрайно ... Властите нямат проблем да кажат „не” на такива семейства.⁷⁶

Семействата с предполагаеми връзки с ИДИЛ често дори не се опитват да получат нови или заместващи лични карти или други документи, тъй като мнозина се опасяват, че ще бъдат арестувани или допълнително нарочени. Други не са в състояние или не желаят да се върнат в местната Служба по гражданското състояние, която може да се намира в район, където техните общности няма да им позволят да се завърнат.⁷⁷

Изострайки още повече проблема с достъпа до гражданска документация за семейства с предполагаеми връзки с ИДИЛ, адвокатите им получават рутинен тормоз и заплахи, затова че са поели техните дела. Според адвокатите и членовете на персонала на хуманитарните организации, тези заплахи идват предимно от действащи лица в областта на сигурността, намиращи се в службите по гражданското състояние и в съдилищата.⁷⁸ Служител на международна хуманитарна организация обяснява: „Когато се заехме с юридическо представителство, нашите адвокати бяха подложени на оскърбления и тормоз. Бе им заявено, че правейки това, те самите стават привърженици на ИДИЛ ... След като са били тормозени, мнозина решават, че не си заслужава. Имали сме адвокати, които напуснат с 20 висящи дела, след като са получили заплахи.”⁷⁹ Иракски адвокат сподели пред „Амнести интернешънъл”, че ако отиде в Службата по гражданското състояние, за да подаде молба за семейство с предполагаеми връзки с ИДИЛ, лицата на служителите се променят и ви питат: „Какво!? Вие работите за „семействата на ИДИЛ?”⁸⁰ Един служител на международна хуманитарна организация добави: „На адвокатите се казва: „Не се връщайте отново в съда с подобно дело.” Той също така отбеляза, че някои офиси на Службата по гражданското състояние са ограничили броя на делата, които някои НПО могат да подават всеки месец. Това означава, че тези неправителствени организации оставят на заден план молбите на семействата с предполагаеми връзки с ИДИЛ, тъй като знаят, че шансовете им за успех с тези молби са почти нулеви.⁸¹

Както посочи един служител на международна хуманитарна организация, за иракчаните, „вашият лични документи са вашите спасителни въжета”.⁸² Животът без граждански документи, както вътре, така и извън лагерите за вътрешно разселени лица, е изключително труден. Например, ако децата не могат да получат удостоверения за раждане, те могат да бъдат считани за лица без гражданство и често няма да могат да се запишат в училище.⁸³ Иракчаните, които нямат лични карти, също често не са в състояние да си осигурят работа както вътре, така и извън лагерите за вътрешно разселени лица.⁸⁴ Както „Ханан” обясни: „Дъщеря ми нямаше лична карта, така че не можеха да я наемат на работа ... Нито едно от „семействата на ИДИЛ” няма лична карта, така че нямаме същите възможности за работа като хората в останалата част на лагера.”⁸⁵ Това оставя семейства, оглавявани от жени, с предполагаеми връзки с ИДИЛ - много от които са избягали от своите общности и нямат достъп до външна финансова помощ извън лагера - в особено трудна ситуация. Жена, която няма смъртен акт за съпруга си, също не е в състояние да се омъжи отново, да наследи имуществото на съпруга си или да получи пенсията му.⁸⁶ И накрая, както се обсъжда в „5.3 Свобода на движение”, семейства без лична карта са изправени пред строги ограничения за движение, тъй като често не им е разрешено да преминават през контролно-пропускателни пунктове или дори да напускат лагера.

74 Вижте „Мащаб и модели на насилствено изчезване” за повече подробности относно съставянето на тези списъци.

75 Интервюта с членове на персонала на международните хуманитарни организации на 27 януари 2018 г., 13 февруари 2018 г., 22 февруари 2018 г. и 27 февруари 2018 г.

76 Интервюта с членове на персонала на международна хуманитарна организация на 27 януари 2018 г.

77 Например, „Зейнаб”, член на домакинство, оглавявано от жена, каза: „Загубих личната си карта по време на боевете, когато бяха. Ако издават нови лични карти, трябва да започнете от ал-За'аб [град в окръг Хавиджа, провинция Киркук]. Обществото ни отхвърли там - не можем да отидем. Затова е невъзможно да получим нова лична карта. Интервю на 20 януари 2018 г. За повече подробности относно пречките за връщане, вижте Раздел 6.1.

78 Интервюта с членове на персонала на международните хуманитарни организации на 23 и 27 януари 2018 г. и на 11 и 13 февруари 2018 г. За повече подробности вижте Международния спасителен комитет,

„Роден под контрол на ИДИЛ, децата, които се борят в Ирак”, 19 януари 2018 г., www.reliefweb.int/report/iraq/born-under-isis-children-struggling-iraq

79 Интервю с член на персонала на международна хуманитарна организация на 27 януари 2018 г.

80 Skype интервю с иракски адвокат, работещ с международна хуманитарна организация на 22 февруари 2018 г.

81 Skype интервю с член на персонала на международната хуманитарна организация на 11 февруари 2018 г.

82 Интервю с член на персонала на международна хуманитарна организация на 27 януари 2018 г.

83 „Децата на халифата са изправени пред бъдеще без гражданство”, Ройтерс, 15 ноември 2016 г., www.reuters.com/article/us-mideast-crisis-mosul-children/iraqs-children-of-caliphate-face-stateless-future-idUSKBN13A17F; „Иракското поколение деца без гражданство на ИДИЛ се „наказва за престъпленията на техните бащи”, *The Independent*, 18 май 2017 г., www.independent.co.uk/news/world/middle-east/isis-mosul-children-iraq-legal-system-stateless-school-aid-fighter-fathers-crime-a7742751.html

84 Вижте Международната група за правата на малцинствата, Хуманитарните предизвикателства в кризата на разселването в Ирак, декември 2016, www.minorityrights.org/wp-content/uploads/2016/12/MRC-report-A4_english-DECEMBER-2016_WEB-2.pdf

85 Интервю с „Ханан” (променено истинско име) на 12 декември 2017 г.

86 Вижте „Хюман Райтс Уоч”, „Ирак: Семействата на предполагаемите членове на ИДИЛ отказва лични карти”, 25 февруари 2018, www.hrw.org/news/2018/02/25/iraq-families-alleged-isis-members-denied-ids

5.3 СВОБОДА НА ДВИЖЕНИЕ

„Вземете нашите гласове там с вас, когато преминете оградата. Кажете им, че сме затворници тук.

„Уидад”, член на домакинство, оглавявано от жена в лагера ал-Шахама⁸⁷

Семействата с предполагаеми връзки с ИДИЛ, живеещи в лагери за вътрешно разселени лица, са изправени пред сериозни ограничения за движение. Някои жени и деца са държани де факто като затворници в лагерите за вътрешно разселени лица; някои са възпрепятствани от властите да напускат лагера; а други не могат да преминат през контролно-пропускателните пунктове извън лагерите, защото нямат лична карта или се страхуват, че ще бъдат арестувани.

5.3.1 ЛАГЕР АЛ-ШАХАМА

Лагерът ал-Шахама, който се намира в близост до Тикрит в провинция Салах ал-Дин, се състои от семейства, на които им е било казано от силите за сигурност или от членове на администрацията на лагера, че са изпратени в лагера, защото техни роднини са свързани с ИДИЛ.⁸⁸ Жените в лагера съобщиха на „Амнести интернешънъл”, че не са били обвинени или разследвани за извършени нарушения и въпреки това им е забранено да напуснат. Следователно лагерът ал-Шахама функционира като де факто център за задържане.

Когато изследователите на „Амнести интернешънъл” посещават лагера ал-Шахама два пъти през януари 2018 г., служители на хуманитарните организации, работещи в лагера, им съобщават, че там са държани 180 семейства.⁸⁹ Разселените лица в лагера ал-Шахама могат да напускат територията на лагера, само ако получат специално одобрение от директора на лагера, за да потърсят медицинска помощ в близката болница.⁹⁰ В този случай обитателите на лагерите обикновено пътуват в група от 10 до 15 души и се придружават от полицаи.⁹¹ Семействата в лагера ал-Шахама също не могат да разполагат и с мобилни телефони. Вместо това телефоните им се съхраняват в централата на лагера на входната порта. Разрешено им е да ги ползват, но в присъствието на силите за сигурност и лагерните власти, за един час два пъти седмично.⁹²

Семействата, интервюирани в лагера ал-Шахама, съобщиха, че са били изпратени в лагера от иракските сили, като например ОНМ, присъстващи в техните общности или от иракските сили за сигурност в контролно-пропускателния пункт Акуас в Тикрит.⁹³ Според социалните и хуманитарните работници в лагера, „освобождаването” от лагера е възможно, единствено ако семейството успешно премине поредица от проверки, извършвани от иракските сили за сигурност, от племенни и местни власти в техните места на произход и накрая от Командира на Оперативния команден център в Салах ал-Дин, който координира различните сили за сигурност в провинцията. Осигуряването на всички тези одобрения може да отнеме до 18 месеца, ако изобщо се стане.⁹⁴ „Уафа” описва борбата си да получи необходимите одобрения, за да напусне лагера ал-Шахама:

Тъй като сме в затвор, трябва да получим одобрение, за да бъдем освободени. Ръководителят дойде при мен и ми показа съобщение, което му беше изпратено за мен. Той каза: „Тя никога няма да излезе от този лагер.” Съобщението беше изпратено от някои хора, които притежават имуществено в моето село. Ползват се с доверие, защото са богати, а службите за сигурност зависят от тях, за да им казват кой е свързан с ИДИЛ и кой не е ... Ние сме много депресирана общност [в лагера ал-Шахама]. Този лагер е като ад. Просто искам да се махна от този лагер ... Това не е решение - не можете да ни държите тук.⁹⁵

Няколко жени в лагера ал-Шахама споделиха с „Амнести интернешънъл” своите чувства на изолация и отхвърляне. Според „Уидад”: „Откакто пристигнахме тук никой не ни пита дали сме живи или мъртви. Нито една неправителствена организация не ни попита защо сме тук и защо сме сами.”⁹⁶ „Мариам” добави: „Ние не виждаме почти никакви хора от международни организации тук. Когато идват тук, се чувстваме много по-добре, защото ни карат да чувстваме, че все още сме приети и може би някой ден ще бъдем приети и от нашата общност.”⁹⁷ Интервюираните жени твърдят, че изолацията им се усложнява от факта, че техни близки не могат да

⁸⁷ Интервю с „Уидад” (променено истинско име) на 28 януари 2018 г.

⁸⁸ Амнести интернешънъл разбира, че лагерът ал-Шахама е уникален в Ирак, тъй като се състои изцяло от семейства, с предполагаеми връзки с ИДИЛ. В по-голямата част от лагерите в Ирак семействата с предполагаеми връзки с ИДИЛ са или групирани в една част на лагера или разпръснати в него.

⁸⁹ Властите в лагерите не разкриват броя на лицата, държани в лагера ал-Шахама, на служителите на местните или международни хуманитарни организации, които се намират в лагера.

⁹⁰ Това е последователно отразено в интервюта с обитателите на лагерите на 16 и 28 януари 2018 г.

⁹¹ Интервюта със служители на национални и международни хуманитарни организации, базирани в лагера ал-Шахама на 17 и 28 януари 2018 г.

⁹² Интервюта със служители на национални и международни хуманитарни организации, базирани в лагера ал-Шахама на 17 и 28 януари 2018 г.

⁹³ Този контролно-пропускателен пункт се намира на главната магистрала, свързваща Мосул с Тикрит, и служи като един от основните входове на Тикрит.

⁹⁴ Интервюта със служители на национални и международни хуманитарни организации, базирани в лагера ал-Шахама на 17 и 28 януари 2018 г.

⁹⁵ Интервю с „Уафа” (променено истинско име) на 28 януари 2018 г.

⁹⁶ Интервю с „Уидад” (променено истинско име) на 28 януари 2018 г.

⁹⁷ Интервю с „Мариам” (променено истинско име) на 28 януари 2018 г.

ги посещават, защото се опасяват, че ще бъдат арестувани и изпратени в лагера ал-Шахама, или отказват да ги посещават, защото ще ги бележат като свързани със „семейство на ИДИЛ“.

„Лина” изрази типично мнение за задържането ѝ в лагера ал-Шахама:

Някой ни каза, че този лагер е създаден, за да накажат „семействата на ИДИЛ”. Някой друг ни каза, че лагерът е създаден, за да защити „семействата на ИДИЛ”. Може би има малък елемент на защита, но най-вече този лагер е създаден, за да ни накаже. Що за защита? И защо ни държат тук, когато толкова много семейства с роднини от ИДИЛ са в други лагери и извън лагерите? ... Защо беше създаден този лагер? Защото нашите лицемерни общности искаха да ни накажат и да ни преподадат урок.⁹⁸

5.3.2 ДРУГИ ЛАГЕРИ ЗА ВЪТРЕШНО РАЗСЕЛЕНИ ЛИЦА

Въпреки че другите лагери, посетени от изследователи от „Амнести интернешънъл”, не налагат официално същите видове ограничения върху движението на обитателите, много семейства с предполагаеми връзки с ИДИЛ в тези лагери, също са изправени пред сериозни ограничения на свободата на движение. Една от основните причини за това е, че нямат лични карти, по описаните по-горе причини, в „5.2 Гражданска документация”. Без лични карти семействата могат да бъдат възпрепятствани да напускат лагера и най-вероятно ще бъдат върнати обратно или дори арестувани в контролно-пропускателните пунктове.⁹⁹ Според адвокат, работещ със семейства с предполагаеми връзки с ИДИЛ: „Тези семейства без лични карти живеят де факто като затворници в лагерите”.¹⁰⁰ Член на персонала на международна хуманитарна организация добави:

Фактът, че много семейства нямат документи, е основна причина за тяхната уязвимост сега - и причина, поради която не искат да напускат лагерите. На хората се казва, че могат да напуснат, но ако бъдат задържани на първия контролен пункт, тогава това ли е наистина свободата на движение? Също така много хора биват връщани от контролните пунктове. Това ще се случва все по-често, тъй като хората се насърчават да напускат лагерите.¹⁰¹

„Анхар” описа ситуацията на семейството си:

Ние кандидатствахме за нови документи, но властите в лагера заявиха, че трябва да получат заповед от някой с висок чин, за да позволят на семейства като нас да напуснат лагера, така че очакваме тяхното решение. Иракската служба за национална сигурност провери документите ни и отказа да ни пусне от лагера, защото сме „семейство на ИДИЛ”. Казаха ни, че имаме досие там [в полицейското управление в нашето село], с нашите снимки. Страхуваме се, че никога няма да ни позволят да напуснем.¹⁰²

„Маха” обясни, че трябва да отиде в болница извън лагера, за да получи медицинска помощ за сина си, но не е в състояние да мине през контролно-пропускателните пунктове без лична карта: „Ако искам операция за сина ми, това е невъзможно, защото нямам лична карта и не мога да премина през контролните пунктове. Сякаш съм хваната в паяжина.”¹⁰³

Няколко жени, с предполагаеми връзки с ИДИЛ, които се намират в различни лагери, съобщават, че властите в лагера или силите за сигурност, намиращи се в лагера, са конфискували личните им карти, след като са пристигнали там, което означава, че сега не могат да напуснат лагера. Например „Ханин” каза пред „Амнести интернешънъл”:

След като пристигнахме през юли 2017 г., силите за сигурност [в лагера] ни разследваха и взеха личните ни карти. Някой от [нашето село] работи в разузнаването, за да искат да ни накажат ... Затова сега не можем да излезем извън лагера ... Не ми харесваше лагера в началото. Мислех, че изглежда като затвор. Тъй като ни взеха документите, сега знам, че наистина е затвор.¹⁰⁴

Накрая някои жени казаха на „Амнести интернешънъл”, че не могат да напуснат лагера, тъй като са получили заплахи от роднини, живеещи извън лагера. Например „Амани” каза: „Получих съобщение от близките на съпруга ми чрез един от охранителите - казаха, че ще затрият семейството ми. Казаха, че никога няма да напусна лагера, и ако го направя, ще ни убият.”¹⁰⁵

⁹⁸ Интервю с „Лина” (променено истинско име) на 18 януари 2018 г.

⁹⁹ Това е последователно отразено в интервюта, проведени с домакинства, оглавявани от жени, както и с членове на персонала на международни хуманитарни организации през декември 2017 г. и януари 2018 г.

¹⁰⁰ Скуре интервю с иракски адвокат, работещ с международна хуманитарна организация на 22 февруари 2018 г.

¹⁰¹ Скуре интервю с член на персонала на международната хуманитарна организация на 11 февруари 2018 г.

¹⁰² Интервю с „Анхар” (променено истинско име) на 14 декември 2018 г.

¹⁰³ Интервю с „Маха” (променено истинско име) на 24 януари 2018 г.

¹⁰⁴ Интервю с „Ханин” (променено истинско име) на 23 януари 2018 г.

¹⁰⁵ Интервю с „Амани” (променено истинско име) на 25 януари 2018 г.

5.4 ТОРМОЗ И СПЛАШВАНЕ

„Не можем да бъдем сами извън лагера - това не е безопасно за нас. Но и в лагера е същото. Никъде не е безопасно.

„Дана”, член на домакинство, оглавявано от жена в лагера Летище Кайяра¹⁰⁶

Няколко жени, с предполагаеми връзки с ИДИЛ, разказват, че са били тормозени поради предполагаемата им принадлежност към ИДИЛ, от силите за сигурност, намиращи се в лагера, от лагерните власти, от персонала на организациите за хуманитарна помощ и от други обитатели на лагера. Формите на тормоз, описвани от жените, интервюирани за този доклад, включват общ словесен тормоз, сексуален тормоз и други форми на сплашване и злоупотреба.

Много жени разказаха на „Амнести интернешънъл”, че са изправени пред всекидневен словесен тормоз в лагера.¹⁰⁷ Жените също така заявиха, че децата им специално са били обект на словесен тормоз. „Маха” сподели типичен опит: „Вчера синът ми играеше с другите деца и една по-възрастна жена започна да го ругае. Тя каза: „Майка ти е ИДИЛ, баща ти е ИДИЛ и ти си ИДИЛ”. Какво мога да направя, ако тя говори така? Нищо.”¹⁰⁸ „Манал”, 45-годишна жена, добави: „Децата тук са обект на подигравки през цялото време - от другите деца и от техните родители. Децата никога няма да забравят, че семействата им са унижени.”¹⁰⁹

Някои жени, интервюирани за този доклад, също съобщиха, че роднини, членове на общността или въоръжени лица са се приближавали до входа на лагера, за да ги сплашват или тормозят сексуално. Например „Лина” разказва: „Живее тук повече от една година. В началото, *ал-Хашд ал-Шааби* [ОНМ] постоянно се опитваха да влязат. Наобикаляха лагера и ни крещяха: „Всички вие сте бойци на ИДИЛ - всички вие.” На портата имаше един полицай, който ни защити. Но без него, какво би се случило?”¹¹⁰ „Нахла” заяви пред „Амнести интернешънъл”

Полицайте от другата страна на оградата винаги ни крещат оскърбления. Те срязват брезента, който покрива оградата, за да ни гледат. Казваме на [НПО в лагера] и те идват и мълчаливо го залепват, без да говорят с тях. През нощта отново го нарязват и отново трябва да викаме НПО. Те се страхуват да говорят с тях. Понякога виждаме [полицаята] да прави снимки ... През нощта подвикват неща като „Защо не дойдеш при мен? Толкова съм самотна тук.”¹¹¹

Няколко жени, с предполагаеми връзки с ИДИЛ, съобщават, че са били сексуално тормозени от медицински и хуманитарни работници. „Маха” каза: „Посетих лекар в частна клиника тук в лагера и той започна да ми говори само за устните и тялото ми. Той каза, че не било справедливо някой да е толкова красив и да бъде с ИДИЛ. Говореше за мен, сякаш бях предмет. Не можех да кажа нищо в отговор.”¹¹² „Нур” описва как тя и други жени, заподозрени във връзки с ИДИЛ, са били третирани по време на разпределянето на помощта: „Веднъж, когато ни раздаваха матраци, мъжете [от национална НПО] ни казаха: „Кажете ми, че ме обичаш и ще ти дам матрак ...” Един от тях каза: „Дай ми телефонния си номер и ще имаш колкото искаш [матраци].”¹¹³

Поради този тормоз, както и сексуалното насилие и сексуална експлоатация, изложени по-долу, много жени съобщиха, че се чувстват изключително несигурни в лагерите. Например „Анхар” разказа пред „Амнести интернешънъл”:

Дъщеря ми е „вдовица на ИДИЛ” и тя просто се премести от собствената си палатка в тази палатка, защото е по-безопасно, ако всички сме заедно. Толкова се притеснявам за нея. Ние всички сме вдовици тук ... Те ни преследват. Защото сме сами тук и нямаме връзки с никого, другите хора в лагера ни тормозят. След залез слънце не можем да напускаме палатката. След като се стъмни, затваряме вратите и не излизаме навън. Използваме пластмасов контейнер, ако трябва да отидем до тоалетна и сложихме пелени на по-малките деца.”¹¹⁴

Попитана дали се чувства в безопасност в лагера, „Дана” отговори: „Сега съм като елен, живеещ в джунглата, с тигри и лъвовете около мен.”¹¹⁵

5.5 ИЗНАСИЛВАНЕ И СЕКСУАЛНА ЕКСПЛОАТАЦИЯ

¹⁰⁶ Интервю с „Дана” (променено истинско име) на 24 януари 2018 г.

¹⁰⁷ Това беше последователно отчетено в интервютата, проведени с домакинствата, оглавявани от жени, в лагерите за ВРП през декември 2017 г. и януари 2018 г.

¹⁰⁸ Интервю с „Маха” (променено истинско име) на 24 януари 2018 г.

¹⁰⁹ Интервю с „Манал” (променено истинско име) на 12 декември 2017 г.

¹¹⁰ Интервю с „Лина” (променено истинско име) на 26 януари 2018 г.

¹¹¹ Интервю с „Нахла” (променено истинско име) на 10 декември 2017 г.

¹¹² Интервю с „Маха” (променено истинско име) на 24 януари 2018 г.

¹¹³ Интервю с „Нур” (променено истинско име) на 26 януари 2018 г.

¹¹⁴ Интервю с „Анхар” (променено истинско име) на 14 декември 2017 г.

¹¹⁵ Интервю с „Дана” (променено истинско име) на 26 януари 2018 г.

„Всяка вечер си лягам със страх. Всяка сутрин се събуждам и продължавам да се страхувам какво може да ми се случи на следващия ден.

„Уафа”, член на домакинството, оглавявано от жена¹¹⁶

Жените с предполагаеми връзки с ИДИЛ в лагерите за вътрешно разселени лица, наред с други жени от домакинства, оглавявани от жени, са били подложени на сексуално насилие, включително изнасилване и сексуална експлоатация. Основните извършители на тези нарушения са въоръжени лица, работещи в и в близост до лагерите, като охранители, военни и хора от милициите, които използват своите правомощия, за да се възползват от бедността и изолацията на тези жени.

5.5.1 ИЗНАСИЛВАНЕ И ОПИТИ ЗА ИЗНАСИЛВАНЕ

Според жените, интервюирани за този доклад, както и членове на персонала на национални и международни хуманитарни организации, жените в лагерите за вътрешно разселени лица, които са членове на домакинства, оглавявани от жени, са били подложени на сексуално насилие, включително изнасилване, докато други са били заплашвани с изнасилване. Жените с предполагаеми връзки с ИДИЛ изглежда са изложени на особен риск, предвид тяхната относителна изолация от други семейства и техните близки, както и желанието на въоръжени лица и други мъже да накажат тези жени, заради предполагаемата им принадлежност към ИДИЛ.

В хода на изследването за този доклад, четири жени съобщиха на „Амнести интернешънъл”, че са били преки свидетелки на изнасилване, като са присъствали на изнасилването или са чували писъците на жена в близката палатка, която била изнасилвана от въоръжени лица, членове на администрацията на лагера или други обитатели на лагера. Една от тези жени, „Фатима”, сподели своя опит:

През ноември [2017] [силите за сигурност, намиращи се в лагера] дойдоха и отведоха мен и една друга жена, наречена „Русул” [променено истинско име], до палатката край портата. Имаше една жена, която ни разсъблече и претърси. Дори извади фибите ни за коса. Грабна всичко. Тогава я видяхме да прегръща всички мъже подред и да се смее когато си тръгна. Държаша ни там до 23:00 ч. и [един от членовете на силите за сигурност] дойде и ни наруга. Тогава [един от хората] изнасили „Русул”. Тя се бореше с него и го удряше, но все пак той я изнасили.¹¹⁷

Жените с предполагаеми връзки с ИДИЛ, също разказаха на „Амнести интернешънъл”, че те или техните семейства са оцелели при опити да бъдат изнасилени от въоръжените лица в лагера, лагерните власти или други обитатели на лагера. „Дана” сподели своя опит:

Някакви хора с бяла кола дойдоха в палатката ми и казаха, че трябва да ме разпитат в офиса. Те бяха от ОНМ ... Дойдоха два пъти в един и същи ден - през деня и в полунощ. Отказах да ги последвам и отидох да спя в палатката на съседите. Те заплашиха съседите ми и казаха: „Ако ѝ позволите да спи отново тук, ще ви накажем.” Тъй като ме смятат за боец на ИДИЛ, те ме изнасилиха и ме върнаха обратно. Искаха да покажат на всички какво могат да ми направят - да отнемат честта ми ... Информирах силите за сигурност в лагера и те отнеха оръжията от членовете на ОНМ и ги набиха, но ги освободиха на същия ден.

Вчера, двама обитатели на лагера дойдоха до палатката и се опитаха да влязат. Казаха, че трябва да правя секс с тях. Отказах... Не ги познавах и нямах представа кои са. Опитах се да прекарам нощта с моята снаха снощи, но тя отказа. Ние сме от различни племена ... Не мога да се чувствам добре в моята палатка. Просто искам вратата да се заключва и да има стени около мен през нощта. Страхувам се ужасно всяка нощ. През деня съм добре, но всяка вечер си казвам: „Тази нощ е нощта, в която ще умра”.¹¹⁸

„Риман”, 20-годишна жена, станала свидетел на изтезанията на зълва си и оцеляла при опит за изнасилване в централата на силите за сигурност в лагера ѝ. Тя сподели пред „Амнести интернешънъл”

През ноември 2017 г. силите за сигурност дойдоха в палатката около 20:00 ч. Бяха трима, отведоха зълва ми и мен в административния офис на лагера с кола. Опитаха се да ни изнасилват. Когато отказахме, вързаха ръцете на зълва ми и използваха електрическите кабели върху нея. Бяха ни разделили и се канеха да ме изнасилват. Но тогава [член на ОНМ] дойде и им каза, че баща ми е работил като началник на местната полиция в моето село. След това ни позволиха да се върнем в палатката. По-късно вечерта, беше около 23:00 ч. Нямахме обувки - бяха ни ги взели. Върнахме се до палатката и открихме, че са я взели.

¹¹⁶ Интервю с „Уафа” (променено истинско име) на 17 януари 2018 г.
¹¹⁷ Интервю с „Фатима” (променено истинско име) на 26 януари 2018 г.
¹¹⁸ Интервю с „Фатима” (променено истинско име) на 26 януари 2018 г.

*Изчезнала. Никой от нашите съседи не ни пусна при тях. Бяха уплашени какво може да им се случи, ако ни пуснат. Трябваше да се гушим до генератора чак до сутринта.*¹¹⁹

Няколко жени разказаха за страха си от „нападения“ или „разследвания“ от силите за сигурност или от лагерните власти, тъй като се опасяваха, че подобни нападения могат да доведат до сексуално насилие. „Сема“, 41-годишна жена, обясни: „Не се чувстваме в безопасност тук, никак даже. Преди три дни един полицай дойде през нощта. Каза, че прави „инвентар“ на палатката. Беше сам. Каза, че посещавал всички палатки, но по-късно разбрахме, че е посетил само нашата и съседната палатка. Сега се чувстваме много уплашени.”¹²⁰

Според „Уафа“:

Имаше нападение от страна на ОНМ и Федералната полиция на 31 декември [2017] ... Пристигнаха рано сутринта, още по тъмно. Влязох в отсрещната палатка и един от мъжете влезе. Включих светлината и той каза: „Не, тъмнината е по-добра за нас. В тази палатка мирише много хубаво, но мисля, че тялото ти мирише по-хубаво.” Той се приближи към мен, но аз се затичах към вратата и се опитах да изляза навън. Успях да изляза. Те могат да проверяват палатките през деня, но ако идват през нощта, много се страхуваме.”¹²¹

„Тасмин“, 42-годишна жена, споделя опита си от нападенията в лагера:

Има много нападения от ОНМ. Управителят на лагера ни каза: „Аз съм този, който ви защитава. Само една дума да кажа и всички ал-Хашд[ОНМ] бойци ще дойдат в лагера и ще ви изнасят.” Звучи, сякаш иска да ни защити, но всъщност това е заплаха. При първото нападение, в лагера пристигнаха 50 семейства и те влязоха във всички палатки. Заявиха, че искат да арестуват всички жени, които работят за Хесба [религиозната полиция] ... Дойдоха посред нощ ... Много се страхувам, че дъщерите ми или аз ще бъдем изнасилени по време на едно от тези нападения. Полковникът [от силите за сигурност намиращи се в лагера] влезе в моята палатка онзи ден, питайки за дъщерите ми. Чувствах се толкова уплашена за тях. Тук жените трябва сами да се защитават. Ако видите охранител или управителя на лагера - не трябва да се усмихвате, нито да се смеете. Не трябва да му позволявате да мисли за нещо сексуално. Това е, което трябва да правим, за да останем в безопасност.”¹²²

5.5.2 СЕКСУАЛНА ЕКСПЛОАТАЦИЯ

Изследователите на „Амнести интернешънъл“ установиха, че сексуална експлоатация се случва във всеки лагер, посетен по време на проучването за този доклад.¹²³ Тази практика беше потвърдена и подробно описана от 26 служители на международни НПО, национални НПО и настоящи и бивши служители на ООН и 19 жени, членове на домакинства, оглавявани от жени. Девет от тези жени съобщиха на „Амнести интернешънъл“, че лично са били подложени на принуда или натиск да влязат в отношения на сексуална експлоатация с мъжете. Според тези източници извършителите са предимно въоръжени лица, работещи в и в близост до лагерите, като охранители, военни и хора от въоръжените милиции. Те съобщават и за участието на други лагерни власти - включително членове на администрацията на лагера и хора, предоставящи помощ, както и други обитатели на лагера. Тези източници съобщават, че сексуалната експлоатация се случва в палатките на жените, в сградите на лагерните власти, в домовете на мъже, живеещи в близките села или в определени райони близо до лагерите. Въпреки че всички жени от домакинства, оглавявани от жени са изложени на значителен риск от сексуална експлоатация, жените, с предполагаеми връзки ИДИЛ, са изложени на още по-голям риск по няколко причини, изложени по-долу.

ЗЛОУПОТРЕБА С ВЛАСТ

Според служители на НПО и жените, интервюирани за този доклад, въоръжените лица, членовете на лагерните власти и други лица използват своите властови позиции, за да принуждават и притискат жените да встъпват в сексуални отношения с тях, като обещават парични средства, хуманитарна помощ или предпочитания при разпределянето на помощите, защита срещу други въоръжени лица или мъже в лагера, освобождаване на членове на семейството от задържане или разрешение за напускане на лагера, без да минават обичайните процедури. Както е описано в други глави на този доклад, тези участници имат значителен контрол върху няколко

¹¹⁹ Интервю с „Риман“ (променено истинско име) на 26 януари 2018 г.

¹²⁰ Интервю с „Сема“ (променено истинско име) на 14 декември 2017 г.

¹²¹ Интервю с „Уафа“ (променено истинско име) на 17 януари 2018 г.

¹²² Интервю с „Тасмин“ (променено истинско име) на 28 януари 2018 г.

¹²³ Сексуалната експлоатация на жените, които се считат за свързани с ИДИЛ в лагерите в Ирак, за първи път е била публично установена като сериозен проблем през октомври 2017 г. Вж. Международни бежанци, *Виновата по презумпция: Иракските жени, задържани и обект на сексуална експлоатация и злоупотреба*, Октомври 2017 г., www.refugeesinternational.org/reports/2017/10/iraq

аспекта от живота на жените, с предполагаеми връзки с ИДИЛ, включително достъпа им до хуманитарна помощ и здравни грижи, свободата на движение и общата безопасност в лагера.

„Тала”, 28-годишна жена, заяви, че е била притискана да има сексуални отношения с членове на ОНМ в лагера, защото те са имали власт да ѝ позволят да напусне лагера. Тя сподели пред „Амнести интернешънъл”

Имаше още шест деца с мен, защото майка им беше арестувана в Тикрит, защото била с ИДИЛ и трябваше да се грижа за тях. Бях принудена да започна да спя с членовете на ОНМ, защото имах нужда от всеки динар, който мога да получа. Те продължиха да идват в палатката ми, да говорят с мен и да ми дават пари, за да спя с тях. Накрая приех. Трябваше да се махна от лагера, за да взема храна, и нямах разрешение да го направя, но те ми дадоха разрешение. В крайна сметка имах връзка с повече от 15 мъже. Те идваха в посред нощ и спях с тях в палатката, докато децата ми спяха. Дадоха ми разрешение да напусна лагера и ми дадоха пари. Даваха ми 60 000 или 70 000 динара [еквивалент на 50 или 58 щ.д.], понякога дори до 100 000 динара [84 щ.д.].

Казваха, че всички са от ОНМ ... Това ми помогна да им се доверя, защото целият лагер беше под контрола на ОНМ ... Не знам техните позиции, но обикновено стояха на портата [на лагера]. Започнах да правя това през първия месец, в който пристигнах, и го правех през всичките девет месеца, в които бях там. Много жени правеха това. Познавам лично още 15 други жени, които правеха това в [лагера]. Имаше една жена, която уреждаше всички жени, но аз го правех независимо от нея.¹²⁴

„Риман” каза пред „Амнести интернешънъл”, че жените в лагера правят секс с членове на ОНМ в замяна на освобождаването на техни роднини от задържане. Тя обясни: „Съпругите на ИДИЛ правят това ... Понякога правят това, за да освободят съпрузите или братята си. „Съпругът и братът на Хадия [променено истинско име] са задържани в Кайяра, затова тя върши това”.¹²⁵

„Дана” разказа на „Амнести интернешънъл”, че жените в лагера ѝ обикновено получават парична компенсация в замяна на участието си в сексуални отношения. „Поне половината от жените в моя сектор правят това”, каза тя. „След като правят секс, те получават 15 000, 30 000, 50 000 иракски динари [еквивалент на 13, 25 и 42 щ.д.]. Това се счита за много пари в лагера. Понякога самата жена определя цената; понякога се определя от [въроръженото лице]”¹²⁶

Няколко жени, интервюирани от „Амнести интернешънъл”, заявиха, че са изправени пред последици, ако не се съгласят да влязат в сексуални отношения. Например „Амани” каза:

Когато синът ми се разболя, се опитвах да му намеря някакво лекарство. Клиниката ми даде само две хапчета, така че реших, че трябва да отида при доктора в Кайяра. Помолех мухтарата [управителя на лагерния сектор] да работя - да получа каквато и да било работа - за да се справя със ситуацията. Той попита: „Искаш ли да се омъжиш за мен?” Аз казах не. Отказах... После ме попита дали искам да правя секс с него. Каза ми, че ако го направя, ще се погрижи за мене. Отказах му и той наистина се ядоса. Той отговаря за разпределянето в сектора.

Сега вече не говоря с него. Миналата седмица раздаваха дрехи и той сложи името ми в края на списъка. Трябваше да стоя под дъжда в продължение на часове.¹²⁷

РИСКОВИ ФАКТОРИ ЗА ЖЕНИТЕ, С ПРЕДПОЛАГАЕМИ ВРЪЗКИ С ИДИЛ

Според служители на НПО, обитатели на лагера и жените, интервюирани за този доклад, жените, с предполагаеми връзки с ИДИЛ, са изложени на повишен риск от сексуална експлоатация. Тези източници цитират три основни причини за това. Първо, тези жени са приемани като отхвърлени от обществото и затова най-много се нуждаят от защита от други мъже, независимо дали са вън или вътре в лагера. Международен защитник обясни: „Тези жени са изолирани и откъснати от останалата част от лагера. Няма право на глас да искат нищо ... Няма кой да им помогне и няма предишен опит как да бъдат подкрепени. Тях не ги възприемат като човешки същества.”¹²⁸ „Маха”, жена, която е била подложена на натиск да влезе в сексуални отношения с няколко мъже, добави: „Вдовиците на ИДИЛ правим това, защото се нуждаем от защита - нямаме братя или съпрузи, които да ни защитават ... Аз съм вдовица и съм „вдовица на ИДИЛ”, така че нямам никаква защита ... Ние сме безсилни. Те просто гледат на нас като на сексуални обекти.”¹²⁹

Второ, както е посочено в „5.1 Достъп до храна, вода и здравни грижи”, много жени, с предполагаеми връзки с ИДИЛ, живеят в крайна бедност, тъй като рядко получават финансова или друга помощ от близки и често са

¹²⁴ Интервю с „Тала” (променено истинско име) на 16 януари 2018 г.

¹²⁵ Интервю с „Риман” (променено истинско име) на 26 януари 2018 г.

¹²⁶ Интервю с „Дана” (променено истинско име) на 26 януари 2018 г.

¹²⁷ Интервю с „Амани” (променено истинско име) на 25 януари 2018 г.

¹²⁸ Интервю с член на персонала на международна хуманитарна организация на 13 декември 2017 г.

¹²⁹ Интервю с „Маха” (променено истинско име) на 24 януари 2018 г.

изправени пред ограничения за достъп до хуманитарна помощ. Поради това те са по-уязвими за принуда или натиск да правят секс, за да получат адекватна храна, вода, друга хуманитарна помощ и здравни грижи. „Амани” обобщава ситуацията: „Всички вдовици на ИДИЛ в моя лагер са принудени да правят това, защото не получават достатъчно помощи. Когато видях или чуя за това, наистина се страхувам за собственото си положение.”¹³⁰ Социален работник от международна хуманитарна организация добави: „Бедността и отчаянието са причините за всички проблеми тук. Проблемите, като сексуална експлоатация, идват, защото жените и децата имат основни нужди, които не са изпълнени.”¹³¹

„Уафа” сподели с „Амнести интернешънъл” страха си, че ако не влезе в „специални отношения” - фразата, която тя и няколко други жени използват вместо „сексуална експлоатация”, няма да има достатъчно храна, за да изхранва семейството си. Тя обясни:

*Сега благодаря на Бога, че не се налага да имам специални отношения, както много други жени в лагера. Но не съм сигурна за идните дни. Вчера трябваше да продадем половината изсушени храни, за да си купим зеленчуци. Това ще ни стигне само за няколко седмици. А какво ще правим в края на месеца? Какво ще правя след това? Говорих с приятел, който ми разкри тайната ѝ: тя се отдаваше на всеки, който би ѝ дал един сапун и 5000 иракски динара [еквивалент на 4 щ.д.] всеки път. Не притежаваше нищо ... Просто се страхувам, че ще завърша в положението на моята приятелка. Страхувам се, че ще бъда принудена да правя секс с мъже, за да имам какво изобщо да ям.*¹³²

„Зейнаб” добави: „Жените, които имат специални отношения в лагера, получават всичко, без да се налага да се редят на опашка. Идват и веднага взимат доставките... Те първи получават разпределените помощи от всички организации. Те просто изтласкват тези жени напред. А аз гладувам, вместо да влизам в такива взаимоотношения.”¹³³

Трето, жените с предполагаеми връзки с ИДИЛ са по-уязвими за сексуална експлоатация, защото предполагаемите им връзки мотивира мъжете да ги унижават и наказват - и по подразбиране - техните семейства и самият ИДИЛ. Според един международен хуманитарен работник: „Мъжете в униформа” никога няма да пуснат тези жени. Всеки шанс да ги „поправят” - да ги дехуманизират - ще бъде използван от тях. А използването им за секс е най-добрият начин да ги поправят.”¹³⁴ Според „Амани”:

*Не е само това, че „вдовиците на ИДИЛ” имат нужда от парите. Мъжете вършат това, за да ни отмъстят, защото мислят, че сме ИДИЛ. Имаше една жена ... един от членовете на силите за сигурност прави секс с нея. Тя беше с него пред очите на всички. Каза, че ще се ожени за нея. Но след това каза: „Това е достатъчно - взех това, което исках от теб.” И я изостави. След това тя трябваше да избяга от лагера.*¹³⁵

„Дана” споделя своя опит: „Всеки идва в моята палатка [за секс]. В началото издваха силите за сигурност. След това започнаха да идват другите обитатели на лагера и да ме притесняват. Има две причини, заради които правят това: първо казват, че съм от „семејство на ИДИЛ”. Второ казват, че съм с ИДИЛ, така че искат да ме накажат и да си отмъстят.”¹³⁶

СИСТЕМИ ЗА ЕКСПЛОАТАЦИЯ

Интервюираните описват сложна система на експлоатация, която варира в различните лагери. Някои жени съобщават, че въоръжени лица и други хора се приближавали до техните палатки, за да ги склоняват към секс. Например, според „Рания”:

*Повечето от нас, в [моя сектор от лагера] всички бяха „вдовици на ИДИЛ”. Те ни сложиха в пристройка, в специален район. Видях ужасни неща там. Мъжете - останалите обитатели на лагера или ръководството - идваха в този район. Носеха нормални дрехи, а не военни униформи ... Имаше жени, които правеха това [секс с мъжете] - много от жените ... Аз спях вътре в палатката, въпреки че беше ужасно горещо. Семействата с малки деца или стари жени трябваше да останат навън ... Мъжете идваха около три пъти седмично. Бродеха из района ни в търсене на самотни жени. Беше ужасяваща ситуация.*¹³⁷

Други жени разказаха на „Амнести интернешънъл”, че сексуалните отношения са били организирани от въоръжени лица, членове на лагерната администрация или други, които са действали като „сводници” или „мадам”. Тези лица - на арабски познати като симсар или симсара, съответно - се знае, че действат при

¹³⁰ Интервю с „Амани” (променено истинско име) на 25 януари 2018 г.

¹³¹ Интервю със социален работник за международна хуманитарна организация на 12 декември 2017 г.

¹³² Интервю с „Уафа” (променено истинско име) на 17 януари 2018 г.

¹³³ Интервю със „Зейнаб” (променено истинско име) на 20 януари 2018 г.

¹³⁴ Интервю с член на персонала на международна хуманитарна организация на 13 декември 2017 г.

¹³⁵ Интервю с „Амани” (променено истинско име) на 25 януари 2018 г.

¹³⁶ Интервю с „Дана” (променено истинско име) на 26 януари 2018 г.

¹³⁷ Интервю с „Рания” (променено истинско име) на 21 януари 2018 г.

поискване от страна на въоръжените лица или лагерните власти. Те уреждат запознанствата и принуждават жените да влизат в сексуални отношения с мъжете. „Фатима“ описва връзката си с „мадам“ в лагера си: „Тук има една жена. Тя ни измъчва. Кара ме да спя с охранителите. От два месеца ме тормози и заплашва.“¹³⁸ „Дана“ описва ситуацията в лагера си:

Определено има сводници или хора, които организират това. Например, офицер може да поиска войник да му подготви вечеря и да доведе определена жена от определена палатка. Войникът отива и подготвя всичко. След като се срещнат [за да имат сексуални отношения], на нея и се плаща и се връща в палатката си. Има и „мадам“ в лагерите. Те канят жените да излизат извън палатката. Жената (мадам) обикновено не принуждава лицето да прави секс, но ако откаже, тогава силите за сигурност идват при нея през нощта и я принуждават да го направи. Ако някоя жена иска да се ожени за някого - ако започне да се среща с някой мъж, за да се оженият - силите за сигурност ще бъдат информирани. След това атакуват мъжа или жената или и двамата заедно. Те се нуждаят от по-голям брой жени, които да извършват сексуалната работа, така че не позволяват този вид нормални отношения.¹³⁹

„Риман“ потвърди, че е била посетена от член на силите за сигурност, след като отказала натискът на една от жените в лагера:

В този лагер има много сводници и мадам. Силите за сигурност изпратиха [една от тези мадам] в палатката ми и ме помолиха да върша онова нещо. Аз казах не. Не искам да правя това. Тя идваше много често, но накрая спря. Тогава един от служителите по сигурността дойде и ми каза: „Ако откажете да правите секс с мен, ще ви изгоня от лагера.“¹⁴⁰

РИСКОВЕ ЗА ЗДРАВЕТО НА ЖЕНИТЕ

Тъй като сексуалната експлоатация е широко разпространена в лагерите, хуманитарните работници сега се опасяват, че полово предаваните инфекции, нежеланата бременност и опасните аборти ще се появят като последващи предизвикателства в лагерите за вътрешно разселени лица. Международен хуманитарен работник каза пред „Амнести интернешънъл“: „Загрижен съм за репродуктивното здраве на тези жени. Мъжете ги насилват за секс и няма изготвен план за предотвратяване на полово предавани инфекции или бременност. Проблемите ще продължат да се разрастват. През пролетта ще говорим за самопредизвикан аборт.“¹⁴¹ Тези страхове бяха споделени от жертвите на сексуална експлоатация. „Тала“ разказа на „Амнести интернешънъл“, че и се наложило да направи три аборта, след множество взаимоотношения с мъже:

Бях бременна три пъти за девет месеца ... Един от мъжете, които ме насилваха за секс, ми даде лекарства за аборт. Даде ми флакон с нещо жълто и после ми го инжектираха в здравния център. Казах на лекаря, че са ми дали мултивитамини. Всички жени, които познавам и които са вършили тази работа, също забременяха и след това приемаха едни и същи лекарства, за да се отърват от бременността. Всички ние правим това. Всички го правим през първия или втория месец от бременността.¹⁴²

Тя сподели и тревогите си за здравето: „Не се чувствам болна, но се страхувам, че може да имам инфекции ... Няма специалист тук [в лагера], така че не могат да ме проверят. Трябва да отида при специалист.“¹⁴³

5.5.3 НЯМА КЪМ КОГО ДА СЕ ОБЪРНЕТЕ

Жените, нарочени за сексуално насилие, включително изнасилване и сексуална експлоатация, често не са в състояние да предприемат действия за прекратяване на тези злоупотреби. Няколко препятствия пречат на жертвите, на другите обитатели на лагера и на хуманитарните организации да съобщават за инциденти и заплахи от сексуално насилие. Може би най-важното е, че иракските жени, подложени на сексуално насилие, могат да бъдат заклеяени от своите семейства, други обитатели на лагера или лагерните власти, които могат да ги обвинят за отношението, на което са били подложени. Жените, които се оплакват от сексуално насилие и експлоатация, също са изложени на риск от наказание от страна на властите в лагера или други хора с властови позиции в лагера, които могат да отнемат помощи, да ограничат движението, да конфискуват документите или дори да ги подложат на по-голямо сексуално насилие след получаване на жалби. Няколко жени казаха на „Амнести интернешънъл“, че след като са се оплакали на членове на лагерната администрация за отношението към тях, са били изправени пред възмездие или наказание. Както „Исраа“ обясни:

¹³⁸ Интервю с „Фатима“ (променено истинско име) на 26 януари 2018 г.

¹³⁹ Интервю с „Дана“ (променено истинско име) на 25 януари 2018 г.

¹⁴⁰ Интервю с „Риман“ (променено истинско име) на 26 януари 2018 г.

¹⁴¹ Интервю с член на персонала на международна хуманитарна организация на 13 декември 2017 г.

¹⁴² Интервю с „Тала“ на 16 януари 2018 г.

¹⁴³ Интервю с „Тала“ на 16 януари 2018 г.

Сексуалната експлоатация продължава да се случва. Всъщност се страхуваме да говорим за това. Някои от [хуманитарните] организации заявиха, че „вдовиците на ИДИЛ“ се оплакват, че са тормозени тук. След това [членовете на администрацията на лагера] започнаха да отвещават жените за „разпити“ в офисите на администрацията като наказание. След като една жена се оплака (на лагерните власти), ни наложиха още по-голям тормоз и по-лошо отношение.¹⁴⁴

„Исраа“ също така заяви, че в резултат на оплакванията от сексуална експлоатация в нейния лагер, лагерните власти са позволили на един мъж да влезе в лагера и през нощта. „[Миналата нощ] един пиан мъж се движеше из лагера посред нощ. Чухме една жена да крещи през нощта - тя беше от палатка наблизо, където живее сама жена ... Това, което се случи снощи, бе послание към нас: „тук нямате никакъв избор“, каза тя.“¹⁴⁵

Социалните работници и други членове на персонала на хуманитарните организации също се сблъскват с предизвикателства, когато се опитват да отправят предупреждение. Онези, които са се опитали да се справят с проблема или са се намесили в конкретни случаи, са били заплашени от властите в лагера или от въоръжените лица в лагера, бил им е отказан достъп до лагерите и са били заклеени като поддръжници на ИДИЛ.¹⁴⁶ Някои служители на НПО заявиха пред „Амнести интернешънъл“, че техните организации или членове на персонала са чувствали натиск от страна на международните ръководители, участващи в реакцията на хуманитарната криза в Ирак, да не обръщат внимание на сексуалната експлоатация в лагерите.¹⁴⁷ Както един международен хуманитарен работник обясни:

Няма политическа воля да се осъди това. Вземащите решения, критично мислещите трябва да кажат „това е погрешно“. Ако не вдигате шум за това, то ще продължи ... Дали всъщност това е безопасно убежище? Какво всъщност правят всички тези [други НПО]? Разбират ли те, че всеки човек има права? ... Сега ние покриваме този въпрос с много голямо, тежко покривало.“¹⁴⁸

Социален работник добави: „Всички международни служители избягват да говорят за [сексуалната експлоатация]. Това е ситуацията в тази страна: всяко обвинение срещу силите за сигурност няма да бъде отправено никъде.“¹⁴⁹

За малцинството от жените, които се опитват да съобщават за инциденти или заплахи за сексуално насилие, има малко, ако изобщо има механизми, които могат ефективно да се справят и да прекратят тези злоупотреби. Жените, интервюирани за този доклад, казаха на „Амнести интернешънъл“, че смятат за безполезно или дори опасно да се обърнат към полицията и да подадат оплаквания за сексуално насилие чрез съдебната система в Ирак, заради опасения, че ще бъде предубедена срещу тях, поради предполагаемите им връзки с ИДИЛ. „Нур“ каза, че след като е получила натиск да влезе в сексуални отношения, е отишла в съда в близкото село. Тя разказа на „Амнести интернешънъл“ какво се е случило след това:

Съдията каза, че трябва да отида [в полицията]. Преди да напусна съда, един мъж - беше непознат - дойде при мен и ми каза: „Твоите права вече не съществуват. Нямам право да се оплакваш. Просто ще се забъркаш в още по-големи неприятности. Върни се в палатката си.“ Върнах се в лагера, вместо да продължа с жалбата. Бях притеснена за децата си. Страхувам се, че ще изгорят палатката ни, докато спим.“¹⁵⁰

Няколко жалби и механизми за обратна връзка са въведени от агенции на ООН и хуманитарни организации. Най-големият механизъм за подаване на жалби в Ирак е Информационният център за вътрешно разселени лица, горещо линия, управлявана от Службата на ООН за проектни услуги (UNOPS), която е механизъм с широки правомощия да получава, записва и препраща жалби и искания за информация от разселени лица. Информационният център за вътрешно разселени лица препраща случаите на сексуална експлоатация и злоупотреби, извършвани от хуманитарни работници или въоръжени лица, на Иракската мрежа за защита от сексуална експлоатация и злоупотреба (PSEA Network), която се ръководи от Фонда на ООН за населението и от Световната продоволствена програма.¹⁵¹ Понастоящем обаче няма централизиран орган, натоварен със систематично проследяване и мониторинг на всички случаи на сексуално насилие, включително изнасилване и експлоатация. Освен това никоя от жените, интервюирани за този доклад, не беше наясно, че може да съобщава за случаи на сексуално насилие на Информационния център за вътрешно разселени лица.

Наистина, повечето от интервюираните жени за този доклад смятаха, че всеки опит за подаване на жалба за сексуално насилие би бил безполезен. Например „Дана“, която е била притискана от няколко мъже, за да влезе в сексуални отношения с тях, каза пред „Амнести интернешънъл“, че хуманитарната организация, управляваща лагера, не е могла да се справи ефективно с проблема. „Не можете да се оплачете от това - не можете да кажете

¹⁴⁴ Интервю с „Исраа“ (променено истинско име) на 28 януари 2018 г. Не беше ясно за „Амнести интернешънъл“ дали „разследванията“, които тя спомена, включват злоупотреба или малтретиране.

¹⁴⁵ Интервю с „Исраа“ (променено истинско име) на 28 януари 2018 г.

¹⁴⁶ Интервюта с членове на персонала на хуманитарни организации на 13 и 15 декември 2017 г. и 16 януари 2018 г.

¹⁴⁷ Интервюта с членове на персонала на хуманитарни организации на 8 декември 2017 г., 12 декември 2017 г., 13 декември 2017 г., 27 януари 2018 г. и 15 февруари 2018 г.

¹⁴⁸ Интервю с член на персонала на международна хуманитарна организация на 13 декември 2017 г.

¹⁴⁹ Интервю със социален работник за международна хуманитарна организация на 12 декември 2017 г.

¹⁵⁰ Интервю с „Нур“ (променено истинско име) на 26 януари 2018 г.

¹⁵¹ Skype интервюта и обмен на имейли с представители на агенции на ООН и хуманитарни организации на 15 февруари, 15 март, 21 март и 24 март 2018 г.

нищо на международните организации за това. Къде трябва да се оплача? [Международната организация, управляваща лагера], не може да направи нищо. Силите за сигурност са замесени в това, така че към кого бих могла да се обърна? - казва тя.”¹⁵² „Маха” добави: „Ние сме най-слабите хора в лагера. Ако искаме да се оплачем - то къде? И как? Дори брат ми ми каза, че ако силите за сигурност ме изнасят, той не може да ми помогне. Те се страхуват твърде много от ал-Хашд [ООН].”¹⁵³ „Фатима” смяташе, че само едно действащо лице има възможността да подобри ситуацията. „Ако иракското правителство не каже нещо”, каза тя, „всички ще гнием тук, ако не продаваме телата си.”¹⁵⁴

6. ЛИПСА НА ВЪЗМОЖНОСТИ, БЪДЕЩИ РИСКОВЕ

„Някой ми каза: всички ще се върнат у дома, освен „семействата на ИДИЛ” ”

„Амани”, член на домакинство, оглавявано от жена, в лагера Джедаа 1

Много жени и деца, с предполагаеми връзки с ИДИЛ, са уловени в капан в лагерите за вътрешно разселени лица. Тази глава описва как заплахите и заповедите от племенни и местни власти, както и заплахите от иракските сили, включително ОНМ, други проправителствени милиции и членовете на общността, са им попречили да се завърнат в домовете си. Тук се показва, как тези, които са успели да се завърнат вкъщи, са били подложени на принудително разселване, изгонвания, арести, плячкосване на домовете, разрушаване на къщи, заплахи, сексуално насилие, тормоз и дискриминация. Тези злоупотреби доведоха до вълна от „връщания като бумеранг” и повторно разселване обратно в лагерите. И накрая, в главата се разглежда как тези жени и деца имат малко и изключително мрачни възможности за в бъдеще, което кара някои да мислят за самоубийство.

6.1 ПРЕЧКИ ЗА ВРЪЩАНЕ

Семействата с предполагаеми връзки с ИДИЛ редовно са възпрепятствани да се завърщат в своите домове или места на произход в резултат на заплахи от страна на съседите, племенните и местните власти, иракските сили, включително ОНМ или племенните мобилизационни милиции.¹⁵⁵

„Мунифа”, 60-годишна жена, описва заплахите, пред които е изправено семейството ѝ: „Нашият проблем е, че в квартала не ни приемат. Казаха ни, че нашето племе няма да позволи на никоя „жена на ИДИЛ” да се завърне ... [Племето] заплаши да ни убие - дори децата. Ние сме просто жени и деца. Не можем да останем в лагерите ... Трябва да се върнем у дома.”¹⁵⁶

В няколко области, местните и племенни власти са издали заповеди, блокиращи връщането на определени семейства, за които се предполага, че са свързани с ИДИЛ.¹⁵⁷ Подробностите за тези заповеди са различни. Много от тях просто забраняват завръщането на всички жени и деца с предполагаеми връзки с ИДИЛ. Някои позволяват на жените от семейства с предполагаеми връзки с ИДИЛ да се завърнат, но не и на техните деца. Други позволяват на жените и дъщерите им да се завърнат, но не и на синовете им. Някои позволяват на децата с предполагаеми връзки с ИДИЛ да се завърнат, само ако са по-млади от определена възраст.¹⁵⁸

¹⁵² Интервю с „Дана” на 26 януари 2018 г.

¹⁵³ Интервю с „Маха” (променено истинско име) на 24 януари 2018 г.

¹⁵⁴ Интервю с „Фатима” (променено истинско име) на 26 януари 2018 г.

¹⁵⁵ Тези тенденции бяха последователно отразени в интервюта, проведени с членове на домакинства, оглавявани от жени, през декември 2017 г. и януари 2018 г. Те бяха споменати и в интервюта с членове на лагера на 12 декември 2017 г., 19 януари 2018 г. и 23 януари 2018 г.; със социални работници за международни хуманитарни организации на 15 декември 2017 г. и 25 януари 2018 г.; и служители на международни хуманитарни организации на 15 февруари 2018 г. и 22 февруари 2018 г. За повече подробности вижте „Племенните закони определят съдбата на семействата на ИДИЛ в Ирак”, Ал-Монитор, 1 март 2018 г., www.al-monitor.com/pulse/originals/2018/02/ninevah-anbar-salahuddin-iraq.html#ixzz582VsgfNR; Норвежки Съвет за бежанците, Датския Съвет за бежанците и Международна спасителна комитет, *Дългът път до дома: Постигане на трайни решения за разселването в Ирак: уроци от завръщанията в Анбар*, Февруари 2018 г., www.reliefweb.int/sites/reliefweb.int/files/resources/thelongroadhomefinal28022018_o.pdf

¹⁵⁶ Интервю с „Мунифа” (променено истинско име) на 21 януари 2018 г.

¹⁵⁷ Много от заповедите и споразуменията, възпрепятстващи връщането на семействата с предполагаеми връзки с ИДИЛ, се издават устно. Има обаче примери за по-официални споразумения, които са възпрепятствали завръщането на семействата с предполагаеми връзки с ИДИЛ в местата им на произход, включително Анбарския пакт от юли 2016 г., наложен на Правителството на Анбар от представителите на западните племена, Хийтския пакт от ноември 2016 г., който беше одобрен от племенни лидери от под-окръга на гр. Хийт, провинция Анбар и Споразумението ал-Сабауи от май 2017 г., което бе одобрено от

племенни представители на гр. ал-Сабауи от под-окръга на гр. Кайяра в окръг Мосул. За повече подробности виж. Мисията на ООН за подпомагане на Ирак и Службата на Върховния комисар на ООН за правата на човека, *Насърчаване и защита на правата на жертвите на жертувано насилие, заловени от ИДИЛ / или в райони, контролирани от ИДИЛ в Ирак*, 22 август 2017 г., www.ohchr.org/Documents/Countries/IQ/UNAMIRReport22Aug2017_EN.pdf

¹⁵⁸ Информациите, например от интервюта на „Джихан” (променено истинско име) на 12 декември 2017 г., „Сама” на 15 декември 2017 г. и „Амани” (променено истинско име) на 24 януари 2018 г. .

Например, социален работник описва споразумение, което е в сила в област Ширкат в провинция Салах ал-Дин: „За Ширкат ... те издадоха закон, че ако жената отново се омъжи, може да се завърне, но само ако се върне без децата си. Те ще изпратят децата обратно в семейството на члена на ИДИЛ. Племенният съвет взе това решение.”¹⁵⁹ „Сама” е казала на „Амнести интернешънъл” за споразумението, въведено от племенните власти в селото й, близо до село Джедаа в провинция Ниневия: „Понеже имам синове, не мога да се върна в селото си. Ако имах дъщери, щеше да е по-лесно. Това е решението на племенния съвет, защото те вярват, че всички синове на „семейства на ИДИЛ” ще станат бойци на ИДИЛ. Семейството ми ми обеща, че ако решението се промени, те ще ни позволят да се завърнем. Но засега ще останем в лагера.”¹⁶⁰

ОНМ милицията, разположена в квартал Джихан на гр. Хамам ал-Алил, град в близост до Мосул, постановява, че жените-глави на домакинство могат да се върнат, но поставят възрастова граница за децата. Тя обясни: „Ал-Хашд [ОНМ] каза на моите сватове, че всеки, роден преди 2000 г., не може да влезе в селото или ще бъде отвлечен. Аз не искам да се връщам така или иначе ... Сестра ми беше шамаросана [от членовете на ОНМ] ... Казаха й: „Ще разкъсаме на две половини тялото ти от вагината.”¹⁶¹ Според „Мона”, милицията и племето в село Джедаа, близо до Мосул, забраниха на всички деца, с предполагаеми връзки с ИДИЛ, да се завърнат:

*Сега, ал-Хашд [ОНМ] разрушиха къщата ми и дори майка ми и брат ми спряха да ме посещават [в лагера] ... Те са под натиска на племето да не ме посещават. Те искат да изоставя децата си, ако искам да се върна. И как? Какво означава това? Къде да ги сложа? Това е, което се случва със „съпругите на ИДИЛ” ... те разединяват семейството ви и след това ви засрамват все едно вината е ваша.*¹⁶²

Според няколко международни хуманитарни участници пречките пред завръщането на децата водят до разделяне на семействата, тъй като много жени изпращат децата си да живеят при роднини. Това също така доведе до присъствието на известен брой непридружени непълнолетни в лагерите, тъй като жените са били принудени да изоставят децата си.¹⁶³

Други заповеди на племенни и местни власти постановяват, че жената-глава на домакинството или нейните дъщери трябва да се омъжат повторно, за да могат да се върнат в мястото си на произход. Например „Науал”, 51-годишната жена, която иска да се върне в Ширкат в провинция Салах ал-Дин, обясни положението си: „Не можем да се върнем ... [Моето племе] казва, че трябва да омъжа дъщерите си за някой от тях, за да можем да се върнем. Как бих могла да направя това? Не знаем дали съпрузите им са мъртви или живи. Ами ако са живи? Бракът трябва да бъде по избор, а не чрез унижение.”¹⁶⁴

„Анхар” от квартала Ражм ал-Хадид в западен Мосул е изправена пред подобни препятствия. Тя сподели пред „Амнести интернешънъл”

*[Моето племе] ме обвинява, че съм с ИДИЛ и все още съм в контакт със съпруга си, затова не мога да се върна там. Не мога да дам под наем старата ни къща, нито мога да я продам. Сега ал-Хашд [ОНМ] вече са там. Един от тях изпрати съобщение, че ако му дам дъщеря си, мога да се завърна у дома. Но дори и да го направя, и да се върна у дома, няма да бъда в безопасност. Мухтарят [племенният водач] на селото ни каза: „Ако се върнете, бъдете сигурни: Федералната полиция ще ви отвежда всяка вечер, вас и вашите дъщери”. Така че аз съм в капан тук с моите дъщери. Какво мога да направя? Страхувам се, че ще ни създаде големи проблеми ... Всички тук ни казват, че знаят защо сме тук. Казват, че сме „семейство на ИДИЛ” и нашето племе отказва да ни приеме обратно ... Сега се опитвам да запазя достойнството си. Няма да напуснем този лагер. Тук е по-добре за моите дъщери и техните деца.*¹⁶⁵

Семействата с предполагаеми връзки с ИДИЛ не са в състояние да се завърнат вкъщи, защото домовете им са разрушени, конфискувани или плячкосани от членовете на общността им, иракските сили, включително ОНМ или проправителствени милиции, оставяйки тези семейства без място, където да се завърнат. Например, „Асил”, от село Имам Гарби, намиращо се в окръг Кайяра в провинция Ниневия, каза пред „Амнести интернешънъл”: „Проблемът е, че нашето племе ни отхвърли, макар че не сме направили нищо, за да навредим на някого. Не мога да се върна в дома си. Моето племе и роднините ми изгориха къщата ми и откраднаха всичко от нас. Как мога да се върна там? Сега нямам нищо. Правителството трябва да започне проект за помирение между нас и племената.”¹⁶⁶

6.2 МАЛТРЕТИРАНЕ В МЕСТАТА НА ПРОИЗХОД

¹⁵⁹ Интервю със социален работник от международна хуманитарна организация на 25 януари 2018 г.

¹⁶⁰ Интервю със „Сама” (променено истинско име) на 15 декември 2017 г.

¹⁶¹ Интервю с „Джихан” (променено истинско име) на 12 декември 2017 г.

¹⁶² Интервю с „Мона” (променено истинско име) на 25 януари 2018 г.

¹⁶³ Скуре интервю с член на персонала на международната хуманитарна организация на 11 февруари 2018 г.

¹⁶⁴ Интервю с „Науал” (променено истинско име) на 20 януари 2018 г.

¹⁶⁵ Интервю с „Анхар” (променено истинско име) на 25 януари 2018 г.

¹⁶⁶ Интервю с „Асил” (променено истинско име) на 25 януари 2018 г.

Семействата, с предполагаеми връзки с ИДИЛ са съобщили, че са били подложени на принудително разселване, изгонвания, арести, плячкосване на домовете, разрушаване на къщите, заплахи, сексуално насилие, тормоз и дискриминация след завръщането им в местата на произход. Хората, които извършват това малтретиране включват местните власти, иракските сили, включително ОНМ, местните милиции и членове на племето и общността на семействата.¹⁶⁷ Семейства, които са напуснали лагера, за да отидат в район като Мосул, в който не им е било забранено да се върнат със заповеди на племенни или местни власти, се сблъскват с подобно отношение. Те съобщават, че са били изправени пред такова отношение, или преди да избягат в лагера или след като са напуснали лагера.

„Мона“ каза пред „Амнести интернешънъл“, че е била принудена да избяга в лагера Джедаа 1, след като е била заплашена от въоръжен мъж:

Върнах се в село Джедаа за четири месеца. Отседнах при майка ми. Децата и аз бяхме затворници. Никога не се осмелихме да излезем. Хората ни обиждаха на улицата. Сърцето ми щеше да се пръсне. Един ден шейхът [племенният вожд] изпрати млад въоръжен мъж в дома на майка ми. Той каза: „Тя или отива в лагера или в затвора.“ Това честно ли е? В селото [племенните мобилизационни милиции] разрушиха къщата ни, въпреки че всички знаят, че съпругът ми не е наранил никого. Той беше толкова обичан.¹⁶⁸

„Зейнаб“ каза на „Амнести интернешънъл“, че тя и нейното семейство са били подложени на тормоз, арест и сексуално насилие, когато са напуснали лагера Хамам ал-Алил, за да се върнат в източен Мосул. Тя каза: „Върнахме се в източен Мосул ... След 10 дни започнаха нападите и тормозът. На 17 юли 2017 г. през нощта, бе извършено нападение от силите за сигурност. Държача се ужасно. Претърсвах всичко ... Псувах ни и използваха ужасни думи. Откраднаха златото и парите ни.“¹⁶⁹

„Самар“, дъщеря ѝ, продължи:

[Силите за сигурност] ме арестуваха, сестра ми, зълва ми и двамата ми братовчеди и ме наругаха. Не мога да повторя думите, които използваха. Заведоха ни в централата си... Попитаха дали съпругът ми е боец на ИДИЛ. Независимо дали казвах истината или не, те ни биеха. Мачкаха телата ни и злоупотребиха с нас. Разпитваха ни поотделно. Брат ми и съпругът ми бяха бойци на ИДИЛ, така че разпитваха какво правят, къде са отишли, дали са участвали в боеве. Понякога не знаех отговорите и когато не отговарях ме биеха. Те не ми вярваха, без значение какво казвах.¹⁷⁰

След разследването „Самар“ бе изпратена в женски затвор в Тикрит, където бе държана в продължение на 23 дни и каза, че няколко пъти е била бита. След това била прехвърлена в женски затвор в Киркук, където била държана два месеца, преди да бъде освободена. След това преживяване майка ѝ каза: „Предпочитаме да останем в тази палатка. Не искаме никой да знае, че сме тук. Винаги съм била уплашена, че дъщеря ми отново може да бъде арестувана.“¹⁷¹

„Иман“ описва как тя и нейният 12-годишен син са били принудени да напуснат селото си Менира в окръг ал-Шура, провинция Ниневия:

Когато пристигнахме, хората наистина бяха против. Те ни се присмиваха и подиграваха. От момента, в който влязохме в къщата [на нейните роднини], никога не напуснахме ограденията ѝ. Синът ми бе вкаран в затвора. След известно време прежълтя. Не виждаше слънце, освен в двора. Тогавя ги чух да разрушават къщата ми [която беше наблизко]. Сърце не ми даваше да отида до двора и да погледна. Само слушах и плачех ... В крайна сметка, двамата ми братя казаха, че трябва да напусна ... Братята ми казаха, че когато синът ми порасне ще трябва да напусне и да отиде на място, където не може да бъде намерен. Никога няма да може да покаже лицето си ... Поне тук, в клетката на лагера, синът ми е свободен да се движи наоколо. Искам да остана тук завинаги. Искам да държа сина си в тази клетка. Чакам милостта на братята си ... Те казват, че тези лагери са бардаци. Ето защо братята ми искаха да дойда тук. Те мислят, че заслужавам това.¹⁷²

Хуманитарни работници казаха пред „Амнести интернешънъл“, че семействата, с предполагаеми връзки с ИДИЛ, също са изправени пред ежедневна дискриминация при предоставянето на основни услуги в няколко села и квартали.¹⁷³ Международен хуманитарен служител обяснява как действа дискриминацията в Мосул: „Къщите са маркирани като свързани с ИДИЛ“. Тези къщи след това биват откъснати, от местните власти или от силите за

¹⁶⁷ За повече подробности относно принудителното разселване на семейства, с предполагаеми връзки с ИДИЛ, в лагери за вътрешно разселени лица, вижте Хюман Райтс Уоч, „Семействата с роднини от ИДИЛ принудително държани в лагери“, 4 февруари 2018 г., www.hrw.org/news/2018/02/04/families-isis-relatives-forced-camps

¹⁶⁸ Интервю с „Мона“ (променено истинско име) на 25 януари 2018 г.

¹⁶⁹ Интервю със „Зейнаб“ (променено истинско име) на 20 януари 2018 г.

¹⁷⁰ Интервю със „Самар“ (променено истинско име) на 20 януари 2018 г.

¹⁷¹ Интервю със „Самар“ (променено истинско име) на 20 януари 2018 г.

¹⁷² Интервю с „Иман“ (променено истинско име) на 25 януари 2018 г.

¹⁷³ Интервюта с членове на персонала на международни хуманитарни организации на 11 и 15 февруари 2018 г.

сигурност, от всички основни услуги - електроенергия, вода, всичко ... Дори хората да успеят да излязат от лагерите, това ще бъде следващият проблем, пред който те ще се изправят.¹⁷⁴

6.3 “БУМЕРАНГЪТ” СЕ ВРЪЩА В ЛАГЕРИТЕ

Поради малтретирането, описано по-горе, много семейства, с предполагаеми връзки с ИДИЛ, се връщат като „бумеранг“ обратно в лагерите за вътрешно разселени лица, след като са се опитали да напуснат. Например „Рания“ описва своя опит, когато е напуснала лагера Джедаа 1, завърнала се е в дома си в западен Мосул и накрая избягала обратно в лагера Хамам ал-Алил:

Нямах източник на доходи [в лагера], затова реших да се върна обратно в Мосул. Бях с децата си, майка ми и сестра ми. Не бях в безопасност в къщата си ... това е особено рисковано за сами жени ... През юли [2017] те дойдоха до къщата и написаха „с ИДИЛ“. Постоянно я чистехме, но те се връщаха три пъти в седмицата и пишеха същата дума. Един съсед ни каза: „Трябва да убием семействата на ИДИЛ - вие сте болест в общността“ ... Един ден дойде един човек и почука на вратата ... Той каза, че централното правителство е подготвило специален лагер за жените и децата на ИДИЛ, на границата с Иран. Каза, че трябва веднага да отидем там. Каза, че работи с Националната служба за сигурност и ни каза: „Мога да направя с вас всичко, което поискам“ ... Така че дойдохме тук ... Аз съм в невъзможно положение. Тук идват хора без други възможности.¹⁷⁵

Жените, с предполагаеми връзки с ИДИЛ, казаха на „Амнести интернешънъл“, че са напуснали лагера само за да бадат върнати обратно на контролно-пропускателните пунктове, защото техни роднини се появяват в „списъците с търсени лица“ с принадлежност към ИДИЛ или защото нямаат това, което силите за сигурност смятат за надлежни документи. Например „Мунифа“ обясни преживяванията на семейството си:

Положението беше наистина лошо [в един лагер за вътрешно разселени лица в близост до Тал Афар] - на децата им беше много студено. Така че се опитахме да се върнем у дома [в провинция Анбар]. Не ни позволиха да преминем през контролно-пропускателните пунктове, така че се върнахме тук [в Хамам ал-Алил]. Причината беше, че зълва ми се омъжи по времето под контрола на ИДИЛ и те не искаха да признаят брачното свидетелство. Тя има бебе, така че мъжете в контролно-пропускателния пункт я попитаха: „Защо имате деца, без да сте женени?“ Така че ни принудиха да дойдем тук.¹⁷⁶

6.4 МРАЧНО БЪДЕЩЕ

„Нямаме нито доходи, нито убежище. Децата ни са неграмотни, а мъжете ни са мъртви. Седим тук непотребни и да чакаме да умрем.

„Худа“, член на домакинство, оглавявано от жена, в лагера Хамам ал-Алил¹⁷⁷

Иракските семейства, с предполагаеми връзки с ИДИЛ, имат малко и мрачни възможности. Те трябва или да се сблъскат с тормоз, сплашване, несигурност, бедност, експлоатация и изолация в лагерите за вътрешно разселени лица или да изтърпят подобно или дори по-лошо отношение извън лагерите.

Много от жените са особено загрижени за липсата на образователни възможности за децата в лагерите. Няколко лагера за вътрешно разселени лица в Ирак предлагат образователни програми, които са признати от официалната учебна програма на Ирак или позволяват на учениците да пътуват до училища в близост до лагера. Повечето лагери обаче предлагат учебни програми, които не са признати от иракската образователна система, неформални „игрални пространства“ за деца, които предлагат само елементарно образователно обучение или изобщо никакви образователни възможности.

„Зейнаб“ споделя тревогите си: „В настоящия момент нашият приоритет е да вкараме децата в училище и да им дадем образование. Нашият приоритет номер едно сега е образованието. Тук няма истинско училище. В лагера няма официално училище. Всички мои деца - на осем, девет и десет години - не знаят дори как да напишат имената си.“¹⁷⁸ „Уафа“ изрази подобна тревога: „Моят най-малък син трябва да ходи на училище“, каза тя. „Той просто иска да чете или дори да си припомня четенето. Взима всяка кутия или хартия и се преструва, че чете.“¹⁷⁹

¹⁷⁴ Скуре интервю с член на персонала на международната хуманитарна организация на 11 февруари 2018 г. „Даш“ е арабският акроним на Ислямска държава в Ирак и Леванта (ИДИЛ), предишното име на Ислямска държава.

¹⁷⁵ Интервю с „Рания“ (променено истинско име) на 21 януари 2018 г.

¹⁷⁶ Интервю с „Мунифа“ (променено истинско име) на 21 януари 2018 г.

¹⁷⁷ Интервю с „Худа“ (променено истинско име) на 23 януари 2018 г.

¹⁷⁸ Интервю със „Зейнаб“ (променено истинско име) на 20 януари 2018 г.

¹⁷⁹ Интервю с „Уафа“ (променено истинско име) на 17 януари 2018 г.

„Сара” изрази пред „Амнести интернешънъл” надеждата си за бъдещето: „Всичко, което искам, е безопасност, стабилност и децата ми да се върнат в училище.”¹⁸⁰

Пет жени с предполагаеми връзки с ИДИЛ казаха на „Амнести интернешънъл”, че сегашната им ситуация е толкова трудна, че са се опитали да се самоубият или са планирали да го направят в бъдеще. „Маха” каза на „Амнести интернешънъл”: „Понякога се питам: защо просто не умра при въздушен удар? Опитвах се да се самоубия, но не стигнах до края. Полях се с керосин, но преди да се запаля, помислих за сина си. Чувствам, че съм в накрая на живота си. Тук съм в затвор. Аз съм напълно сама - без съпруга ми, баща ми - никой няма с мен вече.”¹⁸¹

„Ханин” се беше ограничила със семейството си в палатката си, поради страх, че ще бъдат сексуално експлоатирани или арестувани. Тя каза: „Непрекъснато мисля за самоубийство. Може би всички ние ще го направим заедно - можем да изгорим палатката до земята. Нямаме роднини или съседи, които да ни търсят. Всички са срещу нас. Няма надежда за нас.”¹⁸² 25-годишната ѝ дъщеря „Рима” добави: „Не е честно ние и всички семейства да бъдем наказвани. Да изгорим палатката или да се отровим са единствените ни решения.”¹⁸³

Няколко жени казаха на „Амнести интернешънъл”, че смятат, че единствената им възможност е да се опитат да напуснат Ирак. „Маха” обяснява: „Понеже сме „семейство на ИДИЛ”, роднините взеха дома и овцете ни. Това е моето положение. От кого мога да търся правата си? Мисля, че сега трябва просто да напусна Ирак. Няма място за нас тук. Това вече не е нашата страна.”¹⁸⁴ „Тасмин” добави: „За нас беше страшно преживяване да бъдем под управлението на ИДИЛ, а сега сме изправени пред още по-тежко изпитание ... Отхвърлени сме от всички ... Можете ли просто да ни отведете с хеликоптери оттук? Вече не можем да живеем тук.”¹⁸⁵

7. ПРИЛАГАНЕ НА МЕЖДУНАРОДНОТО ПРАВО

Международното право в областта на правата на човека, обхващащо гражданските, културните, икономическите, политическите и социалните права, се прилага както в мирно време, така и по време на въоръжен конфликт и е правно обвързващо за държавите, техните въоръжени сили и други действащи лица. То установява правото на жертвите на нарушения на правата на човека на средства за защита, включително правосъдие, истина и обезщетение. Ирак е страна по много от основните международни договори за правата на човека, включително Международния пакт за граждански и политически права, Международния пакт за икономически, социални и културни права, Конвенцията против изтезанията и други форми на жестоко, нечовешко и унижително отношение или наказание, Конвенцията за правата на детето, Международната конвенция за защита на всички лица срещу насилствено изчезване и Конвенцията за премахване на всички форми на дискриминация по отношение на жените.

В ситуации на въоръжен конфликт, международното хуманитарно право, понякога известно като законите на войната, ръководи поведението на страните във въоръжения конфликт и се прилага заедно със закона за правата на човека. Международното хуманитарно право определя правила за хуманно поведение, които имат за цел да сведат до минимум човешкото страдание и да предложат специална защита на гражданите и на онези, които не участват пряко във военни действия, включително всички участници, *отстранени от боевете* в резултат на залавяне, предаване или нараняване.

Ирак е държава, страна по четирите Женевски конвенции от 1949 г. и техния допълнителен протокол от 1977 г. относно защитата на жертвите на международни въоръжени конфликти (Протокол I). Член 3, който е общ за четирите Женевски конвенции, приложим към не-международните въоръжени конфликти, като този, който се състои в Ирак, забранява „всякакви убийства, осакатяване, жестоко отношение и изтезания”, „унижително и опозорително отношение”, „вземане на заложници” и „издаване на присъди и извършване на екзекуции без съд и присъда, произнесена от редовно учреден съд”. Тези правила са правно обвързващи за всички страни в конфликта в Ирак, а именно иракските сили, включително ОНМ, други милиции, обвързани с правителството, сили на кюрдското правителство и ИДИЛ. Страните също така са обвързани с обичайните правила на международното хуманитарно право, приложими в не-международен въоръжен конфликт.¹⁸⁶ Обичайните правила, свързани с този доклад, включват забрана за изнасилване и други форми на сексуално насилие¹⁸⁷,

¹⁸⁰ Интервю със „Сара” (променено истинско име) на 19 януари 2018 г.

¹⁸¹ Интервю с „Маха” (променено истинско име) на 21 януари 2018 г.

¹⁸² Интервю с „Ханин” (променено истинско име) на 23 януари 2018 г.

¹⁸³ Интервю с „Рима” (променено истинско име) на 23 януари 2018 г.

¹⁸⁴ Интервю с „Маха” (променено истинско име) на 21 януари 2018 г.

¹⁸⁵ Интервю с „Тасмин” (променено истинско име) на 28 януари 2018 г.

¹⁸⁶ Международен комитет на Червения кръст, *Обичайно международно хуманитарно право*, Vol. 1: *Правилата* (оттук нататък: МКЧК, Обичайно МКП).

¹⁸⁷ МКЧК, Обичайно МКП, *Правило 93*.

забрана за насилствено изчезване¹⁸⁸, както и забраната за колективни наказания.¹⁸⁹ Сериозните нарушения на международното хуманитарно право, включително на цитираните по-горе правила, съставляват военни престъпления.¹⁹⁰ И тези, които извършват или разпореждат извършването на военни престъпления, са лично наказателно отговорни.¹⁹¹ Държавите са задължени да разследват военни престъпления, извършени от техните сили или на тяхна територия или на територии, над които те по друг начин имат юрисдикция, и да преследват заподозрените.¹⁹² Те трябва да предоставят пълна компенсация на жертвите на нарушения на международното хуманитарно право.¹⁹³

Ръководните принципи на ООН за вътрешно разселване, които произтичат от международното право в областта на правата на човека и на международното хуманитарно право, предоставят по-подробни указания за гарантиране правата на разселените лица.¹⁹⁴

7.1 ПРОИЗВОЛНО ЗАДЪРЖАНЕ, ЕКЗЕКУЦИЯ БЕЗ СЪД И ПРИСЪДА, НАСИЛСТВЕНИ ИЗЧЕЗВАНИЯ И ИЗТЕЗАНИЯ

Ирак има задължението да зачита, защитава и изпълнява правото на живот, свобода от изтезания и друго малтретиране, свобода и сигурност на човека и справедлив процес. Като не успява да предотврати и предостави средства за защита срещу екзекуциите без съд и присъда, насилствените изчезвания, произволното задържане и изтезанията, от иракските сили, включително от ОНМ и други проправителствени милиции, Ирак нарушава законовите си задължения и може да бъде държан отговорен за тези груби нарушения на правата на човека.

7.1.1 НАСИЛСТВЕНО ИЗЧЕЗВАНЕ

Като държава, която е страна по Международната конвенция за защита на всички лица срещу насилствено изчезване, от Ирак се изисква да криминализира насилствените изчезвания (член 3) и да разследва и изправя пред съд всеки, който „извършва, разпорежда, насърчава или предизвиква” или се опитва да извърши насилствено изчезване (член 6). Член 5 от Международната конвенция за защита на всички лица срещу насилствено изчезване отбелязва, че „широко разпространената или систематична практика на насилствено изчезване представлява престъпление срещу човечеството, както е определено в приложимото международно право”. Тъй като насилствените изчезвания могат да нарушават едновременно няколко човешки права - включително правото на свобода и сигурност на лицето, правото на живот и правото да не бъдат подлагани на изтезания и друго малтретиране - те се наричат „множество” или „кумулятивни”, нарушения на правата на човека. Насилственото изчезване е също „продължавано престъпление”, което се случва, докато изчезналото лице продължава да липсва и информация за неговата съдба или за местонахождението му не е предоставена от отговорната държава.

Международната конвенция за защита на всички лица срещу насилствено изчезване кодифицира правото на всяка жертва да знае „истината относно обстоятелствата на насилственото изчезване, напредъка и резултатите от разследването и съдбата на изчезналото лице.”¹⁹⁵ Това включва мерки за „търсене, намиране и освобождаване на изчезнали лица и, в случай на смърт, за намиране, уважение и връщане на останките им.” Международната конвенция за защитата на всички лица срещу насилствено изчезване предвижда също така, че такава държава гарантира, че жертвите имат право „да получат обезщетение и своевременно, справедлива и адекватна компенсация.”¹⁹⁶

Жертвите на насилствено изчезване не се ограничават само до онези, които са изчезнали. Международната конвенция за защитата на всички лица срещу насилствено изчезване определя жертвите като „всяко лице, което е претърпяло посегателства като пряк резултат от насилствено изчезване.”¹⁹⁷ Установената съдебна практика е, че насилственото изчезване може да причини толкова тежки психически страдания, така че да наруши правото на членовете на семейството да не бъдат подлагани на изтезания или на друго жестоко, нечовешко или унижително отношение или наказание.¹⁹⁸ В Ирак жертвите на насилствено изчезване могат да включват членове на

188 МКЧК, Обичайно МХП, Правило 98.

189 МКЧК, Обичайно МХП, Правило 103.

190 МКЧК, Обичайно МХП, Правило 156.

191 МКЧК, Обичайно МХП, Правила 151 и 152.

192 МКЧК, Обичайно МХП, Правила 158 и 159.

193 МКЧК, Обичайно МХП, Правило 150.

194 Ръководни принципи на ООН за вътрешно разселване, UN Doc. E/CN.4/1998/53/Add.2 (наричани по-долу „Ръководни принципи на ООН за вътрешно разселване”).

195 Член 24 (2) от Международната конвенция за защитата на всички лица срещу насилствено изчезване.

196 Член 25(2) и член 24(4) от Международната конвенция за защитата на всички лица срещу насилствено изчезване.

197 Член 24(1) от Международната конвенция за защитата на всички лица срещу насилствено изчезване.

198 Вижте Европейски съд по правата на човека, *Ашлаханова срещу Русия*, 18 декември 2012 г., *Орхан срещу Турция*, 18 юни 2002 г., *Имакаева срещу Русия*, No. 7615/02, ЕКПЧ от 2006 г.-XIII, *Курт срещу Турция*, 25 май 1998 г.; *Международен американски съд по правата на човека*, дело *Годонес Крус*, компенсаторни обезщетения (член 63(1) от Американската конвенция за правата на човека), Решение от 21 юли 1989 г., *Международен американски съд по правата на човека* (Сер. С) No. 8 (1990), алинеи 48-9; *Комитет на ООН по правата на човека*, *Селис Лаурено срещу Перу*, Съобщение 540/1993, Прегледи, 25 март 1996 г., ал. 8.5, *Каптомбе Л. Чисимби срещу Заир*, Съобщение 542/1993, Прегледи, 26 март 1996 г., ал. 5.5, *Юсеф Ел-Мегреиси срещу Либийската арабска Джамахирия*, Съобщение 440/1990, ал. 5.4, *Мохиа срещу Доминиканската република*, Съобщение 449/1991, ал. 5.7.

семейството, които са били подложени на тежки психически страдания в резултат на насилственото изчезване на техните близки.

7.1.2 ПРОИЗВОЛНО ЗАДЪРЖАНЕ

Съгласно международното право в областта на правата на човека всички лица имат право на свобода и на свой ред правото да не бъдат произволно задържани.¹⁹⁹ Лицата могат да бъдат задържани само във връзка с разпознаваемо престъпление, на основание, предвидено от закона, в съответствие с принципа на законност. Задържането е произволно, освен ако на задържаните не бъде осигурен справедлив процес.²⁰⁰ Всички задържани лица трябва да бъдат информирани по време на задържането им за причината за ареста и за всички обвинения срещу тях; да бъдат изправени своевременно пред съдия, който да оспори законността на задържането им; и да им бъде гарантиран справедлив процес.²⁰¹

Методите за проверка, използвани от иракските сили, включително от ОНМ, кюрдските сили и проправителствените милиции в проверочните пунктове близо до фронтовите линии, включват проверка дали името на лицето или името на роднина е включено в „ списъци с търсени лица”, съдържащи информация със съмнителен и неясен произход и разчитащи на насоките в реално време на други членове на общността. В много случаи тези методи за проверка нарушават правата на мъжете и момчетата на справедлив процес и поради това водят до произволното им задържане или дори по-сериозно, към тяхното насилствено изчезване или екзекуция без съд и присъда.

Семействата, които „Амнести интернешънъл” интервюира в лагера ал-Шахама в провинция Салах ал-Дин, не са били разследвани във връзка с разпознаваемо престъпление. Никой не е съобщил, че са му били задавани въпроси за тях самите или за престъпления, които може да са извършили. Онези, които са били информирани за причините, поради които са изпратени и държани в лагера ал-Шахама, са казали, че са държани там, защото техни роднини са бил замесени с ИДИЛ. Много от тези семейства са били възпрепятствани да напускат лагера в продължение на месеци и въпреки това никога не им е било повдигнато обвинение, нито са се представяли пред съдия. Задържането на жени и деца само въз основа на това, че имат роднини, свързани с ИДИЛ, не е легитимна основа за задържане съгласно международното право и следователно е произволно.

НЕДИСКРИМИНАЦИЯ

Няколко от злоупотребите, документирани в настоящия доклад, се отнасят до дискриминацията. Дискриминацията възниква, когато дадено лице не може да се ползва от правата си или други законни права на равна основа с другите, поради неоснователно разграничение в политиката, закона или третирането, основано на някое от забранените основания. Забранените основания включват: раса, цвят, пол, език, религия, политическо или друго убеждение, национален или социален произход, имущество, рождение или друг някакъв признак.²⁰² От държавите се изисква да гарантират равнопоставеност по същество, което означава, че не е достатъчно да се осигури равно третиране на основание пол и социален пол, а държавите трябва да предприемат положителни действия, за да гарантират равенството като крайна цел, включително, когато е необходимо, чрез временни специални мерки.²⁰³

Държавите трябва също така да идентифицират и разпознават пресичащи се форми на дискриминация, при които различни форми на дискриминация се пресичат и се отразяват на формата и тежестта на неблагоприятното третиране, пред което са изправени отделните лица, и да се стремят да се справят с това при вземането на решения и формулирането на политики. Комитетът на ООН за премахване на дискриминацията по отношение на жените изясни, че държавите трябва да „се справят със специфичните рискове и специфичните нужди на различните групи от вътрешно разселени лица и жени бежанки, които са подложени на множество и пресичащи се форми на дискриминация, включително жени с увреждания, възрастни жени, момичета, вдовици, жени-глави на домакинства, бременни жени.”²⁰⁴

Жените, които се смятат за свързани с ИДИЛ, са изправени пред особени и съчетани форми на дискриминация въз основа на техния пол, статус на жена-глава на домакинство и приписвана политическа принадлежност, които иракската държава трябва специално да признае и с които да се занимае проактивно.

¹⁹⁹ Международния пакт за граждански и политически права (ICCPR), член 9(1).

²⁰⁰ Виж например Работната група на ООН за произволното задържане, Съобщение, 9 февруари 2011 г., раздел II.

²⁰¹ Член 9 (2-4) от Международния пакт за граждански и политически права.

²⁰² Член 2 от Международния пакт за граждански и политически права.

²⁰³ Комитет на ООН за премахване на дискриминацията срещу жените (CEDAW) Обща препоръка №28.

²⁰⁴ Комитет на ООН за премахване на дискриминацията срещу жените (CEDAW) Обща препоръка №30, ал. 7 и 57.

7.2 ПРАВО НА ХРАНА, ВОДА, ЗДРАВНИ ГРИЖИ И ОБРАЗОВАНИЕ

Когато има налице разселване, международното хуманитарно право изисква да бъдат взети всички възможни мерки, за да се гарантира, че разселените цивилни ще получат подходящ подслон, ще се ползват със задоволителна хигиена, здраве, безопасност и храна.²⁰⁵ Международният пакт за икономически, социални и културни права признава правото на подходящ жизнен стандарт, включително подходяща храна и „основното право на всеки да не изпитва глад.“²⁰⁶ Той също така определя правото на най-висок достижим стандарт на физическо и психическо здраве, от който достъпът до здравни грижи е съществен елемент.²⁰⁷ Правото на подходящ жизнен стандарт също включва правото на вода и канализация.²⁰⁸ Пактът също така обхваща правото на всеки на образование, включително правото на свободно и задължително начално образование, достъпността и наличието на средно и висше образование и прогресивното осъществяване на свободно средно и висше образование.²⁰⁹

Според Комитета на ООН за икономически, социални и културни права, Ирак е длъжен като минимум да осигури „достъп до минималната необходима храна, която е достатъчна, хранително подходяща и безопасна, за да се гарантира ... липсата на глад“.²¹⁰ Ирак трябва да гарантира, дори във време на бедствие, удовлетворение поне от минимален съществен обем вода, който е достатъчен и безопасен за лични и домашни нужди за предотвратяване на болести и да гарантира достъп до първична здравна помощ.²¹¹ Това трябва да се извършва без дискриминация. Комитетът по икономически, социални и културни права заяви, че правото на недискриминация при достъпа до икономически, социални и културни права е задължение с незабавно действие.²¹² Ръководните принципи на ООН за вътрешно разселване също така предвиждат, че цялата хуманитарна помощ и съдействие се извършват в съответствие с принципите на хуманизма, безпристрастността и без дискриминация.²¹³

Ирак е длъжен да гарантира, че количеството вода, налично за всяко лице, съответства на насоките на Световната здравна организация (СЗО) за осигуряване на достатъчен брой водни източници, с цел избягване на прекалените часове чакане и да гарантира, че личната сигурност не е застрашена при осигуряването на физически достъп до вода.²¹⁴ Приоритет в предоставянето на помощ, разпределение и управление на водата и водните съоръжения следва да се дава на най-уязвимите или маргинализирани групи от населението.²¹⁵

От разказите на жените, интервюирани от „Амнести интернешънъл“, жените и децата, за които се смята, че са свързани с ИДИЛ, не винаги са имали достъп до адекватни нива на хранителни помощи, за да се гарантират свободата им от глад и са били изправени пред дискриминация при достъпа до храна и други форми на помощ в лагерите за вътрешно разселени лица. Ето защо, в такива случаи се смята, че иракските власти са нарушили правото на недискриминация и правото на храна, вода и здравни грижи на засегнатите. Като минимум властите не изпълняват задълженията си, като не предприемат стъпки, за да гарантират, че домакинствата, с предполагаеми връзки с ИДИЛ, имат достъп до хранителни продоволствия въз основа на равенство с други разселени лица, включително чрез наблюдение на достъпа на тези жени до хранителна помощ и където е уместно, насочване на помощ към тези жени и деца.

7.3 ПРАВО НА ПРИЗНАВАНЕ КАТО ЛИЦЕ ПРЕД ЗАКОНА

Правото на признаване като лице пред закона е залегнало в Международния пакт за граждански и политически права.²¹⁶ Комитетът на ООН за премахване на дискриминацията по отношение на жените заяви, че правителствата трябва да гарантират, че „жените и момичетата, засегнати от конфликти, имат равни права да получат необходимите документи за упражняването на законните им права и правото да им бъдат издавани такива документи на тяхно име, както и да осигурят съвременното издаване или подмяна на документи, без да налагат неразумни условия“, както и да „гарантират навременна и равнопоставена регистрация на всички раждания, бракове и разводи.“²¹⁷ Що се отнася до разселените лица, Ръководните принципи на ООН за вътрешно разселване уточняват: „Властите трябва да им издават всички документи, необходими за ползването и упражняването на техните законни права като паспорти, документи за самоличност, удостоверения за раждане и брак. По-специално, властите трябва да улесняват издаването на нови документи или замяната на загубени при

²⁰⁵ МКЧК, Обичайно МХП, Правило 131.

²⁰⁶ Международен пакт за икономически, социални и културни права (ICESCR), член 11.

²⁰⁷ Международен пакт за икономически, социални и културни права (ICESCR), член 12.

²⁰⁸ Комитет на ООН за икономически, социални и културни права (CESCR) Общи коментари № 6 и № 15.

²⁰⁹ Международен пакт за икономически, социални и културни права (ICESCR), член 13.

²¹⁰ Комитет на ООН за икономически, социални и културни права (CESCR), Общ коментар №12, ал. 14.

²¹¹ Комитет на ООН за икономически, социални и културни права (CESCR) Общ коментар №3; Общ коментар №12, алинеи 6 и 17; Общ коментар №14, ал. 43; Общ коментар №15, ал. 37.

²¹² Комитет на ООН за икономически, социални и културни права (CESCR) Общ коментар №20.

²¹³ Ръководни принципи на ООН за вътрешно разселване, Принцип 24 (1).

²¹⁴ Комитет на ООН за икономически, социални и културни права (CESCR) Общ коментар №15, позовавайки се на Световната здравна организация, *Насоки за качеството на питейната вода*, 1993, www.who.int/water_sanitation_health/dwa/zedvotli.pdf

²¹⁵ Комитет на ООН за икономически, социални и културни права (CESCR) Общ коментар №15.

²¹⁶ Член 15 от Международния пакт за граждански и политически права (ICCPR).

²¹⁷ Комитет на ООН за премахване на дискриминацията срещу жените (CEDAW), Обща препоръка №30.

разселване документи, без да налагат неразумни условия, като например изискване за връщане в обичайното местопребиваване на лицето, за да получат тези или други необходими документи.²¹⁸

В Ирак, да имаш юридическа идентичност, регистрирана в национална лична карта и други граждански документи - като купонни книжки, паспорти и удостоверения за раждане, смърт и брак - позволява на лицето да притежава други права по закон, като свободно движение в рамките на страната и достъп до основни услуги като здравни грижи и образование. Иракчаните, имащи юридическа идентичност, ползват също така достъп до хуманитарна помощ на разселени лица, както и семейни пенсии и социални помощи. В Ирак, децата без удостоверения за раждане могат да се считат за лица без гражданство.

Последователният отказ от страна на иракските власти да позволят на семействата, с предполагаеми връзки с ИДИЛ, да получат нови или заместващи документи за гражданско състояние може да представлява нарушение на правата на тези семейства да бъдат признати за лица пред закона. Този отказ е също така нарушение на правата на тези семейства на равенство и недискриминация.

7.4 СВОБОДА НА ДВИЖЕНИЕ

Международното право в областта на правата на човека предвижда правото на свобода на движение.²¹⁹ Ограничения могат да бъдат разрешени, когато това е необходимо, за да се защити националната сигурност или обществения ред, но всички ограничения трябва да бъдат предвидени от закона, пропорционални, недискриминационни и съвместими с други права на човека.²²⁰ Ръководните принципи на ООН за вътрешно разселване също така предвиждат, че разселените лица имат право да се движат свободно в и извън лагерите.²²¹

Жените и децата в лагера ал-Шахама имат забрана да напускат лагера, много от тях за няколко месеца или повече от година. Семействата в този лагер могат да напускат лагера, само ако получат специално разрешение от лагерните власти за достъп до близката болница. Всъщност те са държани де факто като затворници. Жените и децата в други лагери за вътрешно разселени лица съобщиха на „Амнести интернешънъл“, че им е било забранено да напускат лагера си от властите в лагера, поради предполагаемите им връзки с ИДИЛ, независимо дали поради това, че не са могли да получат заместващи лични карти или защото органите на лагерите са конфискували личните им карти .

Тези екстремни ограничения върху движението на семействата, с предполагаеми връзки с ИДИЛ, изглежда не отговарят на изискванията за необходимост и пропорционалност. Въпреки че може да има законова нужда от сигурност, за да се наложат ограничения върху движението на разселени лица, задържането на вътрешно разселени лица в лагери в продължение на месеци или дори години, само на базата на предполагаеми семейни или други връзки с ИДИЛ, не е законосъобразно. Освен това ограниченията на свободата на движение, налагани по-строго върху жените и децата, с предполагаеми връзки с ИДИЛ, са дискриминационни и следователно незаконни. Ненужните или непропорционални ограничения, които оказват отрицателно въздействие върху способността на разселените лица да имат достъп до адекватна храна или вода, работа или здравни грижи, също представляват нарушение на техните икономически, социални и културни права, които са неотменими.²²²

В допълнение към посочените по-горе гаранции за свобода на движение, международното хуманитарно право предоставя на разселените лица правото на доброволно връщане в безопасност в домовете им, веднага щом престане да съществува причината за тяхното разселване.²²³ Ръководните принципи на ООН за вътрешно разселване уточняват, че независимо от първоначалните обстоятелства на разселването, компетентните органи имат задължението да помагат за установяване на условия и улесняване на безопасното и доброволно завръщане на разселените лица в домовете им и за избиране на местожителство.²²⁴ Съгласно ръководните принципи на ООН властите имат и задължението да помагат на разселените лица да възстановят своята собственост и имущество, а когато това е невъзможно, да получат подходяща компенсация или друга форма на справедливо обезщетение.²²⁵

Като не успява да гарантира правата на всички жени и деца да се завърнат в мястото си на произход, независимо от историята на семейните членове, иракските власти не изпълняват задълженията си към засегнатите лица. Освен това те не изпълняват задължението си да помагат на тези семейства да възстановят собствеността и имуществото си, които са били плячкосани или унищожени, или, когато това е невъзможно, да им осигурят друга форма на обезщетение.

²¹⁸ Ръководни принципи на ООН за вътрешно разселване, Принцип 20 (2).

²¹⁹ Член 12(1) от Международния пакт за граждански и политически права (ICCPR).

²²⁰ Член 12(3) от Международния пакт за граждански и политически права (ICCPR). Вж. Също Комитет на ООН по правата на човека, Общ коментар №27.

²²¹ Ръководни принципи на ООН за вътрешно разселване, Принцип 14.

²²² Международен пакт за икономически, социални и културни права (ICESCR).

²²³ МКЧК, Обичайна МХП, Правило 132.

²²⁴ Ръководни принципи на ООН за вътрешно разселване, принципи 14 и 28 (1).

²²⁵ Ръководни принципи на ООН за вътрешно разселване, Принцип 29 (2).

7.5 НАСИЛИЕ, ОСНОВАНО НА ПОЛА, ВКЛЮЧИТЕЛНО ИЗНАСИЛВАНЕ И СЕКСУАЛНА ЕКСПЛОАТАЦИЯ

Изнасилването се определя по силата на международното право като проникване или инвазия в сексуално отношение, независимо колко леко, когато се извършва без съгласието на жертвата.²²⁶ Съгласието за тази цел трябва да бъде дадено доброволно, в резултат на свободната воля на жертвата, оценена в контекста на съпътстващите обстоятелства.

Редица обстоятелства, ако има такива, правят всяко съгласие невалидно. Те включват сила или заплахата от сила или принудителни обстоятелства. Принудителните обстоятелства, които отричат съгласието, включват обстоятелствата, създадени от извършителя, включително страх от насилие, принуда, контекст на задържане и злоупотреба с власт. Съгласието също се отрича, когато извършителят се възползва от принудителни обстоятелства, които вече съществуват, дори да не са възникнали от само себе си, каквито например са присъщи на въоръжен конфликт.²²⁷

Сексуалната експлоатация може да се опише като всяка реална или предприета злоупотреба с положението на уязвимост, неравностойна сили или доверие, за сексуални цели, включително, но не само, монетарно, социално или политическо възползване от сексуалната експлоатация на друг човек.²²⁸

Изнасилването и сексуалната експлоатация представляват форма на насилие, основано на пола, определено от Комитета на ООН за премахване на дискриминацията по отношение на жените като „насилие, насочено срещу жена, защото е жена или което засяга жените непропорционално.”²²⁹ Насилието, основано на пола, е нарушение на редица човешки права на жените, включително правото на равенство и недискриминация. Освен другите си задължения държавите са отговорни и за предотвратяването на такива действия или пропуски от страна на техните собствени органи и действащи лица, включително чрез обучение и приемане, прилагане и мониторинг на законите разпоредби, административните разпоредби и кодексите за поведението, и за разследване, преследване и прилагане на подходящи правни или дисциплинарни санкции.²³⁰ Държавите също така трябва да приемат и прилагат мерки за премахване на предрасъдъците, стереотипите и практиките, които са основната причина за насилието срещу жени, основано на пола.²³¹

Изнасилването може да нарушава и забраната за изтезания и друго малтретиране. То също така нарушава международното хуманитарно право и може да съставлява военно престъпление.

Нарушенията, разгледани в „5.5.1 Изнасилване и опит за изнасилване”, при които извършителите са проникнали сексуално в жени, в контекст, в който не е дадено съгласие, представляват изнасилване.

Някои от нарушенията, споменати в „5.5.2 Сексуална експлоатация”, биха могли да представляват и изнасилване, тъй като включват въоръжени лица и други, които са прониквали сексуално в жени при обстоятелства, при които всяко съгласие, дори и да е дадено, не се счита за валидно, защото извършителят е създавал и/или се е възползвал от принудителни обстоятелства. Няколко фактора допринасят за съществуването или създаването на принудителни обстоятелства, включително в някои случаи, ако тези жени не се подчинят на исканията за секс: 1) те биха били изложени на по-голям риск да бъдат наранени, убити или принудени да правят секс от други лица в лагера; 2) не биха имали достъп до храна или вода за себе си или за семействата си или поне не до адекватни стандарти; 3) ще им бъде отказан достъп до медицинска помощ; 4) няма да могат да се движат свободно в лагера или да напускат лагера. Освен това основните извършители на сексуалната експлоатация, разгледани в този доклад, са въоръжени лица, включително охранители, военен персонал и персонал на милициите, както и лагерните власти, които имат безспорна власт над тези жени.

Държавите-членки следва да гарантират, че на оцелелите от престъпления, свързани със сексуално насилие и насилие, основано на пола, съгласно международното право, им са гарантирани сексуалните и репродуктивни права и могат да получат достъп до пълната гама сексуални и репродуктивни здравни грижи и информационни услуги, ако е необходимо, включително психологическа подкрепа и консултиране, спешна контрацепция, консултиране за ХИВ, тестване и профилактика след експозицията, безопасен и легален аборт и здравна подкрепа за майките.²³² Хуманитарните служители и жени, интервюирани от „Амнести интернешънъл”, оцелели от сексуално насилие, изразиха опасения, че оцелелите не винаги са имали достъп до тези права, което е довело до редица последствия, включително полово предавани инфекции и опасни аборти.

²²⁶ Виж Елементите на престъпленията на Международния наказателен съд (ICC), Елементи 1, член 7(1), (г)-1 и член 8(2)(е)(vi)-1(2).

²²⁷ За повече подробности вижте „Амнести интернешънъл” Изнасилване и сексуално насилие: Закон за правата на човека и стандарти в Международния наказателен съд (Индекс: IOR 53/001/2011).

²²⁸ Вж. Секретариата на ООН, Бюлетин на генералния секретар: Специални мерки за защита от сексуална експлоатация и сексуално насилие, 9 октомври 2003 г., www.oios.un.org/resources/2015/01/ST-SGB-2003-13.pdf

²²⁹ Комитет на ООН за премахване на дискриминацията срещу жените (CEDAW), Общи препоръки №19 и №35.

²³⁰ Вж. Например Общи препоръки на Комитет на ООН за премахване на дискриминацията срещу жените (CEDAW) №19 и №35.

²³¹ Комитет на ООН за премахване на дискриминацията срещу жените (CEDAW), Обща препоръка №35.

²³² За повече информация вижте „Амнести интернешънъл” Борба със сексуалното насилие в конфликта: Препоръки към държавите на световната среща на върха за прекратяване на сексуалното насилие при конфликти (Индекс: IOR 53/006/2014).

8. ЗАКЛЮЧЕНИЕ

„Искаме да се изправим пред реалността и да се подготвим за следващия етап от живота, вместо просто да чакаме... Постоянно сме изложени на риск от тормоз, глад и унижение. Ние сме на поставени на последно място от най-последното.“

„Абеер“, член на домакинство, оглавявано от жена, в лагера Джедаа б²³³

Хиляди иракски жени и деца, с предполагаеми връзки с ИДИЛ, са изолирани, уловени в капан и експлоатирани в Ирак. В лагерите за вътрешно разселени лица им е бил отказан достъп до храна, вода и здравни грижи. Много от тях са препятствани да получат лични карти и други важни граждански документи, което означава, че мнозина не могат да работят или да посещават училище. Те се сблъскват със строги ограничения за движение, независимо дали поради липса на подходящи документи или защото са държани де факто като затворници от властите в лагера. Жените се сблъскват със сексуален тормоз, сексуално насилие и сексуална експлоатация. Племенните власти и милициите систематично възпрепятстват тези жени и деца да се завърнат в домовете си, като ги слагат под карантина в лагери за вътрешно разселени лица.

Положението на жените и децата, с предполагаеми връзки с ИДИЛ вече е отчайващо, но вероятно ще се влоши още повече. През следващата година международното финансиране на хуманитарната криза в Ирак ще намалее рязко и ще бъде отпускано на „приоритетни области“, съгласно плана на Ирак за хуманитарно реагиране от 2018 г.²³⁴ Както каза един член на персонала на международна организация, „има огромен недостиг на финансиране“.²³⁵ В светлината на това намаляване на финансирането и преди парламентарните избори в Ирак през май 2018 г. разселените лица са силно насърчавани да напускат лагерите за вътрешно разселени лица, а приоритетът на иракското правителство и международните партньори ще бъде закриването и консолидирането на лагерите за вътрешно разселени лица.

Съответно, злоупотребите и рисковете, посочени в настоящия доклад, е много вероятно да се увеличат. Отслабналата роля на международните организации в управлението на лагерите за вътрешно разселени лица означава, че въоръжените лица ще играят още по-важна роля там и че сексуалното насилие, включително сексуалната експлоатация, вероятно ще се засилят. Международните организации няма да могат да инвестират в дългосрочно програмиране, като например за осигуряване образование на децата. В лагерите за вътрешно разселени лица ще има много по-голям дял семейства, с предполагаеми връзки с ИДИЛ, тъй като тези семейства или ще бъдат напълно възпрепятствани да се завърнат в домовете си от племенни власти или милиции, или ще бъдат принудени да се върнат като „бумеранг“ обратно в лагерите, след като се опитат да се завърнат у дома и там се сблъскат с малтретиране. Без решителни национални и международни усилия за справяне с третирането на тези жени и деца, това все по-концентрирано население от уязвими семейства вероятно ще бъде още повече изолирано и експлоатирано.

Ако не бъдат отстранени и ограничени, то несправедливостите, претърпени от жените и децата, с предполагаеми връзки с ИДИЛ, могат да посеят семената на следващия кръг вътреобщностно насилие и жестокости в Ирак. Една международна журналистка нарече ситуацията „бомба със закъснител“. Тя продължи: „Няма по-добро място за отглеждане на ново поколение терористи, отколкото в тези лагери.“²³⁶ Един международен хуманитарен служител повтори тази гледна точка, казвайки: „Трябва да се събудим и облекчим това страдание ... Тези лагери са инкубатори.“²³⁷

Много от членовете на семейства оглавявани от жени, с предполагаеми връзки с ИДИЛ се съгласиха. Те споделиха страховете си с „Амнести интернешънъл“ за вероятните последици от тяхното малтретиране. „Уафа“ просто каза: „В този лагер няма човешки права. Вие изграждате ново поколение тук - дивашко поколение. Те ще бъдат следващото поколение ИДИЛ.“²³⁸ „Ханан“, чийто съпруг и син са били убити в боевете в Мосул, споделя мислите си за бъдещето:

Когато правителството ни даде положителен знак, ще се върна и ще започна живота си отново. Засада чакам. Ако ми се позволи да се върна у дома, би било много по-добре за децата ми. Не е добре да се поставят всички тези „деца на ИДИЛ“ на едно място - те просто ще

²³³ Интервю с „Абеер“ (променено истинско име) на 12 декември 2017 г.

²³⁴ Службата на ООН за координация по хуманитарни въпроси, Ирак 2018 план за хуманитарно реагиране - предварително резюме, февруари 2018 г., февруари 2018 г., www.reliefweb.int/report/iraq/iraq-2018-humanitarian-response-plan-advance-executive-summary-enar

²³⁵ Интервю с международен хуманитарен работник на 15 февруари 2018 г.

²³⁶ Интервю с международна журналистка на 20 ноември 2017 г.

²³⁷ Интервю с член на персонала на международна хуманитарна организация на 13 декември 2017 г.

²³⁸ Интервю с „Уафа“ (променено истинско име) на 17 януари 2018 г.

станат още по-необуздани. Много по-добре е да бъдат част от общността. Това е единственият начин да избегнем същото нещо да се случи отново.²³⁹

„Лина” изрази подобна гледна точка:

За нас беше страшно преживяване да бъдем под управлението на ИДИЛ, а сега сме изправени пред още по-тежко изпитание ... Отхвърлени сме от всички ... Като майки ние можем да понесем това отношение, но какво да кажем за нашите деца? Това отношение ще създаде нова ИДИЛ. Със сигурност до това ще доведе този ужасен лагер. Ако живеехме на село, извън лагера, може би щяхме да научим нашите деца да поемат по по-добър път. Всичко, което искаме, е безопасност и стабилност. Искаме да живеем с други хора и отново да влезем в общността.²⁴⁰

Тези и други жени са казали на „Амнести интернешънъл”, че ако иракските власти и международната общност не успеят да се справят с колективното наказание на семействата, с предполагаеми връзки с ИДИЛ, тяхното третиране може да създаде условия за следващия цикъл на насилие в Ирак. Когато териториалната битка с ИДИЛ най-накрая приключи, няма да има по-добро време да се сложи край на маргинализацията и малтретирането, довело до такова ужасно наследство от страдание.

9. ПРЕПОРЪКИ

В светлината на констатациите в този доклад, „Амнести интернешънъл” предлага следните препоръки на иракските власти, агенциите на ООН, международните и национални организации, работещи в Ирак и международните донори.

КЪМ ВЛАСТИТЕ В ИРАК

ДА СЕ СЛОЖИ КРАЙ НА НАСИЛСТВЕНОТО ИЗЧЕЗВАНЕ, ИЗТЕЗАНИЯТА, ЕКЗЕКУЦИИТЕ БЕЗ СЪД И ПРИСЪДА И ПРОИЗВОЛНОТО ЗАДЪРЖАНЕ

- Да се гарантира, че всички лица, лишени от свобода, се държат на официално признати и контролирани места за задържане, имат незабавен достъп до семействата си и до адвокати, и са регистрирани в централизиран регистър на задържаните, достъпен за техните адвокати и семейства по всяко време при поискване и без забавяне.
- Да се информират семействата за съдбата, местонахождението и правния статут на всички задържани лица и да се отговори на всички останали искания.
- Да се гарантира, че задържаните получават средства за общуване със семействата си и да бъдат информират за своето място на задържане.
- Да се гарантира, че показанията, получени чрез изтезания или друга принуда, са недопустими като доказателство в което и да е съдебно производство.
- Веднага да се установи официален мораториум върху екзекуциите и да се заменят всички смъртни присъди, с цел премахване на смъртното наказание.

ДА СЕ ЗАЧИТАТ ПРАВТА НА РАЗСЕЛЕНИТЕ ЖЕНИ И ДЕЦА, С ПРЕДПОЛАГАЕМИ ВРЪЗКИ С ИДИЛ

ПРИСЪВСТВИЕ НА ВЪОРЪЖЕНИ ЛИЦА В ЛАГЕРИТЕ ЗА ВЪТРЕШНО РАЗСЕЛЕНИ ЛИЦА

- За да се запази цивилният и хуманитарен характер на лагерите за вътрешно разселени лица, да се предотврати влизането на въоръжени лица, включително охранители, военни и хора от милициите, в съответствие с Директивата на министър-председателя от 3 април 2017 г.
- За времето през което въоръжени лица работят в лагерите за вътрешно разселени лица, да се предприемат следните незабавни мерки:

²³⁹ Интервю с „Ханан” (променено истинско име) на 12 декември 2017 г.
²⁴⁰ Интервю с „Лина” (променено истинско име) на 28 януари 2018 г.

- Да се гарантира, че въоръжените лица нямат право да влизат в лагерите за вътрешно разселени лица през нощта;
- Да се гарантира, че достъпът на въоръжени лица в лагерите за вътрешно разселени лица се следи и регулира;
- Да се въведат ротационни постови смени за въоръжените лица, с конкретно ограничение във времето за всеки отделен лагер;
- Да се изпрати ясно послание за нулева толерантност, ако въоръжените лица извършват действия на сексуално насилие, включително сексуална експлоатация.

ДОСТЪП ДО ХУМАНИТАРНА ПОМОЩ

- Да се прекрати участието на въоръжени лица в каквато и да било раздаване на хуманитарна помощ в лагерите за вътрешно разселени лица и да се създаде механизъм за отчитане на всяко участие на въоръжени лица в разпределенията.
- Да се гарантира, че на уязвимите групи, включително на жени и деца, с предполагаеми връзки с ИДИЛ, не се отказва достъп до храна, вода, нехранителни продукти или здравни грижи в лагерите за вътрешно разселени лица.
- Да се гарантира, че използваните механизми за разпределение са подходящи и достъпни за всички разселени лица.
- Да се гарантира, че разселените лица имат достъп до достатъчна хуманитарна помощ за спазване на минималните основни задължения на Ирак, определени в Международния пакт за икономически, социални и културни права. Също така да се гарантира, че когато определени групи вътрешно разселени лица, като домакинства, оглавявани от жени, имат допълнителни нужди, те ще получат допълнителна целева помощ.
- Да се гарантира ефективен мониторинг и създаване на ефективни механизми за подаване на жалби, така че всички откази на хуманитарна помощ да бъдат проследявани, идентифицирани и обработвани.
- Да се търси отговорност от всички членове на администрациите на лагери или хуманитарните участници, които не спазват задължението си да предоставят хуманитарна помощ на всички разселени лица, еднакво и без дискриминация.

ГРАЖДАНСКА ДОКУМЕНТАЦИЯ

- Да се публикува изявление, което ясно казва, че всички иракски семейства имат законно право да получат гражданска документация, независимо от предполагаемите връзки на техни роднини с ИДИЛ.
- Да се преразгледат вътрешните разузнавателни процедури, за да се премахнат съществуващите пречки за получаване на документация от семействата, с предполагаеми връзки с ИДИЛ.
- Да се гарантира, че семействата, с предполагаеми връзки с ИДИЛ, не са застрашени от арест и / или от правни последици при търсенето на нови или подмяната на граждански документи.
- Да се гарантира, включително чрез ефективен мониторинг и надзор, че всички служители, работещи в офисите на Службите по гражданското състояние, включително членове на персонала и служители по сигурността, не дискриминират и не тормозят семействата, кандидатстващи за нови или заместващи документи, или адвокатите, работещи от тяхно име.
- Да се гарантира, че организациите за правна защита могат да продължат да предоставят пълномощно на вътрешно разселени лица, вместо да искат тяхното лично присъствие в офисите на Службите по гражданското състояние.
- Да се прекрати използването на официални или неофициални месечни квоти за хуманитарни организации, предоставящи правни услуги на семейства, търсещи нови или заместващи граждански документи.
- Да се създаде и популяризира сред разселените лица „период на амнистия”, през който децата да могат да получават удостоверения за раждане, без да са подлагани на проверки по сигурността и семейните връзки.
- Да се гарантира, че властите в лагера позволяват постъпването на всички ученици в училище, независимо дали притежават лични карти.

СВОБОДА НА ДВИЖЕНИЕ

- Да се премахнат всички произволни или дискриминационни ограничения на свободата на движение на разселените лица. Всички останали ограничения на движението следва да бъдат необходими, пропорционални и недискриминационни.
- Да се гарантира, че всички лица, държани де факто като затворници в лагерите за вътрешно разселени лица, ще получат съществени и процедурни средства за защита, гарантирани съгласно международното право в областта на правата на човека и хуманитарното право, така че да не бъдат обект на неопределено и произволно задържане и да могат ефективно да оспорят законността на своето задържане, включително като заведат дело в съд.
- Да се гарантира, че властите в лагерите връщат всички граждански документи, които са били конфискувани от разселените лица и да се позволи на всички разселени лица да влизат и да излизат от лагерите, когато пожелаят.
- По време на предстоящите усилия за консолидиране и затваряне на лагерите за вътрешно разселени лица, да се забрани на властите в лагерите да конфискуват граждански документи по време на трансфера на вътрешно разселени лица между лагерите или от един сектор на лагера в друг.
- Да се позволи и улесни доброволното и безопасно завръщане на насилствено разселените по домовете им и да се установяват прозрачни процеси за информиране на разселените жители за достъпността и степента на разрушение на техните села.

СЕКСУАЛНО НАСИЛИЕ, ВКЛЮЧИТЕЛНО ИЗНАСИЛВАНЕ И СЕКСУАЛНА ЕКСПЛОАТАЦИЯ

- Да се държат отговорни всички извършители на сексуално насилие, включително изнасилване и експлоатация, чрез ефективно разследване и когато се открият достатъчно допустими доказателства за наказуемо деяние, да се проведе наказателно преследване на заподозрените в справедливи съдебни процеси и без възможност за смъртно наказание.
- Да се поиска помощ от агенциите на ООН и други многостранни организации, включително Мисията на ООН за подпомагане на Ирак, Службата на Върховния комисар на ООН по правата на човека, Върховния комисар на ООН за бежанците, Фонда на ООН за населението, Защитния клъстер, Под-клъстера за насилие, основано на пола, Иракската мрежа за защита от сексуална експлоатация и злоупотреби (PSEA мрежа) и Партньорството за отчетност в реално време (RTAP), с цел:
 - Подкрепа за разработването и осъществяването на инициативи за справяне със сексуалното насилие, включително чрез решаване на фактори, които увеличават рисковете, пред които са изправени определени групи жени, включително домакинства, оглавявани от жени, с предполагаеми връзки с ИДИЛ;
 - В координация с Министерството на миграцията и разселването, да се провеждат редовни обучения на лагерните власти и други хуманитарни участници по отношение на въпросите за съобразяване с половете и предотвратяването на сексуално насилие, включително изнасилване и експлоатация, и да се изпрати ясно послание за нулева толерантност към сексуалното насилие;
 - Да се гарантира, че властите в лагерите са наясно как да реагират, ако получат сигнал за сексуално насилие, включително всички съществуващи пътища и услуги за пренасочване на жертвите на сексуално насилие;
 - Да се подобри капацитета на изпълнителните власти да извършват проучвания, свързани със случаите на сексуално насилие, съсредоточени върху оцелелите.
- Да се прегледат плановете и устройството на лагерите за вътрешно разселени лица, които ще останат в експлоатация, за да се отчетат адекватно нуждите от неприкосновеност на личния живот и физическата сигурност и да се гарантира, че физическият план на лагера не изостря проблемите със сексуалното насилие и експлоатация.
- Да се улесни издаването на визи за хуманитарния персонал във федерален Ирак, за да се позволи на международните и неправителствените организации да отговорят на критичните пропуски в експертната оценка относно здравето на жените и сексуалното насилие, включително изнасилването и сексуалната експлоатация.

ПРЕЧКИ ЗА ВРЪЩАНЕ

- Да се направи публично изявление, което ясно казва, че всички иракски семейства имат законното право да се завърнат в мястото си на произход или в обичайното си местопребиваване, независимо от предполагаемите връзки на техни роднини с ИДИЛ.

- Да се гарантира, че всички иракски цивилни са в състояние доброволно да се завърнат в местата си на произход или обичайното си местоживееие и не са изправени пред заплахи или тормоз от иракските сили, племенните власти, местните власти или милиции.
- Да се гарантира, че действащите лица на всички нива на властта прилагат директиви на високо равнище за премахване на пречките за връщане и други препятствия, официални и неофициални, които възпрепятстват безопасното и доброволно завръщане на разселените лица.
- Да се подкрепи племенното помирение и да се гарантира, че дискусиите за връщането на вътрешно разселените лица включват племенни участници и обезкуражават племенните власти да налагат дискриминационни заповеди или споразумения, които препятстват връщането на семействата, с предполагаеми връзки с ИДИЛ.
- Да се гарантира, че иракските сили, включително ОНМ, както и племенните и местните власти, не разрушават къщи.
- Да се проведат разследвания на разрушаването на домовете и друга инфраструктура и да се потърси отговорност от всички извършители.
- При всякакви дискусии относно помирението и завръщането трябва да се гарантира участието на всички заинтересовани лица, включително активисти от общността, религиозни лидери, самите разселени лица и други.
- Да се гарантира възстановяването на домовете и имуществото на завърналите се лица или, когато това е невъзможно, да се осигури адекватно обезщетение за загубите.
- За вътрешно разселени лица, които не желаят или не могат да се върнат, да се защити правото им да търсят алтернативни решения на разселването си, включително като се улеснява интеграцията или преместването им в друга област на Ирак.

КЪМ СЛУЖБАТА НА ВЪРХОВНИЯ КОМИСАР НА ООН ЗА ПРАВАТА НА ЧОВЕКА И МИСИЯТА НА ООН ЗА ПОДПОМАГАНЕ НА ИРАК

- Да се признае публично масовия мащаб на произволните задържания и насилствените изчезвания, извършени от иракските сили, включително ОНМ, и да се призове иракското правителство да прекрати тези системни практики и да се потърси отговорност от всички извършители.
- Да се заделят средства и ресурси, за да се гарантира, че насилствените изчезвания, извършени след 2014 г., са документирани систематично.
- Да се гарантира, че Службата за човешки права на Мисията на ООН за подпомагане на Ирак и Службата на Върховния комисар на ООН за правата на човека са действащи и могат да провеждат посещения на място в лагери за вътрешно разселени лица и в други области, така че да могат да документират случаи на насилствено изчезване, както и други сериозни нарушения на правата на човека.
- Да се проведат консултации с жени, които са свързани с ИДИЛ, живеещи в лагери за вътрешно разселени лица, за да се установят техните приоритети и спешни нужди, както и какви интервенции биха могли да подобрят техните условия. Подобна консултация трябва да гарантира, че безопасността и анонимността на жените са осигурени и са взети мерки за предпазване от всякакви неблагоприятни последици.

КЪМ АГЕНЦИИТЕ НА ООН, МЕЖДУНАРОДНИТЕ И НАЦИОНАЛНИ ХУМАНАРНИ ОРГАНИЗАЦИИ, ДЕЙСТВАЩИ В ИРАК И МЕЖДУНАРОДНИТЕ ДОНОРИ

- Накарайте иракското правителство да предотврати влизането на въоръжени лица, включително охранители, военни и хора от милициите, в лагерите за вътрешно разселени лица.
- Да се положат по-големи усилия за наблюдение и оценка на хуманитарните условия на жените и децата в риск, включително тези, за които се смята, че са свързани с ИДИЛ и да се създадат механизми за наблюдение на тяхното третиране от властите в лагера и недискриминационния им достъп до хуманитарна помощ. Да се гарантира, че такива оценки се извършват по чувствителен начин, който защита предпочитанията на тези жени и деца.
- Строго да се наблюдава разпределението на хуманитарната помощ, за да се гарантира, че достъпът се определя според нуждите и без дискриминация.

- Да се създадат програми, които осигуряват възможности за генериране на доходи и възможности за препитание за семейства оглавявани от жени, насочени към най-маргинализираните жени, като например жените, с предполагаеми връзки с ИДИЛ.
- Да се преговаря с властите в лагерите, за да се позволи постъпването на всички ученици в училища в или в близост до лагерите за вътрешно разселени лица, независимо дали притежават лични карти.
- Да се създаде управителен комитет, който да гарантира, че всички дейности, свързани със сексуално насилие, включително сексуална експлоатация, са координирани и ефективни. Такъв комитет следва да се състои от представители на Мисията на ООН за подпомагане на Ирак, Службата на Върховния комисар на ООН за правата на човека, Върховния комисар на ООН за бежанците, Службата на ООН за координация на хуманитарните въпроси, Фонда на ООН за населението, Защитния клъстер, Под-клъстерът за насилие, основано на пола, Мрежата за защита от сексуална експлоатация и злоупотреби в Ирак (PSEA Network) и Партньорството за отчетност в реално време (RTAP), както и съответните хуманитарни и правозащитни организации.
- Да се подобрят механизмите за подаване на жалби за докладване на случаи на сексуално насилие, включително изнасилване и сексуална експлоатация:
 - Да се повиши осведомеността сред разселените лица, че случаите на сексуално насилие, включително сексуална експлоатация, извършени от което и да е лице, могат да бъдат докладвани на горещата линия, управлявана от информационния център за вътрешно разселени лица.
 - Да се гарантира, че тази гореща линия продължава да има достатъчно персонал, който е бил обучен да реагира на жалби за сексуално насилие, включително сексуална експлоатация.
 - Да се гарантира, че всички други горещи линии или механизми за подаване на жалби разполагат с обучен персонал за безопасно и поверително реагиране на случаите на сексуално насилие, включително изнасилване и сексуална експлоатация, и че тези членове на персонала са наясно с всички пътища за пренасочване и услуги за жертви на сексуално насилие ,
 - Под-клъстерът за насилие, основано на пола, в тясно сътрудничество с Информационния център за вътрешно разселени лица и Мрежата за защита от сексуална експлоатация и злоупотреби в Ирак (PSEA Network), следва да създадат централизиран орган, който системно да проследява и наблюдава всички случаи на сексуално насилие, включително експлоатацията, и да споделя всички неверителни данни със съответните действащи лица.
 - Въз основа на информацията, събрана чрез това системно проследяване, както и на диалога с управителите на лагери, в които случаите на сексуално насилие и експлоатация са по-слабо разпространени, Под-клъстерът за насилие, основано на пола, в партньорство с Мрежата за защита от сексуална експлоатация и злоупотреби в Ирак, следва да установят най-добрите практики за предотвратяване на сексуално насилие, включително сексуална експлоатация, в лагерите за вътрешно разселени лица в Ирак.
- Да се гарантира, че Мрежата за защита от сексуална експлоатация и злоупотреби в Ирак, в партньорство с Под-клъстера за насилие, основано на пола и Клъстера за координация и управление на лагери (ККУЛ) и в сътрудничество с иракските власти и Министерството на миграцията и разселването, продължават да извършват редовни обучения на властите в лагерите и други хуманитарни участници относно предотвратяването на сексуална експлоатация и злоупотреби. Трябва да се провеждат и допълнителни обучения от Под-клъстера за насилие, основано на пола за предотвратяване на сексуалното насилие. Средствата следва да бъдат заделени така, че броя персонал да остава адекватен и обученията да се предлагат редовно в лагери във всички части на Ирак.
- Да се привлекат по-голям брой специалисти по отношение на сексуалното и свързаното с пола насилие и сексуална експлоатация и да се осигури основно обучение и изграждане на капацитет за местни партньори и администрации на лагери за предотвратяване на сексуалното и свързаното с пола насилие и сексуална експлоатация.
- Да се заделят средства за обучение на всички членове на лагерната администрация, както и на служители на хуманитарни организации за предотвратяване на сексуално насилие, както и на сексуална експлоатация.
- Да се създаде строга процедура за проверка, за да се предотврати назначаването на лица, обвинени в сексуално насилие, включително изнасилване и сексуална експлоатация, за работа с разселени жени и деца.
- Да се гарантира, че всички агенции и хуманитарни организации разполагат с надеждни системи за предотвратяване на сексуално насилие.
- Да се заделят средства за здравни проблеми на жените в лагерите за вътрешно разселени лица, включително специалисти, които са в състояние да осигурят адекватно предоставяне на услуги за сексуално и

репродуктивно здраве и достъп до информация относно сексуалното и репродуктивното здраве и които могат да повишат осведомеността по въпросите на здравето на жените.

- Да се подкрепи правителството на Ирак да разработи план за изпълнение за постигане на алтернативни трайни решения за разселени лица, които не са в състояние или не желаят да се завърнат в съответствие с националната политика на Ирак за разселване.
- Да се оценяват и публично съобщават данните за броя на разселените лица, които не са в състояние или не желаят да се върнат, за да се подпомогне правителството в улесняването на техния достъп до алтернативни, трайни решения.

„АМНЕСТИ ИНТЕРНESHЪНЪЛ” Е ГЛОБАЛНО ДВИЖЕНИЕ ЗА ПРАВАТА НА ЧОВЕКА. КОГАТО НЕСПРАВЕДЛИВОСТТА ЗАСЕГНЕ ЕДИН, ТОВА ЗАСЯГА ВСИЧКИ НАС.

СВЪРЖЕТЕ СЕ С НАС

info@amnesty.org
+44 (0)20 7413 5500

ВКЛЮЧЕТЕ СЕ В РАЗГОВОРА

www.facebook.com/AmnestyGlobal
©Amnesty

ОСЪДЕНИТЕ

ЖЕНИ И ДЕЦА, ИЗОЛИРАНИ, УЛОВЕНИ В КАПАН И ЕКСПЛОАТИРАНИ В ИРАК

Териториалният въоръжен конфликт, включващ въоръжената група Ислямска държава (ИДИЛ) в Ирак, приключи, но страданието на иракчаните не е приключило. Хиляди иракски жени и деца, с предполагаеми връзки с ИДИЛ, са осъдени за престъпления, които не са извършили. Те се наказани за фактори, които са извън техния контрол - като например предполагаеми връзки, макар и далечни, с мъже, които по някакъв начин са замесени с ИДИЛ. В лагерите за вътрешно разселени лица в Ирак им е отказана храна, вода и здравни грижи и са възпрепятствани да се завърнат вкъщи. Много от тях са подложени на сексуален тормоз, изнасилване и сексуална експлоатация. Това отношение оставя тези семейства отчаяни, изолирани и с дълбоко чувство за несправедливост.

„Амнести интернешънъл“ стигна до заключението, че жените и децата, с предполагаеми връзки с ИДИЛ, са подложени на сериозни нарушения на човешките права и колективно наказание.

„Амнести интернешънъл“ призовава иракските власти да заявят ясно на всички извършители, че нарушенията срещу жени и деца, с предполагаеми връзки с ИДИЛ, няма да бъдат толерирани. „Победата“ над ИДИЛ в Ирак не може да бъде разбрана само по военен начин. За да се сложи край на циклите на малтретирането, маргинализацията и произтичащото от тях обществено насилие и злоупотреби, иракското правителство и международната общност трябва да се ангажират с опазването на правата на всички иракчани.

ИНДЕКС: MDE 14/8196/2018 АПРИЛ 2018
ЕЗИК: АНГЛИЙСКИ

[amnesty.org](https://www.amnesty.org)

